

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

4

Zabezpečení vysoké bojové pohotovosti v ČSLA — hlavní úkol výcvikového roku 1980-1981

V souladu se strategií „pružné reakce“ a strategicko-operačního principu „přední obrany“ se ozbrojené síly NATO připravují k vedení rozhodné útočné bojové činnosti, která má v krátké době přenést ozbrojený zápas mimo území NSR a rozhodnout o výsledku v krátké intenzivní válce. Ke splnění tohoto zámyslu přijímá velení NATO řadu opatření ke zvýhodnění svého vojenského poměru sil. Patří mezi ně nová koncepte jaderných sil, posilování konvenčních sil, vytvoření jednotného systému bojové pohotovosti apod.

Nová koncepte jaderných sil má do roku 1985 vytvořit integrovaný palebný systém, schopný účinně působit i do hloubky území Sovětského svazu. Mezi jeho hlavní prostředky mají patřit řízené střely Pershing-2, střely s plochou dráhou letu, neutronové zbraně a již existující jaderné prostředky, které mají projít rozsáhlou modernizací.

U konvenčních zbraní má dojít ke zvýšení jejich palebné síly a mobility přechodem k nejmodernějším zbraňovým systémům. V souhrnu mají bojové možnosti pozemního vojska hlavních států NATO v polovině osmdesátých let vzrůst ve srovnání s rokem 1978 na Středoevropském válčišti o více než 30 %. Vojenské letectvo dostane novou techniku, což umožní zvýšit bojové možnosti taktického letectva 1,5krát. Po zavedení nových prostředků do systému PVO NATO se zvýší jeho účinnost při ničení vzdušných cílů téměř dvojnásobně. Celkově můžeme v pás-

mu proti ČSSR očekávat vzrůst bojové síly vojsk NATO o 30–60 %.

Jednotný systém bojové pohotovosti předpokládá přijímat společná politicko-ekonomická a vojenská opatření v rámci celé aliance. Téměř všechny svazky a útvary, určené pro NATO a dislokované na území NSR, jsou zařazeny do stupně bojové pohotovosti s lhůtou použitelnosti do 48 hodin. Ostatní svazky a útvary, předurčené k posílení uskupení ozbrojených sil na evropském válčišti, do stupně použitelnosti od 2 do 30 dnů. Pohotovost svazků, zařazených do jednotlivých kategorií, je každoročně prověřována a podle výsledků prověrek může se jejich zařazení dočasně měnit.

Významnou úlohu v systému bojové pohotovosti ozbrojených sil NATO mají tzv. „hotovostní síly“, trvale udržované v plné bojové pohotovosti k úderu od 5 do 30 minut. Hotovostní síly, které tvoří 25 % RS Pershing, 15 % letounů nosičů, 11 % stíhacích letounů a 25 % PLRS Hawk a Nike Hercules zabezpečují možnost zahájení bojové činnosti ve velmi krátkých časových lhůtách.

Trvalé zvyšování a zdokonalování bojové pohotovosti zabezpečují časté prověrky štábů a vojsk. Kromě speciálních nácviků bojové pohotovosti každé cvičení (velitelsko-štábní i s vojsky) od stupně brigády začíná uváděním do bojové pohotovosti. Podle platných norem opustí jednotky a útvary stálé posádky do 30 minut s 50 % osob a materiálu a do 2 hodin

se má v prostorech po vyhlášení poplach soustředit 60 až 85 % příslušníků jednotek. Plnou bojovou pohotovost s mírovými počty mají dosáhnout za 6 až 12 hodin.

Převádění ozbrojených sil NATO na válečný stav zahrnuje uvedení vojsk do bojové pohotovosti, doplnění na válečné počty, hlavní mobilizační opatření a příslušné síly ze zámoří. Podle poznatků ze cvičení, na kterých jsou tyto otázky komplexně procvičovány, se předpokládá doplnit pravidelné síly na válečné počty do 3 dnů a splnit hlavní mobilizační opatření do 10 dnů. Příslušné útvary a svazků ze zámoří se plánuje do 10 až 20 dnů. Celková doba, potřebná pro splnění hlavních opatření k převedení ozbrojených sil na válečný stav, nepřesahuje obvykle 10 dnů.

Vysoký stupeň bojové pohotovosti a systém převádění ozbrojených sil na válečný stav umožňuje velení NATO přijímat jednotná politická, vojenská i ekonomická opatření v rámci celé aliance v souladu s konkrétní vojenskopolitickou situací.

Opatření NATO ke zvyšování ofenzivního charakteru svých ozbrojených sil ukazují jejich snahu získat dlouhodobý předstih ve všech směrech vojenské výstavby, změnit vojenský poměr sil a vytvořit si podmínky pro úspěšné vedení ozbrojeného zápasu se zeměmi Varšavské smlouvy.

Z těchto skutečností vyplývá, že možnost nenadálého napadení ČSSR vojsky NATO není vyloučena. Proto věnuje velení ČSLA trvalou pozornost vysoké bojové pohotovosti ČSLA.

Důležitou podmínkou pro zabezpečení vysoké bojové pohotovosti je, aby velitelský sbor pochopil změnu kvality obsahu bojové pohotovosti, která vyplývá z nových zásad, a této nové kvalitě přizpůsobil metody a formy praktické realizace jednotlivých stupňů bojové pohotovosti u vojsk. Na všech stupních velení je třeba prosadit znalost a pravidelné upřesňování zpracované dokumentace bojové pohotovosti.

Dále je třeba dosáhnout toho, aby všichni velitelé a štáby na základě znalosti bojové pohotovosti osobně se podíleli na zpracování dokumentů bojové pohotovosti svého štábu i přímo podřízených útvarů a jednotek, neustále aktualizovali a doplňovali své osobní metodiky práce a pomůcky, potřebné pro řízení uvádění podřízených útvarů a jednotek do příslušných stupňů bojové pohotovosti. Kromě toho jejich důležitou povinností je neustále prověřovat realnost základních propočtů plnění složitých úkolů jednotlivých

stupňů bojové pohotovosti a předkládat nadřízeným stupňům velení návrhy na řešení vzniklých problémů a k dalšímu zvýšení bojeschopnosti, reálně hodnotit, jak opatření jednotlivých stupňů bojové pohotovosti ovlivňují celkové zvyšování bojové pohotovosti podřízených útvarů a jednotek. Aby byli velitelé a štáby schopni plnit tyto úkoly, musí konkrétně znát vlastní situaci do všech podrobností, umět konfrontovat síly a bojové možnosti vlastních vojsk se silami a možnostmi nepřítelů.

Zásadní význam pro komplexní zabezpečení úkolů bojové pohotovosti ve stanovených prostorech a časech má bojové rozdělení. Na jednotlivých stupních, zvláště pak v útvarech, musí být každému vykonavateli jasné, který úkol, kde, v které době a jakým způsobem bude plnit. Jestliže u útvarů a v jednotkách je hlavním cílem této činnosti zabezpečit rychlé a organizované opouštění míst stálé dislokace, štáby by měly maximální pozornost věnovat zabezpečení velení a řízení činnosti podřízených vojsk při jejich uvádění do bojové pohotovosti.

Významným požadavkem zůstává zkracování časových lhůt. Jeho realizace předpokládá nespokojovat se s dosaženými výsledky a hledat neustále cesty, jak časové normy postupně zkracovat. Značné možnosti poskytuje využití rezerv sladěním opatření bojové pohotovosti s technickými a materiálovými možnostmi k využívání prostředků automatizace a mechanizace, k organizaci a zabezpečení uvědomování vojsk a vojáků z povolání k výkonu služby dozorcích orgánů a ke kvalitě metodických nácviků. Především nadřízené štáby mají možnost objektivně posoudit, zda jsou časové normy diferencovány podle charakteru úkolů velitelství, útvaru nebo jednotky a zda nejsou vytvářeny neodůvodněné časové rezervy.

Z požadavku zkracování časových lhůt při uvádění štábů a vojsk do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti vyplývá nezbytnost prověřit realnost důležitých časových norem z hlediska efektivního využití všech sil a prostředků. Podle konkrétních podmínek můžeme hledat další možnosti zkrácení především při vyvážení materiálu ze skladů. Jeho promyšlené uskladnění, využití mechanizačních prostředků k nakládání, zřizování většího počtu výjezdů míst, vysoká organizovanost činnosti zainteresovaných osob, to vše vytváří reálné předpoklady pro zrychlení činnosti.

Ke zjištění a odstranění časových rezerv mohou přispět rovněž metodiky činnosti, zpracované v jednotlivých družích vojsk pro období dosahování pohotovosti v prostorech soustředění se zaměřením

na přípravu bojové techniky a zbraní k vedení bojové činnosti.

Je nutné mít neustále na zřeteli, že celkové zkrácení lhůt bojové pohotovosti můžeme dosahovat především zkrácováním dílčích norem. Proto nemůžeme podceňovat či odmítat jakékoli dílčí zkrácení i když se okamžitě neprojeví na konečném výsledku.

Vzhledem k rostoucímu významu zdokonalování uvědomování vojsk a vojáků z povolání je nezbytné věnovat pozornost širšímu využití technických prostředků k plnění tohoto úkolu, především rádia. Požadavek spolehlivého zabezpečení uvědomování nás nutí k hledání většího počtu cest, po kterých by signály spolehlivě pronikaly k vykonavatelům i v případě přerušení spojení na určitých směrech. Současně se zabezpečením centralizovaného způsobu uvědomování narůstají u hlavních svazů a svazků požadavky na zabezpečování uvědomování po linii přímé podřízenosti.

Rozhodující podmínkou rychlého vyvedení vojsk z posádek je vysoká organizovanost veškeré činnosti vojsk v ubytovacích prostorech, v parku, i ve skladech. V této činnosti nemůžeme připustit sebe-menší živelnost, neboť každá změna činnosti jedné jednotky může narušit činnost další jednotky, někdy i celého útvaru. Nemělo by se proto stávat, aby připravené jednotky vyčkávaly bezdůvodně s výjezdem z kasáren. Přesné dodržení časových lhůt výjezdu z kasáren je zvláště důležité ve velkých posádkách, kde je obvykle propustnost komunikační sítě malá a každé zdržení jedné jednotky ohrožuje splnění norem všech útvarů v posádce. V takových případech je výhodné, aby nadřízený velitel stanovil přesně pořadí vyváděných jednotek a reálnou, závaznou časovou normu ověřenou metodickými nácviky, pro každou jednotku.

Neméně důležitou podmínkou rychlého vyvedení vojsk z posádek je účelné uložení materiálu k pohotovému výjezdu a vývozu ze skladů. Nejde pouze o rozdělení materiálu na vozidla a o vyčlenění nezbytných sil a prostředků k jeho naložení, ale kromě toho o stanovení pořadí jeho vývozu podle důležitosti i z hlediska potřeb zabezpečení bojové činnosti. Zásad

ou by mělo být: Jako první vyvážet vždy materiál pro rozvinutí mobilizačních pracovišť, municí a PHM.

Významnou úlohu při zabezpečování vysoké úrovně bojové pohotovosti mají nácviky uvádění vojsk do bojové pohotovosti. Kvality a efektu nácviků můžeme dosáhnout především cílevědomou přípravou, pravidelností a vysokou úrovní jejich metodického řízení. Současně požadavky, kladené na zabezpečení bojové pohotovosti v útvech a jednotkách, vedou velitele a štáby k zamyšlení nad otázkou, jakými nejúčelnějšími formami můžeme procvičovat uvádění vojsk do bojové pohotovosti ve složitých podmínkách nenadálého napadení a hromadného použití jaderných zbraní nepřitelem. S touto problematikou souvisí nezbytnost náročně procvičovat plnění opatření zabezpečení bojové činnosti v místech stálé dislokace, při výjezdu z kasáren, ve shromaždištích, při přesunech a v prostorech soustředění. Zvláštní pozornost zaujímá obrana velitelských stanovišť.

Opotřetí, přijímaná v ozbrojených silách NATO a možnosti těchto sil, nás vedou k tomu, abychom význam bojové pohotovosti nepodceňovali a právě naopak, abychom usilovali o neustálé zvyšování teoretických i praktických znalostí zásad v této oblasti a důsledně rozpracovávali zásady bojové pohotovosti na konkrétní podmínky útvarů a náročně je realizovali v praktické činnosti vojsk.

Neustálou pozornost musíme věnovat odstranění nedostatků a chybám, které vznikají při realizaci nových zásad bojové pohotovosti u vojsk, učit se na nich a nepřipouštět, aby se znovu opakovaly. V pozadí každého nedostatku a problému stojí vždy určité konkrétní příčiny. Jestliže tyto příčiny zjistíme, jsme schopni je i odstranit. Znamená to v novém výcvikovém roce mnohem důrazněji a cílevědoměji mobilizovat zájem příslušníků ČSLA na zjišťování rezerv v bojové pohotovosti a vysvětlovat, že zvyšování bojové pohotovosti je v obecném zájmu celé naší armády a společnosti a že je v souladu s objektivním zákonem výstavby a obrany socialismu.

Za tesnejšie spojenie vysokiej vojenskej školy s praxou a potrebami vojsk

Pri posudzovaní otázok vzťahu vojenskej školy a praxe vojsk musíme si uvedomiť niektoré nové skutočnosti, ktoré podstatnou mierou ovplyvňujú realizáciu dôležitého princípu „spojenia činnosti školy s praxou“. Aj keď uvedený princíp je stále v centre pozornosti príslušníkov vedecko-pedagogického zboru našej školy, v súčasnosti ide o nové hľadisko na jeho obsah a zároveň o ukázanie niektorých konkrétnych ciest jeho realizácie v podmienkach Vojenskej politickej akadémie Klementa Gottwalda. Toto nové hľadisko spočíva v tom, že uvedený princíp je nutné skúmať z pohľadu dôsledkov vedeckotechnickej revolúcie na oblasť vojenstva, na oblasť vysokých vojenských škôl i na oblasť súčasnej praxe u vojsk. Veď vedeckotechnická revolúcia vo vojenstve vyvolala podstatné zmeny v prostriedkoch a tým aj v spôsoboch vedenia vojny a znamená taktiež zásadné zmeny v príprave vojenských kádrov — v našom prípade politických pracovníkov — na budúcu možnú vojnu.

Požiadavka „mať na zreteli otázky vedeckého a technického rozvoja...“ vo vzťahu k vzdelávaniu je zakotvená priamo v materiáloch XV. zjazdu Komunistickej strany Československa. Preto skúmanie uvedeného vzťahu z hľadiska dôsledkov vedeckotechnickej revolúcie na vojenské školy a prax vojsk je v súlade so straníckou líniou. Vyžaduje súčasne hľadanie nových prístupov pre aktívny podiel pri prehlbovaní tesnejšieho spojenia vojenských škôl s praxou vojsk a to zo strany danej vojenskej školy, ako aj zo strany

praxe, konkrétne zo strany funkcionárov útvarov a zväzkov, hlavne politických pracovníkov v úzkej spolupráci s veliteľmi. Skúsenosti svedčia o tom, že často dochádza k určitému podceňovaniu významu školy v názoroch niektorých funkcionárov útvarov a zväzkov, a naopak — niektorí pracovníci škôl, a to aj nositelia vedeckých hodností, málo rešpektujú vo svojej činnosti potreby a problémy praxe. K tomu je treba dodať, že úspechy v tak významnej otázke, ako je tesné spojenie školy s praxou, možno dosiahnuť len na základe príkladnej interakcie a vzájomného pochopenia a rešpektovania oboch strán. Ide o to, že škola, ktorá inklinuje k teórii, sa vždy líši a bude odlišovať od praxe; nemôže dôjsť k akémusi „splynutiu“ teórie s praxou, kde by škola len teoreticky odôvodňovala prax. Tu by sa strácal zmysel a poslanie školy, ktorý je marxistickým učením všeobecne a straníckymi dokumentami konkrétne v súčasnej etape vývoja spoločnosti presne definovaný. Dôležité však je význam školy chápať aj v tom, že nielen učí teóriu, ale súčasne učí poslucháčov túto teóriu efektívne a tvorivým spôsobom používať v praxi, ktorá vystupuje ako kritérium pravdivosti tejto teórie.

Ďalšou závažnou skutočnosťou je požiadavka, aby vzťah školy a praxe bol chápaný prísne diferencovane tak, že špecifika školy si vyžaduje aj špecifický prístup k realizácii princípu spojenia školy s praxou vojsk. Rozhodujúcim limitujúcim faktorom je objekt výchovného pôsobenia, výchovnovzdelávacie ciele a obsah výchov-

vy a vzdelania. V našom prípade ide o prípravu politických pracovníkov, čo ovplyvňuje riešenie uvedeného problému.

Z týchto hľadísk pristupujeme k hľadaniu ciest a spôsobov teoretického rozpracovania a praktického uskutočňovania realizácie princípov spojenia školy s praxou. V súčasnosti musíme diferencovať medzi poslucháčmi základnej vysokoškolskej prípravy z radov vojakov z povolania, poslucháčmi z radov civilnej mládeže a poslucháčmi postgraduálneho štúdia. Dôraz pritom kladieme na dve posledne menované kategórie, ktoré majú zvláštnosť prvých poslucháčov tohto druhu v histórii Vojenskej politickej akadémie Klementa Gottwalda.

Dôležitým predpokladom pre účinné riešenie vzťahu školy a praxe je zvýraznenie **vojenského charakteru školy**, čo sa odráža vo vyššej kvalite a rozsahu zdôrazňovania a uplatňovania vojenských aspektov pri výučbe spoločenskovedných disciplín než tomu bolo v minulosti. Zvýraznenie vojenského charakteru školy sa prejavuje aj vo zvýšenom počte vyučovacích hodín, vyčlenených na predmety vojenskej prípravy. Tu podľa vzoru sovietskych vysokých vojenských škôl, dosahuje počet hodín na vojenské predmety približne 30 %. U poslucháčov z radov civilnej mládeže je toto percento podstatne vyššie. Výrazne sa mení obsah a výchovno-vzdelávacie ciele celej skupiny predmetov vojenskej prípravy, kde je najväčšia možnosť **priblížiť výchovno-vzdelávací proces v škole podmienkam praxe** v jednotke, útvere alebo zväzku.

Pevné miesto v procese výučby predmetov vojenskej prípravy má dnes výcvik poslucháčov v **poľných podmienkach**, v moderne vybavených vojenských výcvikových priestoroch. Výcvik poslucháčov vo VVP chápeme ako jednu z dôležitých ciest pri realizácii požiadavky „spojenia činnosti školy s praxou vojsk“. V priebehu štúdia na našej škole zúčastňujú sa poslucháči tohto výcviku trikrát s komplexným vyvedením a plným materiálnym zabezpečením. Ďalej v priebehu prvého až tretieho semestra absolvujú poslucháči podľa druhu štúdia určené množstvo takticko-poradových zamestnaní, v ďalších semestroch rad skupinových taktických cvičení v teréne. Taktiež stáže poslucháčov (2x za čas štúdia) sú časovo zamerané na obdobie, kedy útvary plnia úlohy výcviku vyvedením do výcvikových priestorov. Cieľom výcviku v poľných podmienkach pri príprave politických pracovníkov sú okrem odborných otázok v centre pozornosti otázky formovania morálno-bojo-

vých vlastností, ktoré sú nevyhnutné pre aktívne zapojenie sa politického pracovníka do intenzívneho procesu výchovy a výcviku po skončení školy. Za cieľ pri pobyte poslucháčov vo VVP a pri ďalších formách výučby taktiky si kladieme súčasne plnenie dôležitej úlohy — formovanie psychickej odolnosti a rozvíjanie schopností plniť svoju povinnosť (funkciu) v náročných, boju približených situáciách výcviku. Toto je jedna z dôležitých požiadaviek, vyplývajúcich z vedeckotechnickej revolúcie vo vojenstve. V škole ju ovšem môžeme realizovať vždy s prihliadnutím na stupeň vycvičenosti a schopnosti poslucháčov, teda v určitom obmedzenom rozsahu pri zamestnaniach v taktickej, streleckej, telesnej príprave a pri výcviku vo vedení bojových vozidiel.

Veľmi dôležitým čiastkovým cieľom výcviku poslucháčov — budúcich politických pracovníkov — vo vojenskom výcvikovom priestore, je prakticky poznať, resp. postupne poznávať problematiku poľnej prípravy, vidieť nároky, organizáciu a metodické riešenie zamestnaní v jednotlivých druhoch bojovej prípravy vojsk. Toto poznanie umožňuje so znalosťou veci, s využitím teoretických poznatkov, vedomostí a zručností získaných v škole, organizovať a vykonávať účinnú straníckopolitickú prácu. U tohto posledného cieľa treba konštatovať, že mu dosiaľ chýba úplnejšie teoretické rozpracovanie na podmienky školy a súčasne, že predstavuje značnú rezervu pri realizácii princípu tesnejšieho spojenia školy s praxou, potrebami vojsk.

Výcvik poslucháčov vo vojenskom výcvikovom priestore, ako jeden zo spôsobov spojenia školy s praxou, sa uskutočňuje presne podľa platných zásad a predpisov pre jednotky a útvary, v úzkej spolupráci s jednotkami, ktoré školu zabezpečujú bojovou technikou s prostriedkami pre zabezpečenie výcviku. Tak dochádza v praktickej činnosti k vzájomnému poznávaniu. Poslucháči našej školy svojím vysoko disciplinovaným vystupovaním, s maximálne zodpovedným prístupom k plneniu úloh výcviku, vzornou názornou agitáciou v ubytovacom priestore, organizovaním účinnej socialistickej súťaže na všetkých zamestnaniach dávajú veliteľom politickým pracovníkom a vojakom dobrý príklad. Velitelia a vojaci zabezpečujúcich jednotiek odovzdávajú poslucháčom svoje majstrovstvo, komplexné návyky života v poli, dokazujú svoju fyzickú a psychickú odolnosť. Možno povedať, že pobyt poslucháčov pri poľnom výcviku spĺňa v plnom rozsahu svoj cieľ aj v tom, že významne prispieva k tesnejšiemu spoje-

niu vysokej vojenskej školy s praxou vojsk. Kolektív učiteľov katedry taktiky a operačného umenia pravidelne rozpracúva do metodík všetkých zamestnaní najnovšie poznatky a úlohy aktuálnych dokumentov štátnych a straníckych orgánov so zámerom zvýšiť ideovovýchovnú stránku tejto činnosti.

Výcvik vo vojenských výcvikových priestoroch a praktický výcvik v teréne ako dôležitá forma prípravy poslucháčov má svoje pevné miesto aj v nových učebných programoch pre poslucháčov postgraduálneho štúdia, ktoré v tomto školskom roku v našej škole otvárame aj keď zo všeobecného hľadiska ciele pobytu vo VVP, uvedené v predchádzajúcej časti, platia aj pre túto skupinu poslucháčov, predsa je tu treba diferencovať, a to z niekoľkých príčin.

Ako prvú treba brať do úvahy skutočnosť, že ide o poslucháčov, ktorí už absolvovali vysokú vojenskú školu, v praktickom živote vo funkciách u vojsk mali možnosť posilidiť efektívnosť výučby predovšetkým z hľadiska potrieb praxe. Teraz znovu začínajú štúdium, avšak kvalitatívne na vyššom stupni, aby si rozšírili svoje vedomosti hlavne v dôsledku zvýšených nárokov na výchovu a výcvik vojakov v súvislosti so zavádzaním nových, moderných zbraní a bojovej techniky a tomu zodpovedajúcich zmien v spôsoboch vedenia bojovej činnosti. Preto výchovno-vzdelávací proces bude z ich strany posudzovaný náročnejšie. To sa samozrejme dotýka všetkých predmetov, celého systému výchovy, vzdelávania a výcviku. No obzvlášť sa to bude týkať vojenskoodbernej prípravy, výcviku v poľných podmienkach. Kladie to ďaleko vyššie požiadavky na učiteľov, na organizovanosť zamestnaní a celého pobytu v poľných podmienkach a praktickej výučby v teréne. Pôjde predovšetkým o metódickú stránku výučby, ukážku organizovanosti života vo výcvikových priestoroch, o praktický návod vytvárania náročných situácií výcviku s možnosťou formovania určitých morálno-bojových vlastností tak, aby tieto metodické návody znamenali prínos pre poslucháčov po ich návrate k útvarom.

Súčasne však treba vidieť, že títo dôstojníci prichádzajú do školy už s bohatými skúsenosťami z praxe a že môžu veľmi pozitívne prispievať k upevneniu väzieb školy na prax a potreby vojsk. Túto skutočnosť treba mať nepretržite na zreteli a vedieť ju vhodne využiť.

Druhá príčina, možno povedať určujúca, spočíva v tom, že poslucháči sa pripravujú pre výkon funkcie zástupcov veliteľov pre politické veci vševojskových

útvarov. Ide o funkcie, v ktorých ťažisko ich celodennej práce bude spočívať v organizovaní a uskutočňovaní straníckopolitckej práce pre zabezpečenie splnenia úloh bojovej a politickej prípravy, pre zabezpečenie vysokej bojovej a mobilizačnej pohotovosti. Budú právom očakávať od vedúcich jednotlivých zamestnaní, že im metodicky správne ukážu, ako v praxi pristupovať k tejto činnosti, aby straníckopolitická práca bola cieľavedomá a konkrétna, a tým aj účinná. Poslucháči pritom musia pochopiť, že konkrétnosť straníckopolitckej práce je podmienená v prvom rade úrovňou politickej, ale tiež vojenskoodbernej a metodickej pripravenosti politického pracovníka. Tu sa príslušníkom veliteľsko-pedagogického zboru akadémie naskytá veľká príležitosť ďalej na vyššej úrovni naplňovať požiadavku tesnejšieho spojenia školy s praxou, so životom vojsk.

Ešte v širšom rozsahu, než sme dosiaľ ukázali, bude vojenskoodborná príprava, ale zvlášť poľný výcvik, plniť úlohu spojenia školy s praxou u tretej kategórie poslucháčov — u poslucháčov z radov civilnej mládeže. V tomto prípade predmety vojenskej prípravy, poľný výcvik, spolu so stážou u jednotiek, musia čo najdôslednejšie formovať predstavu poslucháčov o požiadavkách na službu u jednotky a útvaru. Na túto úlohu sa škola a katedra vojenských predmetov zvlášť dôkladne pripravovala s využitím sovietskych i našich skúseností. Po prvom roku budeme podrobne analyzovať tento spôsob prípravy s cieľom jeho ďalšieho skvalitnenia.

Účinným spôsobom, ako prehliť spojenie školy s praxou vojsk, je stáž poslucháčov u útvaru. Prispieva nielen k získaniu bezprostredne osobných predstáv a skúseností o živote a činnosti politického pracovníka v praxi, ale vytvára podmienky pre tvorbu a rozvíjanie schopností k určitej praktickej činnosti. Napomáha k celkovému rozvoju osobnosti poslucháča a výrazne prispieva k tomu, aby mohol každý poslucháč svoje teoretické vedomosti a zručnosti tvorivo aplikovať v podmienkach života jednotiek. Na jednej strane si poslucháč overuje, do akej miery zvládol otázky a problémy, ktoré bude potrebovať u útvaru, na druhej strane poznáva, na čo zameriava úsilie, čomu venovať pri štúdiu väčšiu pozornosť, aby bol lepšie pripravený pre výkon funkcie u vojsk. Je na škodu vecí, že poslucháči na stáži bývajú niekedy zaraďovaní na funkcie, ktoré sa rozchádzajú s ich budúcim funkčným zaradením.

V súvislosti so stážou poslucháčov má veľký význam prístup veliteľov, politických

pracovníkov a odborných náčelníkov k poslucháčom. Tu treba si uvedomiť, že ich postoj pri plnení povinností, ich osobný príklad formuje aj prístup poslucháčov k výkonu ich funkcií v útvaru, v konečnom dôsledku ovplyvňuje ich vzťah k vojenskej službe.

Závažnou formou, ktorá podstatne prispieva k prehĺbovaniu pozitívnych vzťahov medzi školou a životom u vojsk, sú stáže učiteľov na niektorých funkciách príslušných stupňov velenia. Plánovité a cieľavedomé odosielanie učiteľov na stáže k útvarom a zväzkom umožňujú obohacovať najnovšími teoretickými poznatkami výchovný a výcvikový proces u vojsk ale taktiež prenášať praxou overené skúsenosti a požiadavky do výchovno-vzdelávacieho procesu v škole. Táto špecifická forma prehĺbovania vzťahov medzi školou a praxou vytvára dobré predpoklady pre komplexné riešenie problematiky spojenia školy s praxou u vojsk. Podobným spôsobom prispieva k riešeniu sledovaného problému aj účasť príslušníkov vedecko-pedagogického zboru na krátkodobých cvičeniach a ukážkových zamestnaniach. Tu sa naskytá učiteľom možnosť zrovnávať úroveň realizácie požiadaviek vedeckotechnickej revolúcie v podmienkach útvarov a zväzkov z hľadiska riadenia, formulácie cieľov a stanovenia či novelizácie obsahu pre proces výchovy a výcviku vojsk.

Jednou z veľmi dôležitých oblastí, ktorá podstatne ovplyvňuje riešenie vzťahu medzi školou a praxou u vojsk, je vedeckovýskumná činnosť. Cieľavedomé zameraný komplexný výskum v každej oblasti najobjektívnejšie orientuje pracovníkov školy a praxe na riešenie aktuálnych otázok. V našej práci využívame výsledky vedeckovýskumných pracovníkov Vojenskej politickej akadémie Klementa Gottwalda, ktoré poskytujú dôležité závery z oblasti zvyšovania obranyschopnosti, bojovej pohotovosti, upevňovania a ďalšieho prehĺbovania vedúcej úlohy KSC, formovanie vedeckého svetového názoru mladých dôstojníkov a i. Tieto závery podstatnou mierou prispievajú k teoretickému objasňovaniu ciest tesnejšieho spojenia školy so životom vojsk. Vedeckovýskumná činnosť v podmienkach našej školy plní aj úlohu poskytnúť pracovníkom školy spätný pohľad na kvalitu ich práce, na pripravenosť a schopnosť poslucháčov kladne sa adaptovať v podmienkach praxe. Takýto pohľad dalo riešenie vedeckovýskumnej úlohy, ktorá riešila úroveň pripravenosti ab-

solventov našej školy (ročník 1976) pre výkon funkcie u vojsk. Výsledky tejto výskumnej úlohy sa v plnej miere využívajú k ďalšiemu skvalitňovaniu výchovno-vzdelávacieho procesu. Aj poznatky z ďalších vedeckovýskumných úloh „Formovanie marxisticko-leninského svetového názoru a komunistického presvedčenia — ideový základ všestrannej pripravenosti mladých veliteľov a politických pracovníkov“, „Vplyv výučby marxizmu-leninizmu vo výchovno-vzdelávacom procese na rozvoj znalostí, presvedčenia a praktickej činnosti poslucháčov vysokých vojenských škôl ako kritéria jej účinnosti“ — obohacujú nielen činnosť školy, ale taktiež vytvárajú východiská pre prax. Osobitná pozornosť vedeckých pracovníkov a pedagogického zboru školy je sústredená na problematiku formovania pozitívnych vzťahov mladých dôstojníkov k vojenskému povolaniu. Ide o spoločensky vysoko aktuálnu problematiku, ktorú v značnej miere ovplyvňuje vojsková prax.

Uviedli sme niekoľko konkrétnych príkladov nutnosti a prospešnosti vedeckovýskumnej činnosti pre rozvíjanie vzťahov škola — vojsková prax. Vedeckovýskumná činnosť nielenže obohacuje naše poznanie, ale umožňuje užitočnú, dôkazmi podloženú diskusiu pracovníkov výskumu, školy a praxe. Domnievame sa, že práve vo vedeckovýskumnej oblasti existuje značný zdroj rezerv pre ďalší kvalitatívny posun tesnejšieho spojenia školy a praxe.

Okrem uvedených foriem včítane využívania výsledkov vedeckovýskumnej činnosti existujú aj ďalšie možnosti, ako napr. účasť skúsených veliteľov, politických pracovníkov a pracovníkov štábov vo výchovno-vzdelávacom procese, zoznamovanie poslucháčov s poznatkami z cvičení vojsk, poznatkami z hodnotenia a rozborov výcvikového roku, vytváranie spoločných výskumných skupín a ďalšie. Iste bude len na prospech vecí, ak budeme hľadať a uplatňovať ďalšie cesty a formy spojenia školy s praxou a potrebami vojsk.

Záverom chceme zdôrazniť, že sledovaná problematika predstavuje zložitý a rozporuplný proces. Pokúsili sme sa ukázať niektoré jeho momenty, ktoré môžu pomáhať pri hľadaní vhodných ciest v úspešnom riešení tohto procesu. Zvlášť sme chceli upozorniť na významné miesto učiteľov, ale i veliteľov a politických pracovníkov pri riešení tohto problému na základe plodnej spolupráce.

Péče a způsob života v ČSLA — významný faktor zvyšování obranyschopnosti

Otázkám způsobu života je v současnosti a nepochybně i v budoucnu bude věnována stále větší pozornost. Jde o složitou, zejména sociálně ekonomickou problematiku, která má mnoho souvislostí a vazeb. Dynamický rozvoj naší společnosti se odráží i v dynamice změn a faktorů, které vytvářejí podmínky pro náš způsob života. Tento pak zpětně působí na vývoj společnosti i na formování vlastností jejích příslušníků.

Péče o teoretické a zejména praktické problémy životního způsobu je předmětem zájmu stranické i státní politiky, nezastupitelným úkolem politických a hospodářských vedoucích strany, společenských orgánů a organizací. Společenská závažnost této problematiky, její teoreticko-metodologické aspekty a zejména praktické problémy zvyšují nutnost potřebné orientace v otázkách způsobu života, vyžadují obektivní, otevřený přístup k existujícím problémům a odpovídající řešení.

Charakteristika socialistického způsobu života

Nemůžeme směřovat způsob života a podmínky, které na jeho formování působí. Způsob života je sociálně politický jev, tzn. jde o kategorii, která má sociálně třídní charakter, svou konkrétně historickou podobu. Je determinován mnoha činiteli, jako jsou např. přírodní geografické podmínky, demografické poměry apod. Rozhodujícím faktorem však je způsob výroby. Úroveň výrobních sil a charakter výrobních vztahů předurčují charakter a vývoj způsobu života. Tato sociálně ekonomická podmíněnost tvoří gnozeologický základ přístupu ke všem základním otázkám způsobu života. Určující měrou je tudíž náš životní způsob podmíněný obektivními faktory, společensky, a není věcí jen naší libovůle.

Způsob života bývá charakterizován jako komplex činností, jimiž lidé různě

uspokojují své potřeby a zájmy. V těchto aktivitách se zároveň utvářejí určité potřeby a vztahy, normy, ideje a hodnotové orientace, které zpětně působí na utváření životního způsobu. Třídní a sociální poměry společnosti se odrážejí v existenci různých způsobů života v rámci téže společenské formace a zejména v diferencích mezi třídně antagonistickou a neantagonistickou společností.

Socialistický způsob života je spojen se socialistickým rozvojem společnosti vůbec a socializací osobnosti zvláště. Harmonický a všestranný rozvoj příslušníků socialistické společnosti je neoddelitelně spjat s růstem životní úrovně, socialistickou morálkou, růstem vzdělanosti, kolektivismem, oddaností socialismu, socialistickým vlastenectvím, internacionalismem atd. Takové rysy charakterizuje vysoká

úroveň hodnotové orientace, která se projevuje v mnoha podobách socialistických aktivit.

Vlastnosti dělnické třídy v mnoha směrech předurčují charakter socialistického způsobu života. Tento vývoj cílevědomě řídí a usměrňuje komunistická strana. Politický a morální profil osobnosti má nacházet svůj výraz v poměru k práci, ke společenskému vlastnictví a především v utváření mezilidských vztahů. Duchovní zdroje socialistického způsobu života spočívají na vědeckém světovém názoru — marxismu-leninismu. Socialistický způsob života, to je proces humanizace člověka i společnosti a předobraz budoucích mezilidských vztahů nového řádu. Je skutečností i programem života lidí v podmínkách osvobozené práce.

Socialistická společnost se rozvíjí na bázi rozvinuté **materiálně technické základny**, jejíž kvantitativní a kvalitativní změny jsou podmiňovány především aplikací vědeckotechnického pokroku. Druhou stránku tohoto rozvoje tvoří **třídní a sociální přeměny společnosti**, podmiňované zejména rozvojem společenského vlastnictví výrobních prostředků a upevňováním výrobních vztahů nového typu. A konečně třetí aspekt spočívá ve **změnách ve vědomí, v myšlení lidí, jejich ideově politické a kulturní úrovni**. Je nesporné, že tyto aspekty tvoří zároveň klíčovou otázku obranné síly socialistického společenství.

Socialistický způsob života se vytváří jako důsledek vlivu všech těchto stránek a navíc na něj působí řada dalších, nespecifikovaných vlivů, jako např. zvyky a tradice, vliv soudobého kapitalismu, osobnostní rysy atd. Politické, ekonomické a ideologické změny společnosti se různou měrou promítají do změn samotného člověka. „Obrazně řečeno, jestliže počátek přechodu od kapitalismu ke komunismu tvoří uchopení moci a změna vlastnických poměrů, pak jeho strategické dovršení je spojeno s vyvrcholením takových přeměn lidského života, jež znamenají hlubokou transformaci lidské osobnosti.“ Filipcová B., Filipce J.: *Různoběžky života*, Svoboda, Praha 1976, s. 121.)

Služba v armádě socialistického státu je školou komunistické výchovy. Zejména

ideově politické působení na příslušníky ČSLA je cestou k ovlivňování jejich životního způsobu. Přitom však musíme mít na paměti, jaké jsou skutečné možnosti a meze ideového působení v tomto směru a nemůžeme podléhat nesprávným iluzím. Ideologie samotná nikdy není s to dovést lidi k socialistickému způsobu života, přesto však k němu značnou měrou může a musí přispívat.

Pomocí ideologického působení se formuje světový názor člověka, jeho hodnotová orientace. Touto cestou můžeme působit na jeho postoje, normy chování, na jeho teoretické i tzv. běžné, každodenní vědomí. V ČSLA věnujeme otázkám ideově výchovného působení velkou péči, která vyžaduje mnoho sil i prostředků. Jejím výsledkem má být především stále kvalitnější plnění povinností, úkolů v oblasti bojové a politické přípravy, kázně, mobilizační pohotovosti atd., ale zároveň i žádoucí vývoj socializace osobnosti.

Nedílnou součástí ideově politického působení je boj proti maloměstství, spotřebitelským postojům k socialismu a dalším negativním jevům ve způsobu života. Příslušník ČSLA je v tomto smyslu reprezentantem socialistické společnosti a měl by reprezentovat socialistický životní způsob. Komunistická výchova ve svých jednotlivých složkách (výchova ideově politická, rozumová, mravní, estetická, právní, tělesná, pracovní, polytechnická a vojenská) směřuje k plnění požadavků, kladených na budovatele i obránce socialistické vlasti.

Velitelé, odborní náčelníci, politický aparát, stranické i odborové a svazkové organizace působí na příslušníky naší armády i ve směru ovlivňování jejich způsobu života. Je žádoucí, aby byli schopni se orientovat v teoretických i praktických problémech této oblasti, uměli nacházet cesty účinného vlivu na chování a jednání vojáků, působili svou příkladností apod. V mnoha směrech stanoví rozsah tohoto působení funkční povinnosti či poslání politické organizace. Stejně důležitý je i vliv každodenního působení, starostlivosti o potřeby a zájmy lidí, úloha vzájemných vztahů, způsobů jednání s lidmi atd.

Specifické rysy způsobu života příslušníků armády

Služba v armádě znamená pro každého občana jednak zachování a pokračování způsobu života, který vyplývá z uskutečňování sociálního a ekonomického programu strany, jednak i četné změny, což

platí především **pro vojáky základní služby**. Dobu strávenou v ČSLA měříme nejen tím, co mladí lidé „ztrácejí“, o jakou část výdělku se připravují, ale i tím, co získávají. Zkušenosti, návyky, nové vlastnosti,

hodnotová orientace, kvalifikační růst i vlivy na způsob života jsou toho druhu, že je nemůžeme srovnávat s ničím jiným. Armáda „je školou, v níž se mladí lidé fyzicky a charakterově zkalují a politicky vyzrávají, učí se odvaze, disciplinovanosti, organizovanosti, kolektivismu a získávají zkušenosti a znalosti potřebné pro celý život.“ (XV. sjezd KSČ, Svoboda 1977, s. 70.)

Uniformita, standard, specifické podmínky života, vztahy podřízenosti, změny kolektivů, stupeň manipulovatelnosti lidmi, vysoké nároky na fyzickou i psychickou připravenost — to vše tvoří rozhodující faktory utváření způsobu života vojáků základní služby. Požadavky bojové pohotovosti, vojenské kázně, dodržování vojenských řádů a předpisů, rozkazů a nařízení působí velmi intenzivně jak na oblast plnění povinností, tak na náplň volného času. Revoluce ve vojenství se odráží ve způsobu života vojáků velmi výrazně.

Způsob života vojáků základní služby je formován úrovní organizovanosti života, režimem dne, uspokojováním potřeb i charakterem mezilidských vztahů. V této sociální skupině se dost obtížně prosazují tendence k maloměstskosti, i když i tam existují různé projevy neslučitelné se socialistickým způsobem života.

Socialistický způsob života vojáků základní služby může být jen výslednicí péče společnosti o uspokojování potřeb obrany, důsledkem zdokonalování společenského bytí a společenského vědomí. Kultivace a zejména socializace osobnosti, již voják základní služby je, tvoří hlavní článek boje za vyšší kvalitu života.

Mimořádnou úlohu při formování socialistického způsobu života má zdokonalování materiálních podmínek pro plnění úkolů i běžný denní život vojáků. „Při řešení materiálních otázek životních podmínek vojsk je třeba vždy vidět to hlavní — cíl ve jménu kterého veškerou tuto práci děláme. Pro nás je tímto cílem zabezpečení vysoké bojové pohotovosti v nejširším smyslu slova. Vše, co směřuje k dosažení tohoto cíle je třeba v plné míře využívat a to, co v této cestě překáží, rozhodně odstraňovat.“ (Ustinov D. F.: V interesech povýšení bojové gotovosti. In: Tyl i snabženi, ročník 1978, č. 1, s. 9.) Velitelé všech stupňů, odborní náčelníci, političtí pracovníci, stranické i svazácké organizace by měli mít vždy na paměti, že uspokojování materiálních potřeb se často přímo promítá ve způsobilosti k výkonu služby, v názorech a náladách lidí, v zájmech i ve vzájemných vztazích.

Lhostejnost a nedostatek porozumění pro materiální potřeby vojáků, či dokonce liknavý a nezodpovědný přístup k oprávněným potřebám a požadavkům, jsou v rozporu s vojenskou politikou KSČ a úsilím upevňovat socialistický způsob života. Nepřiměřené a neodůvodněné skrývání se za heslo o nutnosti snášet těžkosti a strádání vojenské služby může být jen špatným maskováním nezodpovědnosti, neschopnosti a nedbalého plnění povinností.

Péče o ubytování, stravování, výstroj, o zdravotní, sociální i kulturní potřeby vojáků základní služby se řídí celou soustavou norem, dávek a ukazatelů. V nich je respektována nutriční hodnota potravin, zásady pro ubytování atd. Omezují výběr, individuální volbu předmětů, kterými vojáci základní služby uspokojují své materiální i nemateriální potřeby. Touto cestou regulovaných potřeb a zájmů je do způsobu života podstatně zasahováno.

Četným nedostatkům ve způsobu života můžeme čelit zvyšováním kvality (v rámci daného objemu i struktury) uspokojování potřeb. Rezervy jsou i v oblasti kultivace lidských potřeb samých v boji proti nehospodárnosti, ztrátám, mrhání hodnotami. Přes dílčí úspěchy, které jdou na vrub iniciativě, socialistické soutěži, závazkům a dalším pozitivním hnutím, a jsou věci péče velitelů a odborných náčelníků, existují i známé nedostatky a často zbytečné materiální potřeby. Jejich ideově politický dosah se projevuje přes oblast nálad a názorů v hodnotové orientaci a životních postojích. Tyto postoje se pak zpětně projevují v aktivitách vojáků, v jejich jednání a způsobu života.

Podstatně složitější je sledovaná problematika u vojáků z povolání a jejich rodinných příslušníků.

Problém reprodukce (jako člověka, jako pracovní síly, jako obránce socialistické vlasti) souvisí s mnoha modifikacemi ve způsobu života. Můžeme sledovat shodu s mnoha jinými profesemi. V mnoha směrech má však i pro způsob života služba v armádě netypické, jedinečné rysy.

V obecném povědomí mnoha obyvatel stále ještě přezívají nerealistické, zkreslené představy o postavení, životní úrovni i způsobu života vojáků z povolání. Projevují se při vymezování prestiže povolání, v posuzování atraktivnosti služby v armádě apod. Zkreslené představy a neodpovídající soudy někdy vyplývají z nedostatečných informací, jindy souvisí s absolutizováním některých jevů. Nezbytnost utajování informací v armádě, včetně otázek finančního a materiálního zabezpečení

ní, může mít za následek zjednodušené či dokonce předpojaté názory na sledovanou oblast. Pokusím se některé problémy konkretizovat.

Sociální postavení vojáka z povolání a jeho rodiny odpovídá společenskému významu ČSLA. Jeho finanční zajištění je v mnoha směrech zcela srovnatelné s činnostmi v nevojenské oblasti, někde leží nad, jinde pod hladinou srovnatelných příjmů. Představy o „velkých platech“ v ČSLA bývají u mnoha občanů silně zkreslovány. Navíc musíme brát v úvahu nemožnost získávání vedlejších příjmů, vyloučení druhého zaměstnání, podílů na hospodářských výsledcích apod.

Materiální zajištění (ošacení, byty) a zdravotnická péče není výsadou pouze armády a výrazněji nepřesahuje společenský průměr.

Tzv. spotřebitelský koš odráží růst hmotné a kulturní úrovně společnosti jako celku. Pro vojáky z povolání však existují četné zvláštnosti, které vyplývají z nutnosti podřízovat se potřebám obrany a specifickým podmínkám ČSLA.

Objem a struktura spotřebitelského koše této sociální skupiny charakterizuje mnohé stránky jejího způsobu života. V padesátých letech byla spotřeba v některých směrech u vojáků z povolání vyšší, než srovnatelný průměr. S růstem životní úrovně celé společnosti docházelo k vyrovnávání a poslední desetiletí dokazují, že typický tvar „spotřebitelského koše“ se pro vojáky změnil. Některé příčiny jsou objektivního rázu.

Služba v armádě znamená zřít se mnohých oblastí spotřeby, které jsou pro občany socialistického státu stále dostupnější, pravidelnější a běžnější. Týká se to zejména aktivity ve volném čase, cestování do kapitalistických států, možností využívání chat a domků v osobním vlastnictví a dalších stránek spotřeby. Ti, kteří se rozhodnou plnit nejčastější občanskou povinnost, se různých oblastí spotřeby „zřikají“.

Tuto skutečnost nemůžeme chápat v tom smyslu, že plnění vojenských povinností znamená zhoršení kvality života. Musíme vzít ohled na morálně politické aspekty této služby, existující kompenzace ve spotřebitelském koši apod.

Život v armádě přináší pro způsob života značnou **zátěž**. Služební přemístování, časté stěhování, problém bytů a jejich vybavení, odloučenost od rodiny a „život na dvě strany“, dlouhodobé problémy dojíždění, život na vojenských ubytovnách, složité otázky školní docházky dětí, ná-

ročnost života v odlehlých posádkách — to jsou jen některé aspekty, které silně ovlivňují finanční, hmotné, společenské, pedagogické, psychologické, morální a další stránky života. K nim můžeme přidat vliv častých změn kolektivů, v nichž voják pracuje, regulované pracovní zařazení a dislokaci, změny okruhu přátel a známých rodiny, specifiky života na vojenských sídlištích, regulovanou dovolenou a další.

Psychologické aspekty vojenské služby, které nesporně působí na způsob života, scvičí se specifickými rysy služby v armádě. Jsou to otázky vojenské kázně, respektování nadřazené velitelské pravomoci, omezenost kritiky, uniformita života. Rostoucí nároky na výchovu a výcvik podřízených, nároky na vzdělání a zvyšování kvalifikace patří k prvořadým požadavkům. Jsou odrazem růstu složitosti obrany, odrazem vlivů revoluce ve vojenství. Dynamické změny ve vojenství, nároky na politickomorální a fyzickou připravenost vést ozbrojený zápas se projevují i v rostoucí psychické zátěži a vyžadují od vojáků z povolání mnoho námahy, úsilí a času.

Zkušenosti dokazují, že zvládnutí těchto rostoucích nároků je stále obtížnější. Pro mnohé příslušníky ČSLA se tak děje i za cenu mnohahodinové, značně vyčerpávající služby, která přesahuje zejména u bojových útvarů daleko rámec osmihodinové pracovní doby a pětidenního pracovního týdne. Výkon služby mnohých pracovníků má své nepřímé pokračování v souvislosti s dosažitelností, nároky na bojovou a mobilizační pohotovost, povinností hlásit místa pobytu, zařazováním do služeb atd.

Příslušníci armády většinou vykonávají své povinnosti uvědoměle a poctivě pod vlivem politické nezbytnosti a morálních stimulů. Někdy je to i na úkor některých oblastí jejich spotřeby a životní úrovně, za cenu „zhoršené kvality“ života. V mnoha případech je tomu tak díky uvědomělosti a obětavosti manželek, někdy však i na úkor výchovy dětí či dokonce vlastního zdraví.

Pracovní přetíženi mnohde souvisí i s nenaplněností mýrových plánovaných počtů, neobsazením tzv. tabulkových míst. Důsledkem bývá zdvojení funkcí a vyšší pracovní zátěž, což opět působí na sféru způsobu života.

Pro různé profese vytváří služba v armádě specifické podmínky jejich odborné seberealizace. ČSLA poskytuje svým příslušníkům pro odborný růst často příznivější podmínky, než existují jinde. Týká se to péče o vzdělání a kvalifikaci, o ma-

teriálně technické předpoklady pro vědeckovýzkumnou práci atd. Zájmy utajování však nedovolují, ve stejné míře jako v nevojenské sféře, popularizovat práci našich špičkových odborníků. Veřejnost se s výsledky jejich úsilí seznamuje jen sporadicky. Může ocenit tuto práci v souvislosti s výstavbou metra, dálnic, významných staveb, dále na základě znalosti práce příslušníků vojenských nemocnic a zdravotnictví vůbec, pracovníků ve společenských vědách, v oboru fyziky, elektroniky atd. Jednou z forem popularizace práce vojenských odborníků (zejména akademiků a vysokých škol) je zapojení do civilních vědeckovýzkumných týmů, plnění speciálních úkolů pro potřeby našeho národního hospodářství atd. Někdy však naši různí špičkoví pracovníci nemají možnosti své práce v širším a celospolečenském měřítku běžné veřejné popularizovat, zúčastňovat se mezinárodních sympozií a seminářů, studijních pobytů mimo socialistické státy apod. Na druhé straně se mnozí příslušníci armády podílejí na pracích v rámci programu Interkosmos a mezinárodní socialistické dělby práce.

Z hlediska spotřeby musí socialistická armáda čelit dvěma krajnostem: tendenci udržovat materiální postavení na „úrovni lidových mas“, která odmítá jakékoli kompenzace a zvýhodňování (např. odchod do zálohy v 55 či 57 letech), a tendenci nadřazovat, neúměrně zvýhodňovat příslušníky armády. Obě tendence jsou škodlivé a politicky neúnosné.

Jsou oblasti, ve kterých vývoj materiálního zabezpečení nepostupuje výrazně kupředu. Např. sortiment a zejména kvalita výstrojních součástek vojáků z povolání neodosahuje zdaleka potřebné úrovně a mnohé nedostatky v ústrojí vojáků jdou na tento vrub. Značné difference jsou také v životě příslušníků na posádkových ubytovnách či ve stravovacích možnostech. Řešení mnohých problémů není jen věcí materiálních možností, ale souvisí s různými předpisy a nařízeními, které neodpovídají již dnešku. Četné další mají vazby na oblast vědomí, zvyklostí, morálně politické úrovně apod.

Rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok 1980–1981 upozorňuje na to, že „Nedostatky se nadále projevují v konkrétnosti a diferencovanosti individuální práce s lidmi, ve včasnosti a účinnosti reagování na jejich názory i na problémy uvnitř vojenských kolektivů“. (RMNO, s. 10.) Ve stanovených úkolech je zřejmá snaha řešit problémy v zájmu zvýšení úrovně podmínek pro způsob života vojáků.

Existující problémy jsou, a nepochybně budou i v budoucnosti, středem pozornosti velení ČSLA a odborných orgánů i náčelníků. Jejich řešení je postupné, v souladu s odpovídajícími možnostmi a předpoklady.

Je nepochybné, že zvláštní roli při utváření způsobu života hrají **mezilidské vztahy v ČSLA**.

Vztahy mezi lidmi v socialistické společnosti by měly být adekvátní socialistickým výrobním vztahům, tvořit nejvyšší článek hodnot této společnosti. Charakteru vztahů v ČSLA vtiskuje specifické rysy nejvyšší společný zájem — obrana socialistické vlasti a zemí socialistického společenství. Tento rys má důležitou integrující funkci. Navíc však vztahy předurčuje charakter služby v armádě, řády, rozkazy a nařízení, principy velitelské pravomoci, kázeňská praxe, forem a metod jednání s lidmi.

Při vědomí toho, že v ČSLA převládají v tomto směru pozitivní zkušenosti, nemůžeme přehlížet ani existující nedostatky. Jsou zdrojem stressových situací, četných nedorozumění a napětí mezi lidmi. Projevují se v nechtu sloužit v armádě, v horším plnění povinností a v nesocialistickém způsobu života.

Necitlivý přístup k lidem, neodpovídající hodnocení jejich práce, malá starostlivost o problémy pracovních a životních podmínek — to vše by nemělo existovat ani jako výjimečné případy. Víme i o problémech v kádrové a kázeňské praxi, o příkladech povrchního přístupu, kariérismu i přiteličkování, šikanování i zneužívání funkce či postavení. Na základě jednotlivých negativních příkladů nemůžeme v žádném případě situaci v podobném směru zobecňovat a přijímat kategorické závěry, které mezilidské vztahy v ČSLA staví do nesprávného světla. Úspěchy a výsledky vojskopolitické linie XV. sjezdu KSČ, stejnou měrou jako řady jiných oblastí, týkají se i kvalitativního růstu vzájemných vztahů, socializace příslušníků naší armády. Kritický tón, který v této oblasti zazněl na 15. zasedání ÚV KSČ v březnu 1980 i v dalších stranických dokumentech na adresu celé naší společnosti, vyžaduje nezbytné zamýšlení i nad obdobnými nedostatky ve vztazích mezi lidmi v ČSLA. Myšlenka Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1980 až 1981 je jednoznačná: „V práci s kádry není vždy v potřebné míře uplatňován citlivý, diferencovaný přístup k řešení jejich služebních a osobních problémů a vzájemných vztahů“ (RMNO, s. 10).

Negativní jevy znehodnocují převládající pozitivní příklady, ztěžují politickou a ideovou výchovnou práci v armádě.

Vzájemná interakce mezilidských vztahů a způsobu života je nesporná. Za určitých okolností tento aspekt dominuje nad otázkami spotřeby a životní úrovně. Transformací spotřeby, životní úrovně a způsobu života do pravidel a norem chování mezi lidmi, do mezilidských vztahů — a stejně tak sledování zpětné vazby — je však v každém jednotlivém případě dost obtížné postihnout.

K významným problémům způsobu života patří i **objem, struktura a náplň volného času.**

Volný čas jako součást mimopracovního času, která je k dispozici člověku pro jeho reprodukci a rozvoj, má pro příslušníky ČSLA mimořádný význam. Úsilí velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací nezřídka směřuje k jeho ovlivňování, ne vždy má však odpovídající efekt. Tato skutečnost má mnoho příčin a v celospolečenském měřítku je snadnější působit na pracovní činnost lidí, než na mimopracovní aktivitu. Zájmová, kulturní, sportovní a osvětová činnost našich vojáků je sice dosti bohatá, ale zároveň ve sféře mimopracovní nacházíme nejvíce jevů, velmi vzdálených socialistickému způsobu života.

Způsob využití volného času je u příslušníků armády v mnohém odlišný od společenského průměru. Nicméně je přirozené, že zejména vojáci základní služby usilují o to, přenést i do podmínek života v armádě některé aktivity, které tvořily náplň jejich volného času před nástupem základní služby. Týká se to takových zájmů, jako např. diskotékových tanců a skupinových zálib, které jsou někdy pozitivní (sportování, turistika, kultura), jindy nežádoucí (vysedávání po restauracích, nuda).

Volný čas jako cenná hodnota je velmi důležitý i v životě vojáků z povolání. V některých případech by se jeho zkracování mělo již stát alarmujícím signálem, že někde není něco v pořádku.

ČSLA je prostředím, které z hlediska způsobu života podněcuje mnohé vlastnosti a činnosti; ty jsou předobrazem socialistického způsobu života.

Socialistické vlastenectví a socialistický internacionalismus, práce ve prospěch společnosti, oddanost komunistické straně, správná hodnotová orientace, cpravdivý zájem o budování a obranu socialismu — to vše tvoří rozhodující složky, které formují způsob života vojáků. V armádě můžeme lépe než jindy čelit některým nežádoucím jevům ve způsobu života. To však neznamená, že vůči spotřebitelským postojům k socialismu a maloměstství jsou příslušníci ČSLA imunní.

Omezené disponování volným časem je většinou zdůvodnitelné zájmy obrany a většina vojáků si na tuto skutečnost již zvykla. Problémy narůstají tam, kde se zásahy do volného času vojáka stávají nadměrné, kde jsou pravidlem a ne vždy zcela odůvodněné. Nedořešenou otázkou bývá i potřebná kompenzace času stráveného služební činností ve dnech pracovního volna.

Obsah a využívání volného času vojáků z povolání je v přímých vazbách na různé faktory: věk, pracovní zařazení a pracovní náplň, vzdělání, sklony a záliby, místo působení, rodinné poměry, politický a morální profil a další. Frekvence uspokojování fyzických i kulturních potřeb je velmi různorodá. V mnoha případech není zdaleka taková, jaká by měla být, a život některých příslušníků armády a jejich rodin je, obrazně vyjádřeno, stále chudobnější. Naproti tomu mnozí jedinci vykazují dlouhodobě vysokou aktivitu v práci pro společnost, politickou angažovanost apod.

Zvláštní zájem se soustřeďuje na oblast, která mnohdy leží na pomezí pracovní a mimopracovní činnosti. Týká se to **zvyšování kvalifikace a vzdělanosti.**

Moderní armádu charakterizuje prudký vědeckotechnický rozvoj. Projevuje se to v růstu nových profesí a odborností (za první světové války jich existovalo několik desítek, dnes více než dva tisíce), ale také v nezbytnosti stálého studia, přeškolení, vzdělávání. Změna profesního a kvalifikačního modelu armády se promítá v nárocích na studium. Má-li voják z povolání vyhovět požadavkům, musí k tomu využít i volného času. V přímém smyslu té jeho části, která přímo souvisí se zvyšováním kvalifikace, nepřímo té části, kterou věnuje kulturně osvětovým zálibám. Pro některé funkcionáře však se volný čas stává někdy jediným dostupným rezervoárem zabezpečování alespoň minimálních požadavků této sféry. V takových podmínkách se smysl volného času může zvracet i ve svůj protiklad a tento stav přestane odpovídat potřebám společnosti, osobnosti samé i rodiny.

Na stupni vývoje, kterého naše společnost dosáhla, můžeme v mnoha směrech dokumentovat existenci toho, co V. I. Lenin nazval výhonky komunismu. Rozvoj pracovní iniciativy, činnost brigád socialistické práce, socialistická soutěž, angažovanost ve veřejně prospěšné činnosti atd., to vše je výrazem některých aspektů socialistického způsobu života. V naší armádě můžeme prokázat tyto pozitivní zkušenosti v mnoha směrech. Přestože je zapotřebí někdy bojovat i proti prvkům formálnosti, počet jednotlivců i kolektivů, které charakterizují znaky socialistického způsobu života, vzrůstá.

Perspektivy socialistické společnosti jsou perspektivami i nového, kvalitativně vyššího způsobu života. Příslušníci naší armády měli na všech úsecích svého působení dokumentovat fakt, že ztotožnění se s ideály socialismu se projevuje v jejich pracovní aktivitě i mimopracovní oblasti, v jejich spotřebě i způsobu života. Tento pozitivní proces existuje spolu s překonáváním nežádoucích jevů a tendencí.

Péče o socialistický způsob života je prevencí proti maloměšťáctví, proti různým negativním jevům, s nimiž se dosud v naší společnosti setkáváme. Zároveň však představuje jeden z klíčových článků zvyšování obranyschopnosti. Socialistický způsob života sjednocuje všestranný rozvoj a vysokou úroveň občana socialistické společnosti s požadavky, které vyplývají z nutnosti jejího dalšího rozvíjení a obrany.

K NIČENÍ OPERAČNÍCH VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ NEPŘÍTELE

V soudobých operacích hrají významnou úlohu vzdušné výsadky, které se vyznačují velkou taktickou i operační pohyblivostí. Moderními vzdušnými výsadkami dnes disponují soudobé armády kapitalistického i socialistického tábora.

Na středoevropském válčišti počítá velení NATO s tím, že již přítomnost vzdušných výsadků na válčišti a možnost jejich použití vytváří pro armády Varšavské smlouvy neustálou hrozbu, nutí je k rozvinutí sil a k vytváření záloh pro obranu a ochranu důležitých objektů a zařízení v bojovém pásmu i v týlu.

Příklady z 2. světové války tento požadavek jen zvyrazňují. Jednou z největších výsadkových operací ve 2. světové válce bylo obsazení ostrova Kréty hitlerovskými vojsky. K dobytí ostrova se mělo v širokém měřítku použít leteckých výsadků. Tento způsob řešení operačně strategického úkolu byl zvolen proto, že ostrov Kréta byl od německých leteckých základů na pevnině a ostrovech vzdálen pouze 120–240 km, což nepřesahovalo akční rádius německých letounů. Navíc mělo německé letectvo u pobřeží Řecka a nad ostrovem Kréty značnou převahu ve vzduchu.

Výsadkové operace se zúčastnily dvě divize — 7. výsadková (15 000 výsadkářů) a 5. horská (8500 horských myslivců). Pro přepravu výsadků bylo určeno 550 dopravních letounů JU-52 a 60 nákladních kluzáků. Letecky zabezpečil operaci 8. letecký sbor, který měl 430 bombardovacích a 180 stíhacích letounů. Plán operace počítal s tím, že předem vysazené padákové výsadky obsadí tři letiště na ostrově, aby se na nich mohly bez překážek vysadit hlavní síly. Současně s vysazením vojsk se plánoval přísun těžkých zbraní a tanků po moři.

Britská posádka na Krétě měla 30 000 mužů, kromě toho zde bylo 14 000 řeckých vojáků. Tato vojska byla slabě vyzbrojena, byl nedostatek dělostřelectva, prostředků PVO a vůbec žádné letectvo.

Vlastní operace začala bombardováním postavení britských vojsk a vysazením padákových výsadků na uvedená tři letiště. I přes počáteční ztráty se podařilo německému velení během jednoho dne vysadit dvě divize a postupně ovládnout celý ostrov.

Příčiny neúspěchu jednotek britské a řecké armády v boji s německými vzdušnými výsadbami spočívaly především v:

- nedostatečné protivzdušné obraně;
- nedostatku odpovídající bojové techniky, především dělostřelectva a le-
tectva;
- slabě koordinované činnosti britských a řeckých jednotek.

Zásady a možné použití vzdušných výsadek v rámci operace skupiny armád na středoevropském válčišti

Cílem vysazení vzdušného operačního výsadku v rámci operace skupiny armád je využít společného zasazení vyčleněných sil a prostředků pozemních vojsk a taktického letectva na území protivníka při plnění stanoveného operačního úkolu. Operační pružnost použití vzdušných výsadek, jejich značná manévrovací schopnost a možnost vysazení nebo přistání na zvolený objekt nebo v jeho blízkosti zvyšují pravděpodobnost překvapení v taktickém i operačním rámci.

Hlavním předpokladem úspěchu použití vzdušných výsadek je zabezpečení jejich vzdušné přepravy, vysazení a bojové činnosti s minimálními ztrátami. Za tím účelem musí být dostatečně zabezpečena protivzdušná obrana výchozích prostorů k vysazení (odletových letišť a prostorů soustředění), vzdušných sledů, prostorů vysazení a bojová činnost vzdušných výsadek po celou dobu jejich zasazení. V prostoru bojové činnosti mají mít vzdušné výsadky převahu sil a prostředků.

Vysazení operačního vzdušného výsadku plánuje a organizuje skupina armád v součinnosti se spojeneckým taktickým leteckým velitelstvím a velitelstvím dopravního letectva na válčišti.

Síla tohoto výsadku zpravidla může být od vzdušné výsadekové brigády do vzdušné výsadekové divize s posilovými prostředky.

Operační vzdušný výsadek se zpravidla vysazuje:

- v omezené válce do hloubky 100—250 km od čáry dotyku;
- ve všeobecné jaderné válce do hloubky 200—400 km od čáry dotyku a na směru hlavního úderu skupiny armád.

Hlavním úkolem operačního vzdušného výsadku může být:

- ovládnout důležité prostory a objekty v hloubce, rozhodující pro splnění bližšího úkolu útočné operace skupiny armád a udržet je do příchodu hlavních sil;
- přehradit protivníkovi ústupové a přísunové cesty a tím roztřílit a oslabit úsilí jeho vojsk, která se brání na daném směru;
- vést vstřícné údery k vojskům, která útočí čelně;
- ztížit možnosti manévru protivníka a narušit celistvost jeho komunikací.

V omezené válce předchází vysazení operačního vzdušného výsadku palebná příprava, uskutečňovaná taktickým letectvem s použitím konvenčních prostředků ničení.

Ve všeobecné jaderné válce se jaderná a palebná podpora bojové činnosti operačního vzdušného výsadku pro jeho vysazení uskutečňuje prostředky velitele válčiště — taktické letectvo, velitele skupiny armád — řízené střely

operačně taktického doletu a organickými a posilovými palebnými prostředky vzdušného výsadku.

Ke spojení hlavních sil útočného uskupení s operačním vzdušným výsadkem dochází zpravidla až za několik dní. Operační vzdušný výsadek v síle vzdušné výsadkové brigády s posilovými prostředky je schopen bojovat samostatně v týlu protivníka po dobu 2—4 dnů, v síle vzdušné výsadkové divize po dobu 4—6 dnů i více, v závislosti na organizaci jejich zásobování vzduchem.

Z uvedených zásad a možností použití operačních vzdušných výsadků nepřítel v průběhu útočné i obranné operace skupiny armád na střeoevropském válčišti vyplývají požadavky na řešení a zabezpečení aktivních opatření k jejich ničení v rámci frontového (armádního) uskupení vojsk.

Ničení operačního výsadku ve výchozím prostoru k vysazení

Tento způsob ničení výsadku bude velmi složitý a náročný. Výchozí prostor k vysazení pro vzdušně výsadkovou divizi se rozkládá na ploše asi 4300 až 7000 km² a sestává z 13—20 odletových letišť a z vyčkávacích prostorů, které jednotky vzdušné výsadkové divize zaujímají ve vzdálenosti 3—5 km od odletového letiště (1 hlavní a 1 záložní vyčkávací prostor).

Včasné zjištění příprav k použití vzdušné výsadkové divize, upřesnění vyčkávacích prostorů a odletových letišť a hlavně vyhodnocení reálné doby k jejich zaujetí jednotlivými sledy této divize bude rozhodujícím podkladem pro rozhodnutí velitele frontu k vedení jaderných úderů a úderů letectva a způsobení rozhodujících ztrát vzdušnému výsadku, popř. ke zmaření jeho použití.

Možnost vedení těchto úderů bude ovšem záviset na celkové operační situaci na frontě, na volných silách frontového letectva a raketového vojska, jakož i na zabezpečení protivzdušné obrany výchozího prostoru k vysazení nepřátelského vzdušného výsadku. Z uvedených předpokladů bude proto nejefektivnějším způsobem ničení vzdušného výsadku nepřítel ve výchozím prostoru k vysazení použití jaderných úderů frontovou raketovou brigádou na odletová letiště. Počet 13—20 odletových letišť vzdušné výsadkové divize předpokládá použití nejméně 10—12 jaderných úderů střední kilotonáže.

Kromě těchto aktivních opatření je nutné, aby štáb frontu předvídal časově i prostorově možnosti nepřítel k vysazení operačního vzdušného výsadku a včas přijal opatření k jeho ničení při přeletu a hlavně pak po jeho vysazení.

Ničení operačního vzdušného výsadku nepřítel během přeletu a vysazení

K zabezpečení úspěšného vysazení operačního vzdušného výsadku musí mít nepřítel vybojovanou nadvládu ve vzduchu, a to nejen v pásmu přeletu, ale i v prostoru vysazení.

Přelet operačního vzdušného výsadku se zpravidla uskutečňuje v několika sledech z různých směrů a v různých výškách. Bezprostředně před vysazením a v závislosti na druhu ozbrojeného konfliktu probíhá palebná nebo jaderná příprava.

Doba vysazení operačního vzdušného výsadku po jaderné nebo palebné přípravě se volí tak, aby se maximálně využilo překvapení a účinků úderů. Vysazování se zahajuje bezprostředně po palebné přípravě, nebo 30 až 60 minut i déle po ukončení jaderné přípravy.

I když nepřítel k zabezpečení úspěšného vysazení operačního vzdušného výsadku musí mít vybojovanou nadvládu ve vzduchu nejen v pásmu přeletu, ale i v prostoru vysazení, musí štáb frontu organizovat aktivní opatření k maximálnímu zeslabení této nadvlády ve vzduchu, ničit vyčleněnými prostředky PVO a letectva jednotlivé sledy vzdušného výsadku a mařit jeho organizovaný přelet a vysazení.

V plánu použití letectva frontu a v plánu protivzdušné obrany frontové útočné operace je tento možný úkol předvídán a jsou k jeho plnění plánovány síly a prostředky. Kromě toho úkol ničit nepřátelské vzdušné výsadky při přeletu a vysazení musí řešit velitelé všech stupňů a všemi prostředky, které tento úkol mohou plnit. To znamená, že v pásmu přeletu nepřátelského vzdušného výsadku budou aktivně působit prostředky PVO vševojskových svazků, armád i frontu.

Účinnost ničení vzdušného výsadku při vysazení vzhledem k hloubce vysazení 100—400 km od čáry dotyku bude záviset především na silách a prostředcích, které se mohou na tomto úkolu podílet. Bude to především stíhací letectvo frontu, prostředky PVO svazků a útvarů soustředěných poblíž prostoru vysazení, prostředky PVOS, bude-li prostor vysazení na vlastním území, a síly a prostředky teritoria.

Ničení operačního vzdušného výsadku po vysazení

Včasné zjištění prostoru vysazení operačního vzdušného výsadku nepřítele bude jedním z hlavních předpokladů pro rozhodnutí velitele frontu k jeho ničení. Přijetí rozhodnutí musí proběhnout v krátkých časových lhůtách a musí vycházet z reálného vyhodnocení situace vlastních vojsk i nepřítele v daném období operace.

Ničení vzdušného výsadku v prostoru vysazení bude prakticky pokračováním boje s ním již za přeletu a vysazení s tím rozdílem, že se na tomto úkolu budou podílet jiné síly a prostředky. Budou to především volné síly frontového letectva, síly a prostředky PVOS a svazky a útvary přesunující se k frontě, jakož i síly a prostředky teritoria.

Nejsložitější situací pro front bude po zasazení druhosledové armády do sražení a kdy v záloze frontu budou svazky a útvary po zmobilizování nebo ty, které obnovují bojeschopnost po vyvedení z boje. Tyto síly budou prostorově různě rozmístěny s různým stupněm bojeschopnosti. Proto vytvoření úderného uskupení z těchto sil a prostředků a jeho rychlé vyvedení k prostoru vysazení vzdušného výsadku, včetně s organizací velení tomuto uskupení, bude vyžadovat značné úsilí od štábu frontu a rychlé součinnosti s orgány teritoria.

K ničení vzdušného výsadku nepřítele v síle vzdušné výsadkové divize s posilovými prostředky bude třeba organizovat úderné uskupení v síle 2—3 vševojskových svazků s posilovými prostředky, především raketovými a dělostřeleckými, včetně sil a prostředků teritoria.

Vycházíme-li z taktických zásad nepřítele, že operační vzdušný výsadek v síle vzdušné výsadkové divize může být vysazen v prostoru o rozloze 15×30 kilometrů s cílem udržet zaujatý prostor do příchodu hlavních sil pozemního uskupení, půjde v tomto případě o boj s nepřítelem, který spěšně zaujal obranu prostoru.

V jiné variantě může být vzdušný výsadek nepřítele vysazen s cílem vést aktivní bojovou činnost směrem k frontě a spojit se co nejdříve s hlavním uskupením pozemních sil nepřítele, které útočí čelně.

V tomto případě půjde o boj s nepřítelem formou střetného boje.

Každá z těchto variant bude vyžadovat odlišné úderné uskupení vlastních vojsk i formu ničení vzdušného výsadku nepřítele.

Složitá bude organizace velení vytvořenému údernému uskupení. Štáb frontu v dané situaci nebude mít možnost zabezpečit velení ze stálých prvků velení. Potvrzuje se proto potřeba mít organizačně připravený záložní prvek velení (záložní štáb armády), který by tento úkol mohl plnit. Zkušenosti z operačních cvičení ukazují, že záložní štáb armády, který může být rozmístěn ve vzdálenosti do 50 km od VS frontu, by po obdržení úkolu mohl za 6—8 hodin zahájit plnění úkolu — velet údernému uskupení k ničení vzdušného výsadku nepřítele. Daný čas závisí ovšem na vzdálenosti prostoru rozmístění záložního štábu armády k prostoru vysazení vzdušného výsadku. Vytvoření úderného uskupení by zabezpečoval štáb frontu do doby převzetí velení záložním štábem armády.

Široké možnosti pravděpodobného nepřítele používat v soudobých operacích vzdušných výsadeků vyžadují reálný přístup k řešení jejich včasného ničení a zabezpečení úspěšného rozvíjení vlastních útočných operací. V článku jsem chtěl ukázat na některé možnosti i způsoby řešení tohoto požadavku v rámci útočné operace frontu.

OPERAČNÍ MANÉVROJÍCÍ SKUPINA A VZDUŠNÝ VÝSADEK

V článcích ve VM číslo 6 a 8/1980 autoři zevšeobecňují velmi pozitivní podněty a rozpracovávají celkovou problematiku použití operační manévrující skupiny.

Na základě uvedených skutečností se chci vyjádřit k problematice a aplikaci vzdušných výsadků, které budou bezprostředně ovlivňovat nejen zasazení, ale zejména bojovou činnost operační manévrující skupiny v týlu nepřítele. Současně poukážu na některé nové názory k bojovému použití vzdušných výsadků.

V soudobém boji a operaci se stále více dostávají do popředí požadavky vedení prvních a dalších **vysoce manévrových** frontových a armádních operací při celkově **vyrovnaném poměru sil** nebo jen **nevelké převaze vlastních vojsk** nad nepřítelem.

V takových podmínkách zákonitě položíme důraz na zcela jiný charakter bojové činnosti. S tím bezprostředně souvisí i možnosti vyčleňování různých sil a prostředků pro plnění nepředvídaných úkolů nejen na frontě, ale i v týlu nepřítele. Zcela jiné je to za předpokladu vyrovnaného poměru sil, anebo 2 až 4násobné převahy sil a prostředků.

Neustálá modernizace soudobých armád vytváří stále větší předpoklady k zabezpečení **vysoké manévrovosti** různým způsobem.

Požadavek vysoké manévrovosti je v první řadě spojen s uplatňováním hlavního cíle útoku, který vedeme ve **vysokém tempu** a do **velké hloubky** sestavy nepřítele. Dále také na spolehlivém palebném umlčení nejdůležitějších cílů a objektů v **celé hloubce** nepřátelské obrany jadernými prostředky, údery letectva, mohutnou palbou dělostřelectva a jiných prostředků. Současně též, že efektivní využití účinků zejména jaderných úderů, jakož i **rychlé ovládnutí** těchto prostorů, objektů a čar vytváří reálné podmínky k dosažení úplného vítězství nad nepřítelem.

V soudobém boji je **manévr** základním prvkem útočného boje a operace, který vedeme silami a prostředky, palbou klasických prostředků ničení a jadernými údery.

Manévru silami a prostředky používáme k vytváření co nejvýhodnějšího uskupení vlastních vojsk k zabezpečení rychlého postupu do týlu nepřítele,

k obchvatům nebo obejití, k vedení rozhodných a překvapivých úderů do boků a týlu sestavy nepřítele, popř. k vedení ztečí z různých směrů.

Manévru používáme též k obejití rozrušených a těžko dostupných úseků terénu, jakož i k včasnému narůstání úsilí na určitém směru.

Dovedné spojení **manévru po zemi s manévrem vzduchem** s využitím momentu překvapení vytváří reálné podmínky k zasazení a vedení bojové činnosti operační manévrující skupiny v týlu nepřítele. V tomto případě jde o manévru, který je bezprostředně spojen s bojovou přepravou výsadkových a motostřeleckých útvarů i svazků včetně jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk vzduchem.

Zabezpečení **momentu překvapení** dosahujeme pečlivým průzkumem protivzdušné obrany nepřítele a radiační situace na trati bojového letu (během bojové přepravy výsadku vzduchem); stanovením výšky letu podle konfigurace terénu (podle potřeby i v přízemní výšce); spolehlivým umlčením prostředků PVO nepřítele oboustranně vzdušného koridoru a v prostoru vysazení; utajením veškerých příprav k vysazení (včetně soustředování letectva, minimální dobou pobytu jednotek výsadku ve vyčkávacím prostoru, pečlivým sladěním činnosti při nakládání a nasedání výsadku v co nejkratší době); správným stanovením doby a způsobu vysazení (v co nejkratší době a co nejbližší k objektům činnosti); rychlou a rozhodnou činností výsadku po vysazení; desinformací nepřítele o prostoru vysazení (klamný výsadek, manévru letectva do jiného prostoru, vysazení samostatných skupin anebo desinformačního materiálu).

Poválečný rozvoj teorie taktiky a operačního umění v oblasti výsadku jednoznačně potvrzuje, že výsadek se dělí podle:

- způsobu **bojové přepravy** na vzdušný (námořní, kombinovaný, říční a tankový),
- charakteru **bojového úkolu** anebo **síly vysazených vojsk** na strategický, operační, operačně taktický a speciální,
- způsobu **vysazení** na padákový, přistávací a kombinovaný,
- **typu** přepravního prostředku na letounový a vrtulníkový.

Toto rozdělení výsadku bezprostředně limituje i celkové možnosti bojového použití výsadku, které jsou závislé na:

1. Významu a charakteru bojového úkolu.
2. Počtu a typu vyčleněných letounů (vrtulníků) pro přepravu vzduchem.
3. Celkové hodnotě vysazených vojsk, bojové techniky a nejdůležitějšího materiálu.
4. Volbě prostoru vysazení.
5. Způsobu vysazení.
6. Hloubce vysazení.
7. Předpokládanému tempu útoku vlastních provosledových divizí (pluků).
8. Době bojové činnosti.
9. Možnostech zásobování vzduchem.

ad. 1. **Význam** bojového úkolu bezprostředně ovlivňuje důležitost objektu, prostoru, čáry v týlu nepřítele, jejichž ovládnutí naruší stabilitu jeho obrany a vytváří podmínky pro vedení útoku ve vysokém tempu. Např. ovládnutí horského přechodu umožní rozvíjení útoku ve stanoveném směru.

Charakter bojového úkolu úzce souvisí s předpokládanou hodnotou vysazených vojsk. Pokud jde o strategický výsadek, bude mít za úkol ovládnout (zničit) velké základy, výrobní komplexy apod. Oproti tomu operačně taktický nebo taktický výsadek bude mít úkol podstatně menší, který bude spojen

s ovládnutím přechodu nebo jen přepraviště přes vodní tok. Další rozdílnost spočívá i v celkové rozloze prostoru vysazení.

ad 2. **Počet a typ** vyčleňovaných dopravních prostředků (letounů, vrtulníků) závisí na možnostech nadřízeného velitele. Tyto ovlivní celkovou hodnotu vysazených vojsk, popř. počet koloběhů. Pro výsadek v hodnotě zesíleného motostřeleckého praporu se kalkuluje s potřebou až 36 vrtulníků Mi-6 (pro přepravu veškeré bojové techniky) nebo až 36 vrtulníků Mi-8 (pouze s ručními a ručními protitankovými zbraněmi). Podrobné propočty viz VM č. 7/1980. Pro padákový výsadek prapor se obvykle vyčleňuje 20 až 25 letounů AN-12, pro padákový výsadek pluk 70 až 90 letounů AN-12 a pro jednu výsadekovou divizi v závislosti na celkovém počtu bojové techniky, materiálu a předpokládané době bojové činnosti potřebujeme 450 až 500 dopravních letounů AN-12 (v případě použití velkokapacitních letounů AN-22 pouze čtvrtinu uvedeného počtu), což představuje hodnotu 4 až 5 dopravních leteckých divízi.

ad 3. **Celková hodnota** vysazených vojsk je dána charakterem bojového úkolu, počtem vyčleňovaných dopravních letounů, jakož i hloubkou vysazení. **U strategického výsadku** může jít o sílu několika výsadekových, popř. i motostřeleckých divízi. **Operační výsadek** je zpravidla v hodnotě jedné výsadekové divize, která může být zesílena útvary od motostřelecké divize. Operačně taktický výsadek se vytváří v hodnotě jednoho padákového výsadekového pluku nebo i samostatného padákového výsadekového praporu. Taktický výsadek je zpravidla v hodnotě zesíleného motostřeleckého praporu.

ad 4. **Volba prostoru vysazení** je limitována charakterem objektu nepřítel (systémem obrany, dislokací, možnými přístupy, možnostmi manévru, volbou přistávacích ploch), celkovou hodnotou vysazených vojsk a způsobem vedení bojové činnosti (přechod do obrany, vedení aktivní obranné činnosti, vedení boje na velkém prostoru anebo další kombinací). Prostor vysazení zpravidla určujeme pro každý výsadek ve dvou variantách (A a B).

Pro strategický výsadek počítáme s rozlohou jednoho prostoru vysazení 90×120 i více kilometrů, u operačního výsadku 40×30 km, u operačně taktického výsadku 10×10 km, u taktického výsadku může rozloha prostoru vysazení dosahovat šířky 3 až 5 km a hloubky 3 až 4 km. Při vedení bojové činnosti na velkém prostoru může se celková rozloha prostoru vysazení $2-3 \times$ zvětšit. Vzdálenost mezi jednotlivými prostory vysazení (zpravidla volíme lineárně v šířce útočného pásma) může dosahovat 10–20 i více km.

ad 5. **Způsob vysazení** ovlivňuje druh výsadku, typ dopravních letounů (vrtulníků), povětrnostní podmínky (výška spodní základny mraků, síla přízemního větru), roční období (výška sněhové pokrývky, mlhy, deštivé počasí), terén (členitost, pokrytost, únosnost, úhel klesání nebo stoupání, převýšení, maskovací vlastnosti), denní (noční) doba a celková viditelnost (orientace).

Výsadekové jednotky vysazujeme pomocí osobních a dopravních (pro bojovou techniku, materiál) padáků. Motostřelecké jednotky a některé jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk vysazujeme přistáním na přistávací plochy (letiště).

V soudobém boji a operaci má největší uplatnění bojové použití **kombinovaného výsadku**, který vysazujeme k ovládnutí důležitého prostoru. Mezi takové prostory právem patří letištní uzel, polní letiště, popř. vhodné přistávací plochy. U přistávací plochy je podstatný rozdíl pro jaký typ a druh letadel má být vyčleněna. Pro vrtulníky potřebujeme minimální v závislosti na počtu a

metodě přistání vrtulníků, pro dopravní letouny tato plocha zpravidla přesahuje 500×1200 až 1500 m.

Při kombinovaném výsadku v **prvém pořadí** vysazujeme **padákový výsadek**, který bezprostředně po vysazení ničí nepřítele na doskokových plochách a rozhodnou ztečí ovládne plánované přistávací plochy. Plochy zajišťuje do stran do vzdálenosti až 4 km proti palbě nepřítele.

V **dalším sledu** přistávají motostřelecké jednotky jako přistávací výsadek. Tyto mohou zesílit padákový výsadek, anebo přejít na stanovených směrech k rozvíjení útočné činnosti. Útok mohou rozvíjet do různých stran týlu nepřítele, mohou též útočit ve směru proti vlastním prvosledovým svazkům v útoku.

Tento způsob vysazení a vedení bojové činnosti kombinovaného výsadku nachází plně uplatnění v součinnosti s **operační manévrující skupinou**. Vysazení kombinovaného výsadku můžeme zabezpečit nejen soudobými dopravními letouny, ale i dopravními a bojovými vrtulníky, které jsou schopny přepravit živou sílu a veškerou bojovou techniku od motostřeleckých jednotek a útvarů.

Zkušenosti z operačních cvičení ukazují, že kombinovaný výsadek může působit v jednom, dvou až třech samostatných prostorech vysazení. V každém prostoru může výsadek souběžně nebo postupně obsazovat několik objektů nepřítele. Ovládnutí celého prostoru trvá řádově několik minut, neboť probíhá systémem obsazení několika doskokových a přistávacích ploch najednou. V tom spočívá nejen taktická, ale i operační pohyblivost kombinovaného výsadku. Princip této pohyblivosti je v jeho schopnosti se během minimální doby přepravit vzduchem do různých vzdáleností bez ohledu na rozsáhlost zamořených, zatarasěných nebo jinak znepřístupněných prostorů. Např. při využití dopravních letounů AN-12 je výsadek schopen během 60 minut překonat vzdálenost 550 km. Při přepravě vzduchem pomocí dopravních nebo bojových vrtulníků může za stejnou dobu překonat 200—240 km.

Rozhodující je, že v minimální době můžeme do předem určeného prostoru v týlu nepřítele přepravit vzduchem a vysadit výsadkové a motostřelecké jednotky, popř. i útvary druhů vojsk a speciálních vojsk.

Právě v tomto spočívá **nové pojetí** vedení bojové činnosti v rámci frontové nebo i armádní útočné operace, která má uplatnění při vyrovnaném poměru sil nebo nevelké převaze vlastních vojsk nad nepřítelem. Nečekaný manévr do týlu nepřítele s přechodem do rozhodného útoku na novém směru může vážně narušit nejen stabilitu obrany nepřítele, ale zneemožnit mu účinná a souběžná opatření proti vysazeným jednotkám a útvarům a proti prvosledovým vojskům, která útočí čelně.

Složení, síla a způsob podpory kombinovaného výsadku bude záviset na příslušném organizačním stupni, možnostech nadřazeného velitele a celkových podmínkách.

V případě vysazení kombinovaného výsadku půjde o bojové použití padákového výsadkového pluku a několika motostřeleckých jednotek, které vzhledem k přepravním možnostem vojskového letectva na stupni front (armády) nepřesáhnou zpravidla hodnotu do jednoho motostřeleckého pluku a potřebné hodnoty jednotek druhů vojsk. Při vysazení tohoto výsadku vytváříme podmínky pro plnění různých bojových úkolů v součinnosti s operační manévrující skupinou.

V současné době se do týlu nepřítele padákovým a přistávacím (prakticky kombinovaným) způsobem vysazuje veškerá bojová technika, která je v orga-

nizací u výsadkových jednotek, včetně raket středního doletu. Na základě těchto skutečností je výsadkové vojsko předurčeno pro bojovou činnost v **hlubokém týlu nepřítele** a k rychlému využívání výsledků jaderných úderů.

ad 6. **Hloubka vysazení** úzce souvisí s charakterem bojového úkolu, předpokládaným tempem útoku a době vedení samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele.

Strategický výsadek se vysazuje 800—1000 i více km od čáry dotyku, operační výsadek do hloubky 100—500 km, operačně taktický výsadek 40—90 km a taktický výsadek zpravidla do 50 km.

V novém pojetí a zejména v našich podmínkách (ovlivňuje konfigurace terénu zájmového prostoru) úkoly taktického výsadku přebírá **vrtníkový výsadek**, který bude vysazován od 10—15 až do 80 km. Tato hloubka představuje nejen hloubku úkolu dne divize, ale i pokrývá celou taktickou i část operační sestavy nepřítele. Víme, že v závislosti na konfiguraci terénu a způsobu používání klasických či jaderných zbraní může být úkol divize limitován vzdáleností 30 až 80 km.

ad 7. **Předpokládané tempo útoku** prvosledových divizí (pluků), jakož i sloučení s výsadkem, podstatně snižuje celkovou dobu samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele a vytváří tím reálné podmínky pro splnění předurčeného úkolu.

Bude-li vrtníkový výsadek vysazen do hloubky 60 km a při průměrném tempu útoku 5 km.h⁻¹, dojde ke sloučení za 12 hodin. V takovém případě může plnit bojový úkol za předpokladu, že bude vysazen s veškerou bojovou technikou a zvýšenou zásobou munice a materiálu.

Víme, že v některých fázích bojové činnosti může dojít k podstatně vyššímu tempu útoku, pak se úměrně sniží i doba bojové činnosti v týlu nepřítele.

ad 8. **Doba bojové činnosti** plně závisí nejen na charakteru bojového úkolu, průměrném tempu útoku prvosledových divizí, ale zejména na hloubce vysazení.

U strategického výsadku se počítá s vedením samostatné bojové činnosti až 10 nebo i více dnů. Operační výsadek může vést bojovou činnost 3 až 5 dnů. Operačně taktický 1 až 2 dny, vrtníkový výsadek může vést aktivní samostatnou bojovou činnost 6—12 hodin. Za předpokladu vysazení v noci nebo v horském a zalesněném terénu se celková doba prodlouží až o 50 %.

ad 9. **Zásobování vzduchem** zabezpečuje v průběhu bojové činnosti vyčleňené dopravní letectvo z letišť materiálního zabezpečení. Materiál přisunujeme vzduchem různými způsoby, a to přistáním, padáky, shozem bez padáků nebo kombinovaně. Materiál přisunovaný přistáním se nakládá do letounů v běžném továrním balení. Náklady určené ke shozu na padácích se balí do nákladních zásobníků různého typu předem. Obdobně materiál vysazovaný bez padáků se balí do speciálních výsadkových obalů. Pro rychlé vyhledávání a roztřídění se materiál viditelně označuje (různobarevné terče nebo i padáky).

V soudobých podmínkách v rámci strategické operace se předpokládá vedení **vzdušné výsadkové operace** a vysazení velkého kombinovaného výsadku, který může tvořit několik výsadkových a motostřeleckých divizí s tanky a jinou těžkou bojovou technikou.

Obdobně ve frontové útočné operaci může mít vzdušná výsadková operace v některých případech i menší počet vysazených divizí pro řešení operačních úkolů ve prospěch frontu. Mezi úkoly, které může kombinovaný výsadek plnit, patří právem obsazení důležitých prostorů a objektů na válčišti, ovládnutí velkých předmostí, popř. ostrovů, dále i vytvoření podmínek k rozvinutí útoku na novém směru.

Pro frontovou útočnou operaci se předpokládá, že z výsadkového vojska bude vyčleněna **jedna výsadková divize**. Vzhledem k předpokládané hloubce frontové operace počítáme s tím, že výsadková divize bude vysazena dvakrát v průběhu této operace. Za předpokladu širokého využívání manévru vzduchem k vysazení dalších motostřeleckých pluků, bude kombinovaný výsadek použit i vícekrát.

Ve prospěch **armádní útočné operace** může být z výsadkového vojska vyčleněn jeden samostatný padákový výsadkový prapor a v ojedinělých případech i jeden padákový výsadkový pluk k plnění rozličných úkolů ve větší hloubce týlu nepřítele. V tomto případě k zabezpečení rychlého tempa útoku prvosledových divízi na rozhodujícím směru bude zpravidla vysazován **vrtulníkový výsadek** (během útočné operace i několikrát).

Může dojít k tomu, že v rámci útočné operace budou souběžně použity padákové, vrtulníkové, popř. i kombinované výsadky. Při jejich vysazení dojde k určité diferenciaci nejen v předurčeném plnění bojových úkolů, ale také ve skutečné hloubce vysazení. Způsob souběžného vysazení v rámci útočného pásma bezprostředně umožňuje vytvoření tzv. **dvou**, popř. několika sledů výsadků, které aktivní bojovou činností v prostorech vysazení naruší činnost nepřítele a tím pomáhají prvosledovým divízím v rychlém pronikání do týlu nepřítele.

Z toho vidíme, že za podmínek oboustranného použití jaderných zbraní a ostatních prostředků ničení celkové možnosti a zásady bojového použití různých druhů výsadků a zejména kombinovaného výsadku vytvářejí reálné podmínky k vedení vysoce manévrových armádních a frontových operací.

Přitom v použití výsadků budou určitá diferenciacie. Jiné podmínky budou v období vedení bojové činnosti pouze s klasickými prostředky, kdy můžeme předpokládat, že dojde k podstatnému snížení průměrného tempa útoku, hloubky bojového úkolu a v analogii s tím i k menší hloubce vysazení a též k prodloužení celkové doby samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele.

Odlisné podmínky budou při zasazení a bojové činnosti **operační manévrující skupiny** v týlu nepřítele. V této souvislosti je nutné přehodnotit dosavadní zásady bojového použití výsadků různého druhu a vyvodit nové pohledy, které bezprostředně ovlivní hlubší rozpracování této problematiky na příslušných organizačních místech a stupních velení, jakož i u druhů vojsk a speciálních vojsk. Je nutné též docenit z jakého stupně velení se budou operační manévrující skupiny nejen vysílat, ale zejména zabezpečovat.

Můžeme předpokládat, že operační manévrující skupiny se budou v průběhu útočné operace zasazovat ve třech případech, a to na stupni frontu, vševojskové armády a na stupni divize.

Mezi nové zásady bojového použití výsadků ve prospěch **operační manévrující skupiny** právem patří:

- připravovat k vysazení a vedení bojové činnosti v týlu nepřítele početně menší výsadkové jednotky (v hodnotě skupiny, samostatného praporu s větším počtem jednotek vojsk a speciálních vojsk);
- vysazovat padákové, přistávací a zejména kombinované výsadky, včetně speciálních výsadků k vedení diverzní činnosti;
- pro výsadek stanovit bojové úkoly **aktivního** charakteru, nepřecházet do obrany, ale zvýšenou mobilitou, střídáním přepadů, léček, různých nástrah vytvářet tísňovou situaci pro jednotky nepřítele v jejich vlastním týlu;
- aktivní bojovou činnost maximálně orientovat na využití noční doby s cílem ničit, rušit a „zneklidnit“ nepřítele v prostoru vysazení;

— vedení boje organizovat na velkém prostoru s vertikálním učeněním prostorů vysazení. K tomu využívat zásady, že do nejvzdálenějšího prostoru vysazujeme zpravidla padákový výsadek, do bezprostředního prostoru kombinovaný výsadek a do prostoru vysazení, který je nejbližší k čáře dotyku (frontě), vrtulníkový výsadek. Současně oboustranně těchto prostorů můžeme vysazovat speciální výsadky anebo výsadečové přepadové jednotky;

— učenění bojové sestavy na přepadové, úderné, zajišťovací skupiny, dělostřelectvo, POZ (destrukční a odtarasovací skupiny), vševojskovou zálohu, protitankovou zálohu;

— ve větší míře zesilovat výsadek o protitankové a klasické dělostřelectvo, PTRS, přenosné protiletadlové raketové komplety a další protiletadlové prostředky, lehce přenosné zatarasovací prostředky, jakož i speciální náloživo;

— zvýšení mobility a odolnosti přidělením dalších lehkých samohybných děl (ASU-57, ASU-85), lehkých obrněných transportérů a speciálně upravených terénních vozidel, popř. vznášedel;

— přidělení bojových vrtulníků (zejména u vrtulníkových výsadků a kombinovaných výsadků k vysílání výsadečových přepadových jednotek), které při vysazení zabezpečují ochranu ničením nepřítele na přístupech, a po vysazení plní úkoly „prodlouženého“ protitankového dělostřelectva;

— podstatné zkrácení potřebné doby pro nakládání bojové techniky a nasazení jednotek do letounů (vrtulníků) a zejména pro vysazení v týlu nepřítele;

— přepravovat různé typy výsadků vzduchem v jednom koloběhu s odstupňováním výšky i šířky letu (použitím různého typu padákové techniky a materiálu) a učeněním sestavy letounů (vrtulníků) podle postupných prostorů vysazení (např. na čele bojové sestavy letadel jsou rozmístěni příslušníci padákového výsadku, uprostřed kombinovaný výsadek, na závěr vrtulníkový výsadek);

— vedení bojové činnosti „paprskovým“ způsobem. Jednotky bezprostředně po vysazení ničí nepřítele na doskokové (přistávací) ploše, přecházejí na stanovených směrech k aktivnímu vyhledávání a ničení jednotek, objektů (mobilních i stacionárních) a po určité době zaujímají shromaždiště, odkud přecházejí k další bojové činnosti v jiném prostoru. Tato činnost se nepravidelně opakuje. Dochází pouze k záměně prostoru shromaždiště a míst, kde organizují přepady, léčky apod.;

— předem vyčlenit jednotky předurčené jako vrtulníkový výsadek z divize, která má být zasazena jako operační manévrující skupina;

— dokonale sladit veškerou činnost mezi prvosledovými divizemi, raketovým vojskem a dělostřelectvem, vojskem PVO, PVOS, letectvem (stíhacím, bombardovacím a dopravním), které zabezpečují přepravu výsadku vzduchem, jeho vysazení a podporu boje v týlu nepřítele.

Nové zásady bojového použití výsadků současně ovlivňují i stanovení nových bojových úkolů, které budou plnit ve prospěch operační manévrující skupiny. Nepůjde o strategické výsadky, ale o výsadky různého druhu k plnění rozličných úkolů v operační a taktické hloubce sestavy nepřítele. Zpravidla půjde o speciální, padákové, kombinované, vrtulníkové výsadky a výsadečové přepadové jednotky.

Speciální výsadky mohou vést průzkum, plnit speciální úkoly proti vybraným objektům nepřítele, vést diverzní činnost, napadat a poškozovat nebo ničit spojovací systémy, ničit rušící prostředky, uzlové ústředny k vyřazení telefonních,

dálnopisných provozů, vyhledávat a ničit automatické ústředny, přerušovat radioreléové, linkové a rádiové kanály, ničit zásobovací systém a tím narušovat činnost vojsk nepřítelů ve vymezených prostorech.

Speciální výsadky budeme vysazovat různým způsobem (padáky, přistáním, s využitím bojové techniky apod.) a zpravidla budou působit na **vzdálenějších přístupech** k prostoru vysazení ostatních výsadků.

Padákové výsadky [jednotky od výsadkového vojska] se budou podílet na ničení prostředků jaderného napadení, např. částí oddílů RS Pershing, který je vzdálen 80—160 km od čáry dotyku. Obdobně může ničit i oddíl RS Lance, který je vzdálen pouhých 15—20 km od čáry dotyku. Dále se bude podílet na ničení velitelských stanovišť různého typu, radiolokačních, spojovacích prostředků, systémů střediska velení a navedení letectva, skladů jaderné a speciální munice, stálých míst velení (podzemního typu), narušování činnosti týlu s důrazem na zatarasování a ničení zásob různého druhu.

Padákové výsadky můžeme vysadit až do hloubky 200—250 km, což při předpokládaném tempu postupu operační manévrující skupiny (80 až 100 km za den) odpovídá 2—3 dnům vedení aktivního boje v týlu nepřítelů.

Kombinované výsadky se mohou rozhodujícím způsobem podílet na ničení, zakončení zničení nebo ovládnutí důležitých prostorů (základů raketových zbraní, míst velení na vyšších stupních, týlových skladů, soustředění živé síly a bojové techniky nepřítelů) a zejména ovládnutí letištních uzlů (jednotlivých letišť) pro zabezpečení přistávacího výsadku (v dalším koloběhu) a rozvinutí útoku na směrech. Současně se budou podílet na ničení přisunovaných záloh nepřítelů, maření jeho zásobování a desorganizaci jeho týlu.

K aktivnímu ničení **nově zjištěných prostředků** jaderného napadení, bitevních vrtulníků, zaměřovačů, rušičů, palebných postavení dělostřelectva, jakož i dalších zbraňových systémů a prostředků velení, které budou mimo prostor vysazení a mohou vážně ohrozit činnost kombinovaného výsadku, si může velitel s využitím bojových vrtulníků vysílat výsadkové **přepadové jednotky**.

Kombinovaný výsadek budeme zpravidla vysazovat do hloubky 100—150 km. To bude záviset na charakteru bojového úkolu, hloubce vysazení padákového výsadku, počtu vysazených skupin od speciálního výsadku a celkové situaci na frontě. Výsadkové přepadové jednotky můžeme vzhledem k prostoru vysazení vysadit dopředu a do stran až do vzdálenosti 15—50 km.

Vrtulníkové výsadky mohou na výhodných čarách vést boj s přisunovanými zálohami nepřítelů, aktivní činností zpomalovat jeho postup, ovládnout s určitým předstihem výhodný terén, čáru nebo důležitý objekt, zmocňovat se jednotlivých přepravišť na řece, zabráňovat zničení přechodů a mostů, vyhledávat a zneškodňovat jaderné miny, ničit baterie víceúčelového dělostřelectva, desorganizovat činnost týlu a podílet se na dalších úkolech.

Vrtulníkový výsadek budeme zpravidla vysazovat do hloubky 40—50 km. To odpovídá vedení samostatné bojové činnosti po dobu 8—12 hodin. Někdy můžeme vysadit výsadek jen několik kilometrů za čarou dotyku. Závisí to na důležitosti úkolu a požadavku rychlého a bezpečného zničení. Proto normu uvádím jen jako příklad.

Jestliže budou stanoveny tři prostory vysazení (členěné za sebou na směru hlavního úderu), pak může být vrtulníkový výsadek vysazen do hloubky až 80 km.

Výsadkové přepadové jednotky (padákové jednotky v hodnotě zesílené čety, roty a v některých případech i praporu; na stupni frontu i v hodnotě výsad-

kového pluku) se bezprostředně podléjí na aktivním vyhledávání a ničení prostředků jaderného napadení (ničení RS v prostoru bojového rozmístění, ve vyčkávacím, technickém a palebném postavení), ničení jaderných zátarasů, víceúčelového dělostřelectva, skladů s jadernou a speciální municí (bojové otravné látky), ničení prostředků taktického a operačního rušení (zaměřovače, rušiče, prostředky pro rádiové klamání) s důrazem na stálé a mobilní objekty (pracoviště), ničení bitevních vrtulníků v prostoru rozmístění a vyčkávacím prostoru, ničení spojovacích systémů nepřítele (spojovací uzly míst velení, rádiového, radioreléového a troposférického spojení), jakož i dalších objektů, jejichž vyřazení oslabí bojeschopnost jednotek nepřítele, které mohou působit proti výsadbám, popř. proti operační manévrující skupině.

Výsadekové přepadové jednotky vysazujeme do hloubky 100 i více kilometrů. Závísí to opět na charakteru úkolu a cíli, který mají dosáhnout.

Určitou zvláštností je, že ve prospěch kombinovaného výsadku můžeme tyto jednotky vysadit na padácích nebo pomocí bojových vrtulníků. V některých případech do těchto jednotek zařazujeme vybrané příslušníky motostřeleckých jednotek, nebo organizujeme samostatné jednotky složené pouze z příslušníků motostřeleckých jednotek, jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk. Vysazujeme je do hloubky 30 km od prostoru vysazení.

Vidíme, že u jednotlivých druhů výsadek jsou uvedeny podstatně **menší hloubky vysazení**. Proč? Vždyť operační manévrující skupiny mohou denně dosahovat 80–100 km, anebo povedou boj odtrženě od hlavních sil ve vzdálenosti až 150 km. Jde o uplatňování nových zásad, které spočívají v tom, že:

- dojde k souběžnému použití několika výsadek do různých prostorů vysazení,

- prostor vysazení bude mít podstatně větší rozlohu k zabezpečení vedení bojové činnosti na velkém prostoru,

- prostor vysazení bude mít zpravidla několik pásem činnosti k vedení samostatné bojové činnosti menších výsadek,

- šířka prostoru vysazení může být totožná s šířkou účelného pásma,

- výsadek bude v jednotlivých pásmech činnosti vést aktivní bojovou činnost a plnit podstatně více úkolů ve prospěch operační manévrující skupiny,

- bude podstatně ve větší míře desorganizován týl nepřítele,

Víme, že nové zásady dále ovlivní:

- způsob plánování výsadek (časově a prostorově, sladění vzájemné činnosti do prostoru, významu a času, způsob zabezpečení druhů vojsk a speciálních vojsk, letectvem, volbu tratě letu, metodiku vysazení, možnosti přechodu na další bojovou činnost);

- obsahové zaměření organizace součinnosti (zabezpečení soustředění výsadku ve vyčkávacím prostoru, soustředění letectva ve výchozím prostoru pro vysazení, stanovení trati letu a vzájemné podmínky, které ovlivňují vysazení, výška letu, začátek a konec vzdušného koridoru, jeho otevření, uzavření, sestava letadel během vzdušné přepravy, signály pro vzájemnou identifikaci, vymezení prostoru pro stíhací letectvo a prostředky PVO, způsob činnosti letectva po ukončení vysazení a při podpoře boje atd.);

- rozsah přípravy výsadek na naplnění bojového úkolu v týlu nepřítele (sladění činnosti ve skupinách, rozsah materiálního zabezpečení, začlenění dalších prostředků ke zvýšení bojeschopnosti výsadku).

Přítom podstatná rozdílnost bude za podmínek operační manévrující skupiny frontu a armády. U frontu může její síla dosahovat 2—4 divizí, u armády 1—2 divizí.

V čem bude rozdílnost? Na obou stupních velení můžeme předpokládat vysazení jednotlivých druhů výsadku s tím, že u frontu bude jejich počet podstatně větší, včetně hodnoty vysazených jednotek. V podstatně větším rozsahu budou použity speciální výsadky a zejména padákové výsadky k plnění různých úkolů. Stupeň armády bude závislý na rozsahu zabezpečení nejen výsadky, ale i letectvem (v dispozici velitele frontu). Proto nepředpokládáme, že by výsadek jakéhokoliv druhu (na stupni armády zejména vrtulníkový výsadek) jsme organizovali až po zasazení operační manévrující skupiny, ale **předem**, tj. před zasazením. K tomu plánujeme využití letectva (co do času, prostoru, hodnoty přidělení) a ostatních druhů vojsk jako při běžném plánování bojového použití výsadku.

V souvislosti s operační manévrující skupinou se dostávají do popředí požadavky, abychom ve větší míře využívali různých forem manévru po zemi současně s manévrem ve vzduchu. To však nevylučuje, aby zásady přípravy, bojové přepravy vzduchem a vysazení výsadku zůstaly stejné, anebo abychom je přizpůsobili novým podmínkám.

Vysazení různého druhu výsadku k vedení bojové činnosti na velkém prostoru si vynutí, abychom větší pozornost věnovali dokonalé organizaci součinnosti, která v takovém případě právem dostává přívlastek komplexní organizace součinnosti. Tato součinnost je podmíněna skutečností, že veškerá opatření organizujeme nejen na širokém prostoru, ale v různých časových relacích a se značným počtem představitelů letectva, druhů vojsk a speciálních vojsk. Prakticky půjde o vytvoření určitého harmonogramu veškeré činnosti, která zabezpečí nejen přepravu vzduchem, vysazení, ale i podporu boje různých druhů výsadků, které aktivně bojují v celém pásmu útočné činnosti pohyblivé operační skupiny.

V závěru chci zdůraznit, že zasazení operační manévrující skupiny nás nutí hledat nové možnosti vedení bojové činnosti v týlu nepřítele. S tím je spojeno mnoho problémů, které nemůžeme vyřešit v jednom článku. Proto vítám širší publicitu i na stránkách našeho časopisu.

K PŘÍPRAVĚ ZÁLOH

Příprava záloh navazuje na výchovu a výcvik vojáků v základní službě s cílem udržovat a zvyšovat vycvičenost záloh v souladu s potřebami rozvinuté armády.

Úsilí při výchově vojáků v záloze zaměřujeme k prohlubování jejich socialistického vlastenectví, upevňování socialistického internacionalismu v duchu marxismu-leninismu, jednoty a družby národů a armád socialistického společenství, nenávisti k třídnímu nepříteli, upevňování přesvědčení, že obrana vlasti je vrcholnou občanskou povinností a věcí cti, k uvědomělé kázi a k pocitu odpovědnosti za obranu vlasti k době, kdy vojáci v záloze jsou mimo činnou službu.

Úkol zajistit všestrannou připravenost ČSLA a bojovou pohotovost jednotek, štábů útvarů, svazků a svazů ihned po jejich doplnění za mimořádných opatření vyžaduje, abychom věnovali mimořádnou a neustálou pozornost práci se zálohami i v době mimo vojenskou cvičení.

Úsilí při výchově vojáků v záloze usměrňujeme k neustálému zdokonalování a prohlubování jejich politických a vojenských znalostí, pěstování vědomí příslušnosti k armádě a útvaru, zájmu o dobrovolnou veřejně prospěšnou činnost, o propagaci armády na veřejnosti, aktivnímu výkonu branné výchovy a tělesné přípravy v občanských organizacích atd.

Jednou z hlavních forem zvyšování a prohlubování politických a vojenských odborných znalostí je mimovojenská příprava záloh, kterou organizují místní vojenské správy a prakticky realizují vojenské útvary, školy a ostatní vojenská zařízení,

branné organizace a pracoviště záloh. Zúčastňují se jí generálové, důstojníci, praporčíci v záloze a poddůstojníci a vojáci v záloze vybraných odborností v rozsahu stanoveném každoročně ministrem národní obrany ČSSR formou školení ve výcvikových střediscích, vojenskopolitických aktiv, zadáváním individuálních úkolů, samostatného studia řádů a nových předpisů.

V období mezi pravidelnými cvičeními a v době, kdy vojáci v záloze již nejsou povinni konat pravidelná vojenská cvičení, je vhodné organizovat pro ně u útvarů (MVS) ukázky bojové techniky a zbraní, přednášky, besedy nebo promítání výcvikových filmů v rozsahu seznamu utajovaných skutečností k zabezpečení stále informovanosti záloh o vybavení armády novou bojovou technikou a zbraněmi, o nových řádech a předpisech a o zásadních změnách ve vedení a zabezpečení soudobého boje.

Vojáky v záloze cvičíme v odbornostech a funkcích, které budou zastávat za branné pohotovosti státu. Výcvik organizujeme těmito formami:

a) zdokonalovacími cvičeními ve výcvikových jednotkách.

Výcvikové jednotky vytváříme s využitím kádrové a materiální základny útvarů a jednotek. Výcvik co nejvíce přibližujeme bojové činnosti v polních podmínkách. Do výcvikových jednotek zařazujeme vojáky v záloze (i nepředurčené).

Výcvikové skupiny vytváříme z vojáků v záloze těch odborností, ze kterých by

nebylo účelné sestavit výcvikové jednotky. V nich vytváříme menší jednotky jako družstva, osádky nebo obsluhy;

b) zdokonalovacími cvičeními ve skupinách specialistů.

Skupiny sestavujeme z vojáků v záloze (předurčených i nepředurčených) těch odborností, ze kterých nebylo účelné vytvářet samostatné jednotky. Po základním výcviku (vševojskovém) v trvání 3 až 7 dní je zařazujeme na příslušná pracoviště a jejich další odborný výcvik probíhá podle zvlášť zpracovaných rozvrhů zaměstnání za řízení odborných funkcio-nářů;

c) zdokonalovacími cvičeními v organických jednotkách.

Cvičení se zúčastňují předurčení vojáci v záloze podle rozpočtu hodin a tematiky uvedené v Programech bojové přípravy záloh pozemního vojska u týlových odborností;

d) přecvičením poddůstojníků a vojnů v záloze na jiné odbornosti, které probíhá ve výcvikových jednotkách, výcvikových skupinách specialistů a s ostatními vojáky v záloze povoláními na zdokonalovací cvičení;

e) stmelovacími cvičeními v organických jednotkách.

Cvičení se zúčastňují předurčení vojáci v záloze. Výcvik organizujeme podle nových Programů bojové přípravy záloh pozemního vojska tak, aby na závěr stmelovacího cvičení byla jednotka sladěná k plnění bojových úkolů. Výcvik proto ukončíme taktickým (odborným) cvičením nebo taktickořádkovým cvičením s materiálem stmelované jednotky;

f) cvičením v organických jednotkách týlových útvarů a zařízení;

g) krátkodobými cvičeními, která trvají 1 až 2 dny.

Na nich školíme vojáky v záloze, předurčené do organizačních jader útvarů a jednotek k zabezpečení splnění mobilizačních úkolů.

U méně náročných odborností můžeme při zdokonalovacím cvičení se pokusit o zvládnutí dalších odborností.

Přípravu poddůstojníků a vojnů v záloze organizujeme podle Programů bojové přípravy záloh pozemního vojska, základních řádů a vojenských předpisů tak, aby-
chom splnili cíle a úkoly, které jsou stanovené ve výcvikových dokumentech velení armády. Přitom je třeba přihlížet k obsahové náplni programů bojové přípravy příslušného druhu vojska a ke skutečnému stavu přípravy vojáků v záloze povoláními na vojenská cvičení.

Zálohy cvičíme podle soudobých zásad vedení boje, se zbraněmi a bojovou technikou, kterou bude jednotka za mimořádných opatření vybavena. Půjde zejména o polní výcvik ve dne i v noci v terénu a za složitých situací. Ve všech družích příprav položíme důraz na praktickou činnost. Teorii omezíme na minimum.

Důstojníky a praporčíky v záloze (absolventy VK VŠ, škol pro důstojníky v záloze, PŠ a speciálních kursů) povoláváme na vojenské cvičení zpravidla na dobu 35 kalendářních dnů (5 týdnů). Z této doby je určeno:

— 1 den na přijetí, vystrojení, seznámení s cíli a úkoly vojenského cvičení (zdokonalovacího), s jeho plánovaným průběhem, s úkoly a zařazením vojáků v záloze při bojovém poplachu a na poučení o bdělosti, ostražitosti a ochraně utajovaných skutečností. Důstojníky a praporčíky určenými pro styk se státním tajemstvím poučíme samostatně a dáme jim podepsat „Prohlášení o zachování zásad ochrany utajovaných skutečností“;

— 5—7 dnů na velitelskou přípravu v závislosti na stupni připravenosti důstojníků a praporčíků v záloze; příprava probíhá v rámci útvaru (u málopočetných odborností v rámci divize) za řízení zástupce velitele útvaru (divize). Pro plánování počítáme 6 výcvikových hodin denně. Velitelská příprava probíhá formou přednášek, seminářů, skupinových a velitelských cvičení;

— 1 den na odvezdání výstroje, výzbroje a na propuštění;

— ostatní dny na praktický výcvik u jednotek (zařízení, útvarů) a štábů ve funkcích, pro které jsou předurčení nebo které jsou pro ně stanoveny.

Pro důstojníky a praporčíky v záloze, kteří jsou povoláni na cvičení na dobu kratší nebo delší než 5 týdnů, určí velitel způsob a délku velitelské přípravy s přihlédnutím k funkčním zařazením a stupni znalostí povolaných osob.

Cílem velitelské přípravy důstojníků a praporčíků je:

— doplnit a prohloubit znalosti způsobů vedení soudobé bojové činnosti s použitím jaderných zbraní i bez nich;

— naučit je novým způsobům velení, upevnit a prohloubit jejich dosavadní znalosti a velitelské návyky s důrazem na povelovou techniku a vydávání rozkazů;

— prohloubit znalosti organizace a způsobů bojové činnosti pravděpodobného nepřítele v rozsahu odpovídajícím funkčnímu zařazení;

— prohloubit znalosti způsobů ochrany a organizace komplexního odstraňování následků použití jaderných, chemických a biologických zbraní a zápalných prostředků nepřitelem;

— prohloubit návyky v nepetržitém zabezpečení bojové činnosti a materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení jednotek v poli;

— naučit je znát a ovládat hlavní bojovou techniku útvaru (jednotky) a způsoby jejího využití (důraz položit na nově zavedenou techniku);

— obnovit znalosti hlavních ustanovení základních řádů ozbrojených sil ČSAR a důležitých vojenských předpisů;

— připravit je na vedení a organizaci zaměstnání a na velení při smelovacích cvičeních organických jednotek a útvarů;

— u důstojníků štábních funkcí prohloubit znalosti v plánování a organizaci bojové činnosti a jejího zabezpečení, v přípravě základních dokumentů pro velení a řízení boje [operace];

— důstojníky a praporčíky technického směru jednotek přezbrojovaných na nový materiál seznámit s rozdíly v konstrukci a se zásadami provozu a ošetřování bojové techniky [materiálu];

— důstojníky a praporčíky týlového směru seznámit se základními mechanizačními prostředky pro manipulaci s materiálem v polních podmínkách;

— politické pracovníky v záloze předurčené (připravované) pro funkce na politických orgánech svazků a svazů připravujeme na vojenských cvičeních zpravidla v délce 5 týdnů podle plánů schválených náčelníkem příslušného politického orgánu.

Po skončení velitelské přípravy zařadíme důstojníky a praporčíky v záloze k vedení praktického výcviku ve výcvikových jednotkách (skupinách), v organických jednotkách; důstojníky služeb a štábů k příslušným náčelníkům. V době praktického výcviku organizuje velitel útvaru nejméně dvakrát velitelskou přípravu se zaměřením na ty otázky, v jejichž zvládnutí jsou největší potíže.

Kromě vojenského cvičení v trvání 5 týdnů jsou důstojníci a praporčíci v záloze povolávání v souladu s „Nařízením náčelníka generálního štábu ČSLA — 1. zástupce ministra národní obrany pro povolávání vojáků v záloze na vojenská cvičení“ i do dalších neméně důležitých forem přípravy. Jsou to kursy pro vybrané důstojníky v záloze na funkce štábních pracovníků a velitelů praporů [oddílů]

zpravidla v trvání 8 týdnů: 4 týdny připadají na teoretickou přípravu v kursu a 4 týdny na praktický výcvik na předurčené funkci.

Příprava praporčků a poddůstojníků v záloze připravovaných pro důstojnické funkce a příprava poddůstojníků v záloze připravovaných pro zastávání praporčických funkcí probíhá v kursech obvykle v trvání 6 až 8 týdnů.

Další formou přípravy jsou kursy pro důstojníky a praporčíky, kteří jsou vybráni pro přecvičení na jinou odbornost [funkci] obvykle v trvání 6 týdnů a velmi důležitá forma přípravy — vedení zaměstnání při smelovacích cvičeních v organických jednotkách.

S důstojníky a praporčíky v záloze, kteří v průběhu vojenského cvičení absolvovali teoretickou přípravu v rámci uvedených kursů, velitelskou přípravu při praktickém výcviku již neorganizujeme.

Samostatnou přípravu důstojníků a praporčků v záloze organizují po celou dobu vojenského cvičení nejbližší nadřízení. Úkoly a náplň jednotlivých forem přípravy jsou podrobně rozpracovány v 1. díle Programů bojové přípravy záloh pozemního vojska. Pro velitelskou přípravu programy stanoví 30 výcvikových hodin. Jejich rozložení odpovídá požadavkům, aby většina zaměstnání probíhala jako praktický výcvik.

Při výkonu stanovené funkce se velitelské a vojenské odborné znalosti upevňují, prohlubují a zdokonalují při takticko-pořadových a taktických cvičeních. U jednotek plánujeme nejméně 60 až 65 % z praktického výcviku na polní výcvik a praktická zaměstnání s materiálem a bojovou technikou. Vyvrcholením přípravy je účast na velitelsko-štábních nebo taktických [odborných taktických] cvičeních v předurčené nebo stanovené funkci odpovídající válečnému zařazení.

Důsledné dodržování všech forem a metodických pokynů pro jednotlivé předměty bojové přípravy důstojníků a praporčků v záloze při přeškolovacích kursech, zdokonalovacích a smelovacích cvičeních atd. napomůže rychlému zvládnutí povinností při převzetí funkcí za branné pohotovosti státu.

Na uvedené formy výcviku a přípravy vojáků v záloze navazuje krátkodobý výcvik mobilizovaných ročníků záloh a povolanců, kteří dosáhli takového fyzického věku, který dává možnost povolání je do armády ve výcvikových jednotkách a útvarcích za branné pohotovosti státu. Trvá zpravidla 14 dnů a za jeho organizaci odpovídá velitel vojenského okruhu.

Vojáci se cvičí ve výcvikových jednotkách a útvarích v odbornostech a funkcích podle organizace stanovené zabraně pohotovosti státu. Z celkové doby (14 dní) je stanoveno:

1 den na přijetí, vystrojení a vyzbrojení, seznámení s úkoly a zařazením vojáků a na bojové stmelení jednotek;

12 dní na intenzivní výcvik vojáků — den má 10 hodin;

1 den na přípravu vojáků k plnění bojových úkolů.

Denní řád pro výcvikové jednotky a útvary stanoví velitel vojenského okruhu s cílem zabezpečit splnění stanovených programů a cílů bojové přípravy (Vševojsk-7-29) a činnosti podle Řádu vnitřní služby ozbrojených sil ČSSR.

Přípravu poddůstojníků a vojnů organizujeme podle známých předpisů a dokumentů (nařízení) velení armády. Velitel útvaru upřesní témata a rozpočet hodin pro předměty bojové přípravy s přihlédnutím ke skutečným znalostem vojáků, jejich odstupu od posledního cvičení (základní služby) k možnému zkrácení výcviku vynuceného situací na frontě.

Výcvik probíhá podle soudobých zásad vedení boje a zkušeností získaných od bojujících jednotek se zbraněmi a bojovou technikou, kterou je jednotka doplněna. Základní formou výcviku je polní výcvik, který probíhá ve dne i v noci v terénu za složitých podmínek a situací. Ve všech druzích příprav klademe důraz na praktické zaměstnání s materiálem a se zbraněmi organické jednotky. U poddůstojníků klademe důraz na upevnění návyků velení jednotce a osvojení si stručné a jasné povelové techniky, na rychlé a správné rozhodování ve složitých situacích.

Hlavní pozornost věnujeme výchově vojáků v duchu bezmezní oddanosti socialistické vlasti, schopnosti vést rozhodnou bojovou činnost v podmínkách soudobého boje a dovedně využívat zbraní a bojové techniky ke zničení nepřítelů. Po celou dobu výcviku u nich upevňujeme morálně politické, vojenské odborné a bojové vlastnosti. Při všech zaměstnáních a cvičeních u nich prohlubujeme psychologickou připravenost k vedení boje v těžkých podmínkách raketové jaderné války.

Všichni velitelé jsou povinni projevovat a prokazovat cílevědomost, tvůrčí přístup k výcviku vojáků, vést rozhodný boj s jakýmkoliv zlehčováním výcviku, vytvářet při cvičeních a zaměstnáních situace maximálně podobné a přibližující se skutečnému boji a zařazovat prvky vypětí, překvapení, nebezpečí rizika při dodržení bez-

pečnostních opatření. V plném rozsahu budeme využívat dostupnou učební a výcvikovou základnu útvarů, posádkových cvičišť a ostatních výcvikových prostorů a zařízení. Při psychologické přípravě využijeme maximálně zkušenosti od bojujících jednotek a dostupné literatury.

Zkušenosti z kontrol ukazují, že pro mnohé velitele je příprava záloh něčím navíc, i když jim to ukládají řády, rozkazy a hlavní plánovací dokumenty pro výcvikový rok. Důkazem toho jsou i poznatky z mobilizačních cvičení u útvarů a vybraných svazků. Nedostatky se projevují především při plnění úkolů předmětů bojové přípravy. Štáby a vojska jsou málo připravena splnit cíle bojového stmelení a připravit jednotky a útvary v těch oblastech polního výcviku, které zásadně ovlivňují bojovou připravenost divize v krátké časové lhůtě. O tom svědčí plány bojového stmelení, které neodpovídají konkrétním podmínkám divizí, a nevytvářejí plně předpoklady k rychlému zvyšování bojové připravenosti štábů a vojsk. Nebyla např. doceněna prvořadá opatření v přípravě velitelů a štábů v taktické a střelecké přípravě, řízení bojových vozidel a ve zdokonalování odborné přípravy druhů vojsk. Plány nepočítaly s možností komplexního výcviku v jednotlivých přípravách polního výcviku. Při cvičeních pak (i mobilizačních) se projevuje tendence realizovat bojovou přípravu mírovým způsobem.

Proto je nezbytně nutné upustit od schematického zpracování „Plánu bojového stmelení“ a při jeho zpracování vycházet z potřeb mobilizovaných jednotek, útvarů a svazků. Přitom budeme využívat nejen dostupných výcvikových zařízení, ale i možností terénu v blízkosti dislokace vytvářeného útvaru a to pro taktickou a střeleckou přípravu, řízení bojových i kolových vozidel a odbornou přípravu druhů vojsk bezprostředně po dosažení pohotovosti jednotek a útvarů.

Na cvičení prokázali důstojníci a podporčíci v záloze maximální snahu co nejlépe splnit úkoly, ale také velmi nízké teoretické znalosti a praktické návyky v přijímání rozhodnutí. Velitelé rot a praporů měli značné problémy s řízením bojové činnosti pomocí rádiových stanic. I další jejich nedostatky v řízení boje jasně potvrzují, že nejsou při pravidelných cvičeních důsledně školeni na předurčených funkcích.

Při většině zaměstnání z taktické a střelecké přípravy neorganizujeme výcvik komplexně, i když k tomu máme příznivé podmínky. Tím vznikají značné časové

ztráty. Proto musíme připravovat velitele již v mírových podmínkách při zdokonalovacích a stmelovacích cvičeních na vedení efektivního a komplexního výcviku k sladení jednotek, obnovení návyků získaných v základní službě nebo při pravidelných vojenských cvičeních a k rychlému začlenění jednotek do sestavy prvořadových divízi. K tomu je nutné, abychom již v míru měli na mobilizačních pracovních útvarů a svazků připraveny rozvrhy zaměstnání, které svým obsahem musí odpovídat množství, kvalitě a stupni vycvičenosti předurčených záloh.

Především musíme pochopit o co jde při bojovém stmelení. Rozlišujeme dva způsoby bojového stmelení:

1. V míru, které probíhá v rámci přípravy záloh formou stmelovacích cvičení, jejichž náplň stanoví Programy bojové přípravy záloh pozemního vojska (Vševojsk-7-7/1).

2. V průběhu mobilizace, které probíhá nepřetržitě od nástupu prvních záloh k jednotkám až do zahájení bojové činnosti.

V Plánu jsou zpracovány rozvrhy zaměstnání mobilizovaných jednotek do dvou etap stmelování:

V první etapě jde o:

- příjem vojáků a motorových vozidel jednotkami z přijímacích středisek,
- zařazení záloh do funkcí,
- seznámení zařazených s veliteli jednotlivých velitelských stupňů,
- vystrojení a vyzbrojení, přidělení bojové a ostatní techniky,
- ověření schopností, především specialistů, k ovládnutí techniky, plnění funkčních povinností apod.,
- přípravu zbraní, techniky a materiálu k bojovému použití, zvládnutí přidělené techniky,
- zavedení přesné evidence osob, zbraní, techniky a materiálu,
- sladení osádek, obsluh, družstev, a malých jednotek k vedení bojové činnosti,
- sladení jednotek a útvarů, bojové rozdělení,
- dosažení nepřetržitěho velení,
- seznámení s trvale platnými signály a činnostmi na ně,
- seznámení s vojskopolitickou situací a úkoly,
- poznávání morálně politických kvalit vojáků,

— komplexní prověrku organizovanosti a vybavenosti jednotek.

Uvedené úkoly rozpracujeme na místní podmínky a zahrneme do mobilizačních plánů jednotek. V zájmu plynulosti mobilizace zpracujeme pro velitele jednotlivých stupňů stručné výpisy činnosti a povinností.

Ve 2. etapě budeme pokračovat v:

- sladení osádek, obsluh, družstev při zdokonalovacím výcviku,
- plnění ostrých střelb ze všech druhů zbraní,
- taktických cvičeních jednotek s bojovou střelbou,
- procvičování odborné přípravy u jednotek,
- letučkách, štábních nácvičích a velitelsko-štábních cvičeních u štábů.

V průběhu bojového stmelení skládají vojáci přísahu podle Řádu vnitřní služby ozbrojených sil ČSSR (Zák-1-1).

Všechny úkoly bojového stmelení realizujeme podle časových možností s cílem co nejdříve získat mobilizační (bojovou) pohotovost jednotek, útvarů a svazků.

K soustavnému působení na výchovu a výcvik vojáků v záloze patří i povinnost velitelů a politických zástupců organizovat po uplynutí 1. týdne výcviku vojáků v záloze besedy. Na besedách zhodnotí a zobecní dosavadní výsledky a odpovídají na dotazy vojáků v záloze. Rovněž tak na závěr cvičení organizují závěrečnou besedu. Na ní vyhodnotí výsledky dosažené v průběhu vojenského cvičení, zhodnotí podíl vojáků v záloze na plnění úkolů bojové a politické přípravy i jejich podíl na výchově vojáků základní služby. Důstojníky a praporčíky v záloze, zejména předurčené, je třeba vyzvat a získat pro další spolupráci a dobrovolnou účast na taktických cvičeních, ukázkách bojové techniky apod.

Nedílnou součástí přípravy záloh je i jejich politická příprava, ve které se velitelé, političtí a straníční pracovníci zaměřují na vysvětlování zásad vojenské politiky KSČ a uplatňování její vedoucí úlohy při budování ČSLA. Objasňují úlohu ozbrojených sil při zabezpečování obrany socialismu, socialistického společenství a v boji za mír. Ukazují aktivní úlohu vojáků v záloze v systému branné výchovy obyvatelstva. Pomáhají při objasňování mezinárodně politických vztahů, seznamují je s prohlubujícími přeměnami ve vojenství a z nich vyplývajícími požadavky na výcvik a výchovu vojáků i občanů v jednotném systému branné výchovy.

Velitelé a političtí pracovníci mají zvat vojáky v záloze na přednášky (pokud nejsou pro ně zvlášť organizovány) k aktuálním mezinárodním a vnitropolitickým otázkám, na školení k seznámení s dokumenty ÚV KSČ, mezinárodního komunistického hnutí a v letošním roce k objasnění materiálů XVI. sjezdu KSČ a XXVI. sjezdu KSSS. Podle stupně připravenosti pověřují nejzkušenější vojáky v záloze přípravou přednášek, politických informací a vedením besed.

Dovedným spojením polního výcviku s politickou a ideologickou přípravou a odpovídajícím materiálním zabezpečením můžeme dosáhnout splnění hlavních úkolů přípravy záloh, mezi které patří:

1. Zkvalitnění odborné připravenosti vojáků v záloze pro plnění funkcí za brané pohotovosti státu.

2. Pokračovat v cílevědomé výchově vojáků v záloze v duchu marxisticko-leninského učení. Seznamovat je s aktuálními vojenskopolitickými otázkami a s úkoly vojenské politiky KSČ.

3. Sblížit navzájem vojáky v záloze, zejména velitelský sbor tak, abychom již v míru dosáhli pevného stmelení válečných jednotek a útvarů.

Také v tom spočívá úloha velitelů, politických a stranických pracovníků při uskutečňování vojenské politiky KSČ v oblasti výcviku a výchovy záloh.

Závěrem chci uvést, že důležitost výcviku a výchovy záloh vyplývá i z celkové koncepce výstavby armády jak pro mírové, tak i válečné podmínky v návaznosti na spojenecké úkoly a závazky. Je jasné, že zejména v raketové jaderné válce budou velké ztráty na živé síle a tyto ztráty bude nutné postupně nahrazovat dobře vycvičenými zálohami. Proto musíme výcviku záloh věnovat maximální pozornost, školit je v duchu nejnovějších poznatků vojenské vědy a na nejmodernější technice, aby přechod z mírových podmínek na plnění bojových úkolů bylo možné realizovat po krátkém bojovém stmelení nových jednotek a útvarů.

K POUŽITÍ DIGITÁLNÍHO MODELU TERÉNU

Při řešení otázek topografického zabezpečení bojové činnosti vojsk se v posledních letech stále výrazněji prosazují, kromě klasických metod, materiálů, podkladů a přístupů, metody a přístupy nové, často ovlivněné rozvojem jiných vědních disciplín a rozvojem techniky. Jedním z těchto přístupů je i vyjadřování údajů o reliéfu v dosud netradiční, číselné podobě. Rozšíření běžně známého a používaného způsobu grafického vyjadřování reliéfu vrstevnicemi o další způsob, číselný, umožňuje uplatnění výpočetní techniky i tam, kde jsme dosud pracovali s mapou a grafickými pomůckami. Umožňuje také rozšířit výrazně přehled úloh, které můžeme pomocí znalostí o reliéfu řešit.

V některých případech můžeme tímto novým přístupem řešit i takové úlohy, které dosavadní grafické vyjádření neumožňovalo. Např. výpočet profilů terénu a z nich odvozovaných radiolokačních viditelností pro jednu radiolokační stanici a nízké letící cíle, které kopírují terén, by si při použití vrstevnicového vyjádření reliéfu vyžádalo práci několika desítek hodin. Počítač tuto úlohu při použití digitálního modelu terénu (DMT) řeší několik minut a nevzniká zde nebezpečí hrubé chyby.

Ve VM č. 5/1976 v článku „Využití digitálního modelu terénu u letectva a vojsk PVOS“ autoři stručně charakterizovali vytvořený jednoduchý DMT a jeho aplikované využití při řešení některých úloh při rozhodování ve štábech letectva a vojsk PVOS.

Z článku vyplývalo, že jde o poměrně značně zjednodušený model, který bylo třeba v nejbližším okolí zkoumaných sta-

novišť, např. radiolokační stanice, doplňovat zpřesňujícími údaji z mapy velkého měřítka nebo z výsledků měření v terénu. Toto zpřesnění odstraňovalo zjednodušení modelu, bylo však dosti náročné na čas a proto bylo možné modelu využívat převážně v těch případech, kdy nebyly vysoké nároky na rychlost zpracování.

Nezbytnost zpřesňování modelu doplňkovými údaji potvrzovala původní analýzy, které ukazovaly, že je třeba v perspektivě vytvořit přesnější model, který by umožňoval řešení širokého spektra operačně taktických i technických úloh. Zmíněný zjednodušený model, který tvořily elementy ve tvaru čtverce o straně 1 km s údajem maximální nadmořské výšky v odpovídající ploše každého elementu, jsme chápali jako okamžité, operativní řešení, ale také jako významný prostředek pro získání prvních zkušeností při práci s modelem vůbec.

Dalšího řízení prací spojených s návrhem, tvorbou a realizací přesnějšího modelu se proto ujala Topografická služba ČSLA. Výzkumný úkol byl řešen v letech 1978–1980. V roce 1981 byla zahájena etapa realizace modelu, jeho aplikačního využívání a dalšího rozvoje.

Základní charakteristika modelu

Digitální model terénu je definován jako programově zabezpečený soubor digitálních údajů — nadmořských výšek reliéfu terénu, určených v pravidelné nebo nepravidelné rozmístěných, tzv. uzlových bodech.

Digitální model terénu dále zahrnuje pravidla pro interpolaci nadmořských vý-

šek bodů ležících mimo síť bodů uzlových a pravidla pro stanovení některých charakteristik odvozených na základě výšek uzlových bodů (viz obr. 1 a 2).

Jestliže pro názornost porovnáme část terénního reliéfu vyjádřeného vrstevnicemi (obr. 1) s reliéfem vyjádřeným ve formě digitálního modelu terénu (obr. 2), vidíme, že jde o naprosto jinou kvalitu. Na obr. 2 ukazují tři z řady možností volby rozmístění uzlových bodů, včetně údajů, které jsou u těchto bodů určovány (vrstevnice zde slouží k porovnání s obr. 1, ale model je pochopitelně nezahrnuje):

- a) pravidelné rozmístění
 - aa) síť trojúhelníková,
 - ab) síť čtvercová;
- b) nepravidelné rozmístění
 - ba) na vrstevnicích.

Zde chci upozornit na závažný fakt, že v případě pravidelného rozmístění uzlových bodů postačuje zjištění výšky uzlového bodu (poloha je dána plochou v síti), v případě nepravidelného rozmístění je třeba kromě výšky uzlového bodu stanovit i údaje jeho polohy (souřadnice x, y).

Velmi významnou charakteristikou, která ovlivňuje přesnost modelu, je tedy **rozmístění a hustota uzlových bodů** modelu. Z několika možností volby jsme zvolili tu, která využívá pravidelné sítě, v našem případě sítě čtvercové. Použitá síť je orientována shodně se sítí pravouhlých rovinových souřadnic topografických map. Hustota sítě pak je proměnlivá podle převažující výškové členitosti reliéfu a to:

- v rovině rozměr čtverce 500×500 m,
- v nižší a vyšší pahorkatině rozměr čtverce 200×200 m,
- ve všech dalších typech rozměr čtverce 100×100 m.

Další významnou charakteristikou je **způsob digitalizace** výšek uzlových bodů. Pro zmíněný model jsme zvolili metodu kartometrické digitalizace. Výšky uzlových bodů jsou určovány interpolací vrstevnic v mapách velkých měřítek. K odečítání používáme síť vyhotovenou z nesrážlivého materiálu. Tyto umožňují vyloučit chyby, které vyplývají ze změn rozměrů použitých map.

Uživatelé pochopitelně zajímá s jakou **přesností** budou v modelu určovány výšky mezilehlých bodů, tj. bodů ležících mezi uzlovými body. V tomto směru je model charakterizován střední výškovou chybou, jejíž velikost bude v převážné části zájmo-

vého území nižší než 5 m. Hodnota střední chyby bude výjimečně překročena v úzkých, zářezových údolích v reliéfech s vysokými sklonů svahu.

Navrhovaný model bude obsahovat v první etapě pouze nadmořské výšky reliéfu, proto je pro něj také plně oprávněné označení Digitální model terénu. V dalším období předpokládáme doplnění dalších souborů popisujících terénní předměty (popř. porosty, zástavbu, komunikace, vody atd.). O způsobu a přesnosti záznamu těchto údajů a postupu prací bude rozhodnuto v součinnosti s předpokládanými uživateli.

Takto vytvořené soubory údajů nejen o terénních tvarech, ale i terénních předmětech bude patrně vhodnější ve svém souhrnu označovat jako Digitální model území (DMÚ).

Digitální model terénu bude v první etapě vybudován pro teritorium ČSSR a část přilehlého území předpokládaného válečnického. Postup prací budeme zpřesňovat podle kapacitních možností zpracovatelů a požadavků uživatelů.

Předpokládané využití modelu

V průběhu prací na modelu jsme si průzkumem zjistili požadavky předpokládaných uživatelů modelu. Z průzkumu vyplynulo, že navržený model může ve větší nebo menší míře přispět k automatizovanému zpracování řady aplikací úloh. Jde zvláště o tyto skupiny aplikací:

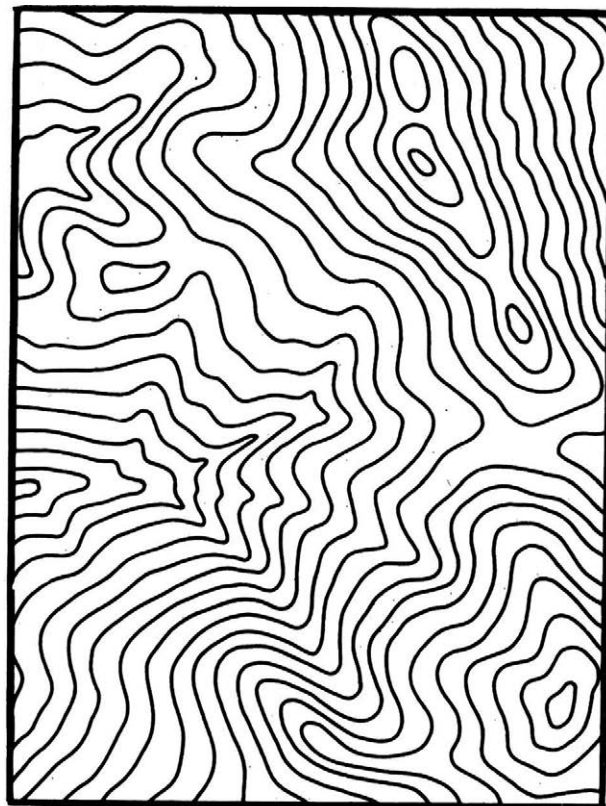
- aplikace z oblasti působnosti složek PVOS, PVO vojsk a letectva, např. určování stavu radiolokačního pole v různých výškách pro potřeby vlastní PVO i pro zhodnocení možností překonávání PVO nepřítelů,

- aplikace z oblasti působnosti složek radioelektronického boje, např. operační výpočty při plánování a výběru stanišť průzkumných prostředků a rušičů,

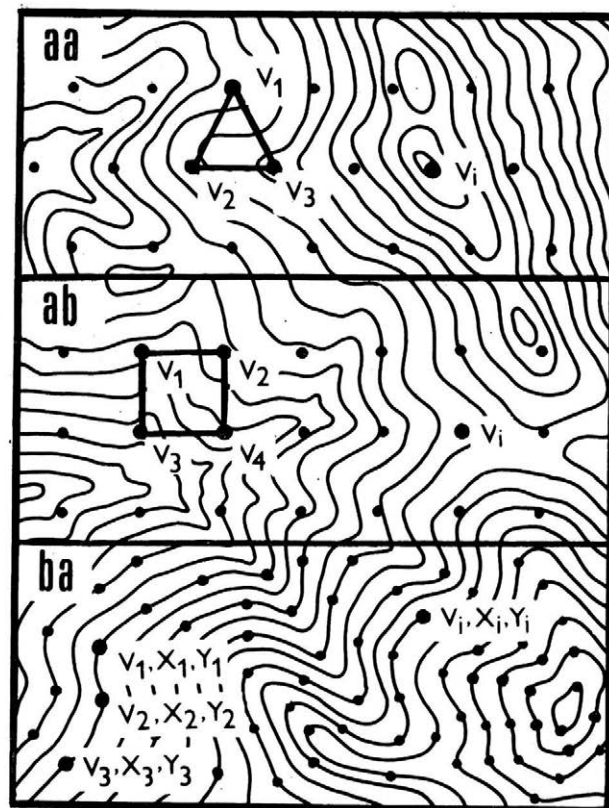
- aplikace z oblasti spojení, např. zjišťování dosahů radioelektronických prostředků pro potřeby stanovišť pokrytosti v signálem a plánování kmitočtů,

- aplikace z oblasti působnosti složek RVD, např. volbu stanišť průzkumných prostředků pro pozorování, fotografický a radiolokační průzkum RVD atd.

Kromě těchto oblastí můžeme očekávat i další aplikace, které můžeme blíže specifikovat v průběhu využívání a jejího provozování. Jednou z takových aplikací jsou např. výpočty profilů terénu pro projektování tras potrubní dopravy, např. PHM.

Obr. 1

Obr. 2

Způsob využívání modelu

Datové soubory, které budou jádrem modelu, budou pochopitelně značně rozsáhlé. Také technologie výstavby modelu, zvláště digitalizace údajů výšek uzlových bodů, bude značně náročná. Z těchto i z řady dalších důvodů bude nezbytné, aby provozní využívání modelu bylo řízeno centrálně. Proto tvorbu i využívání modelu bude řídit správce objektu. Vytvoření správce objektu a jeho řízení zabezpečí topografická služba ČSLA.

Uživatelé budou své požadavky na model uplatňovat prostřednictvím správce objektu a to jak z hlediska území, které bude předmětem jejich zájmu, tak i z hledisek kvalitativních. Kvalitativními hledisky jsou např. jimi požadovaná hustota sítě (např. všude síť 100 m, nebo vyjádření reliéfu ve formě profilů atd.

Velmi závažné je pravidlo, které uplatňujeme při tvorbě aplikačních programů. Tyto programy si budou zabezpečovat uživatelé svými prostředky a topografická služba ČSLA prostřednictvím správce projektu bude k tomu poskytovat potřebné informace o kvalitě modelu (jeho možnostech, struktuře, přesnosti atd.) a kvantitě modelu (rozsah zabezpečovaného úze-

mí), popř. perspektivách dalšího vývoje. Zároveň s tím budou poskytovány nezbytné informace o programovém zabezpečení modelu.

Kromě těchto činností ve vztahu k uživatelům bude správce projektu zabezpečovat a řídit činnost při tvorbě a digitalizaci údajů modelu, povede podrobný přehled o všech předaných úsecích modelu a jejich uživatelích, zabezpečí archivaci a evidenci všech materiálů, které mají vztah k modelu.

Další perspektivy prací v této oblasti

Pro nejbližší období je nejzávažnější, aby proběhly všechny technologické činnosti, které umožní postupné naplňování datové báze modelu. Současně s tím budou zahájeny práce na první etapě rozvoje modelu, které budou směřovat ke stanovení těch souborů údajů o terénních předmětech, které požadují někteří uživatelé, k metodám a způsobům jejich digitalizace a vyjádření v počítači. Dále předpokládáme, že uživatelé (kteří jsou zainteresováni na využívání modelu) zahájí podle svých zámyslů a plánů práce na algoritmizaci, programování a ověřování aplikačních úloh.

K BOJI S PROTITANKOVÝMI PROSTŘEDKY NEPŘÍTELE V ÚTOKU

Ve svém článku navazuji na články z VM č. 8/1978, kde jsem psal o boji dělostřelectva s pozemními protitankovými prostředky nepřítel. Teď chci podrobněji rozebrat organizaci a řízení tohoto boje.

Podle názorů vojenských odborníků NATO protitankové prostředky tvoří „kostru“ obrany. Proto můžeme tvrdit, že rozvrátit celý systém obrany nepřítel můžeme tehdy, budou-li účinně vyraženy právě jeho protitankové prostředky.

Boj s pozemními protitankovými prostředky je nedílnou součástí vševojskového boje. Patří k rozhodujícím opatřením při řešení vševojskových velitelů a proto také oni odpovídají za komplexní organizaci a řízení tohoto boje.

Vševojskoví velitelé (štáby) musí promyšleně skloubit činnost jednotlivých zbraňových systémů a dosáhnout toho, aby protitankové prostředky nepřítel byly postupně vyřazovány v různých vzdálenostech od předního okraje tak, aby na čáře dotyku nebyly schopny účinně ovlivnit útok tanků a bojových vozidel pěchoty.

Boj s PT prostředky nepřítel proto zahájíme již na dalekých přístupech s využitím jaderných úderů raketového vojska (při použití JZ) a úderů stíhacího bom-

bardovacího letectva. Ve vzdálenosti kolem 20 km od čáry dotyku přistoupí k těmto prostředkům palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, v hloubce od 2 do 4 km se navíc připojí tanky a různé druhy protitankových řízených střel, a konečně ve vzdálenosti do 2 km dosáhne palba největší intenzity, neboť přistoupí ještě PT a bezzákluzové kanóny, palebné prostředky obrněných transportérů, pancéřovky atd.

Jak vidíme, organizace a řízení boje s PT prostředky se bude týkat všech stupňů velení (armáda až pluk). Proto bude třeba s přihlédnutím k prostředkům přízkumu a ničení (které mají podřízeny) rozdělit povinnosti a odpovědnost. Tuto otázku můžeme řešit ze dvou hledisek. Jednak z hlediska prostorového, jednak z hlediska charakteru PT prostředků (objektů), které máme vyřadit.

Z hlediska prostorového (jak jsem uvedl ve VM 8/78) je opodstatněné, aby velitel pluku organizoval a řídil boj s PT prostředky do hloubky asi 5 km od čáry dotyku, velitel divize do vzdálenosti 20 km a velitel armády od 20 km výše.

Z hlediska charakteru PT prostředků (objektů) nepřítel a jejich možného způ-

sobu bojové činnosti můžeme přijmout tyto závěry:

— při použití zbraní hromadného ničení budou všechny nejdůležitější PT prostředky (objekty) ničit raketové vojsko a letectvo jadernými údery. Přitom raketové vojsko bude vyřazovat ty cíle, jejichž rozmístění je určeno s dostatečnou přesností a u nichž je předpoklad, že do doby zahájení úderu zaujatý prostor nezmění, tzn. PT roty v prostorech soustředění, ve vyčkávacích prostorech či v samostatných rajónech obrany, ev. další objekty, rozmístěné mimo dostřel dělostřelectva a spolehlivě chráněné prostředky protivzdušné obrany. Údery letectva budou zaměřeny na ty PT prostředky (objekty), které nejsou určeny s dostatečnou přesností, nebo své rozmístění mění, tzn. PT zálohy či jiné PT jednotky za pohybu a při rozvinování. Konečně palba dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení i prostředků, vyčleněných pro přímou střelbu (bojové vrtulníky v to), bude ničit (umlčovat) PT prostředky rozmístěné na předním okraji a v bližší hloubce, tzn. obvykle v opěrných bodech čtí praporů prvního sledu nebo mimo ně;

— při vedení boje bez použití zbraní hromadného ničení bude dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení a letectvo ničit (umlčovat) cíle, jak jsem uvedl, a navíc PT roty v prostorech soustředění, ve vyčkávacích prostorech a v samostatných rajónech obrany v dosahu svého působení. Letectvo bude plnit dříve uvedené úkoly a i některé úkoly, plánované pro raketové vojsko s použitím jaderné munice, s použitím klasických prostředků. Rovněž úkoly prostředků, vyčleněných pro přímou střelbu, budou obdobné.

O způsobu vyřazení jednotlivých PT prostředků (objektů) nepřítele vlastními zbraňovými systémy rozhoduje (jak jsem uvedl) velitel armády (divize, pluku). K tomu, aby toto rozhodnutí mohl odpovědně přijmout, musí jeho štáb připravit potřebné podklady.

V první řadě musí náčelník zpravodajského oddělení (zpravodajský náčelník)

z hlediska boje s PT prostředky (objekty) předložit možné učiňení PT obrany nepřítele, rozmístění a počty PT prostředků a jejich druh, doplňkové úkoly průzkumu PT prostředků (objektů), ev. podle situace některé další údaje.

Kvalitní splnění úkolů, spojených s průzkumem PT prostředků (objektů), bude vyžadovat důslednou realizaci všech požadavků kladených na komplexní vedení průzkumu. Nutným předpokladem dosažení komplexnosti v organizaci průzkumu PT prostředků (objektů) nepřítele je pak uplatňování centralizovaného řízení průzkumu. Nepochybně nejdůležitějším momentem zde bude plánování. To musí jednak soustředit úsilí průzkumu PT prostředků na nejdůležitější směry, objekty a etapy vedení boje (v zájmu centralizace), jednak zabezpečit využití všech sil, prostředků a způsobů průzkumu, které se mohou podílet na zjišťování PT prostředků nepřítele.

Předpis Zprav-1-1 (Průzkum ve vševojskovém boji) uvádí v čl. 151 mezi hlavními úkoly průzkumu i "... zjišťování systému paleb všech druhů zbraní na předním okraji i v hloubce, palebných postavení protitankových řízených střel, dělostřelectva, minometů...", což prokazuje, že význam průzkumu PT prostředků neustále vzrůstá a že tyto prostředky budou jedním z hlavních objektů průzkumu, zvláště na taktickém stupni.

V souladu s analýzou a návrhy náčelníka zpravodajského oddělení (zpravodajského náčelníka) musí pak, po vzájemné koordinaci ve štábu, v dalším navrhnout jednotliví náčelníci vševojskovému veliteli mimo jiné i způsob bojového použití svého druhu vojska v boji s PT prostředky.

Tak např. náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády (divize) může ve svém návrhu z tohoto hlediska řešit tyto otázky:

— PT prostředky (objekty), které je vhodné ničit (umlčovat) v jednotlivých údobích operace (boje) údery raketového vojska a palbou dělostřelectva, způsob jejich ničení či umlčení;

— vykonavatele úderů a paleb, u divize počty vyčleněných prostředků pro přímou střelbu;

— možnosti využití speciálních druhů munice (dýmové, zápalné, osvětlovací) pro rušení činnosti PT prostředků nepřítele.

Obdobným způsobem přednese svůj návrh náčelník střediska bojového velení letecké armády (náčelník skupiny bojového velení letecké armády), ev. dílčím způsobem další náčelníci, kteří se mohou podílet na boji s PT prostředky.

Na stupni pluku se návrh na použití dělostřelectva skládá ze dvou částí. Na základě znalosti úkolů, které plní ve prospěch pluku prostředky nadřazených stupňů velení, a úkolů, které stanovili pro dělostřelectvo pluku v boji s PT prostředky starší náčelníci, navrhuje velitel pluku:

a) velitel plukovní dělostřelecké skupiny:

— PT prostředky v pásmu pluku, které bude ničit (umlčovat) dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení, způsob jejich ničení či umlčování;

— způsob součinnosti dělostřelectva s vševojskovými jednotkami v průběhu boje zvláště při rozdělování cílů a využití paleb;

b) náčelník dělostřelectva pluku:

— PT prostředky nepřítele v pásmu pluku, které je vhodné ničit přímou střelbou;

— vyčleněné prostředky dělostřelectva pluku pro přímou střelbu (dosahované hustoty), způsob velení jim;

— potřebu doplnění prostředků pro přímou střelbu tanky a bojovými vozidly pěchoty na požadovanou hustotu;

— rozdělení cílů mezi vykonavatele, z kterých palebných stanovišť vést palbu, dobu a způsob jejich zaujetí.

Při vyhlášení svého rozhodnutí velitel armády (divize) z hlediska boje s pozemními PT prostředky může uvést:

— množství očekávaných a zjištěných PT prostředků (objektů) v pásmu útoku armády (divize), úkoly pro doplňkový průzkum PT prostředků;

— úkoly raketového vojska, dělostřelectva a vyčleněného letectva (na stupni divize i ostatních prostředků pro přímou střelbu) v jednotlivých údobích operace (boje) při ničení či umlčování PT prostředků nepřítele s konkrétním rozdělením hlavních objektů na vykonavatele, hlavní otázky součinnosti;

— použití speciálních druhů dělostřelecké (letecké) munice v boji s PT prostředky.

Velitel pluku ve svém rozhodnutí obvykle uvádí:

— množství očekávaných a zjištěných PT prostředků nepřítele v pásmu pluku, úkoly pro doplňkový průzkum PT prostředků;

— úkoly dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení při ničení (umlčování) PT prostředků a použití speciálních druhů munice v jednotlivých údobích boje;

— vlastní prostředky, vyčleněné pro ničení PT prostředků nepřítele přímou střelbou, jejich úkoly a doba splnění, čára palebných stanovišť, způsob jejich zaujetí, ženíšního budování, pořadí jejich přemístění v průběhu útoku;

— způsob velení a hlavní otázky součinnosti mezi prostředky ničení.

Víme, že na všech stupních velení není boj s PT prostředky samostatnou částí přednášených návrhů či rozhodnutí, ale prolíná se všemi jeho částmi.

Na základě rozhodnutí vševojskového velitele pak štáb plánuje ničení či umlčování PT prostředků (objektů) nepřítele. Patří k základním prvkům při plánování jaderného a palebného ničení nepřítele, jehož je nedílnou součástí. Proto také žádné zvláštní dokumenty jen k boji s PT prostředky nezpracováváme.

Základem pro plánování boje s PT prostředky je objem úkolů, který je třeba splnit. Na základě úkolů určíme potřebné množství prostředků k jejich plnění a rozdělíme je vykonavatelům. Stupeň podrobnosti při rozdělování bude odpovídat stupni velení. Na stupni armády půjde o hlavní objekty, na stupni pluku o konkrétní jednotlivé cíle.

Při plánování přihlížíme k některým důležitým momentům:

— délku palebného působení na PT prostředky, zvláště v blízkosti předního okraje, musíme sladit s činností vlastních vojsk. Musí začít nejpозději v období, kdy naše vojska vyjdou na dostřel PT prostředků nepřítelů, a ukončit při vyjití vojsk na bezpečnostní vzdálenost, která odpovídá použitým prostředkům;

— protitankové roty je výhodnější ničit či umlčovat v prostorech soustředění nebo ve vyčkávacích prostorech, kdy jsou celkově na menší ploše než na čáře rozvinutí, nebo v samostatném rájónu obrany a navíc část obsluhy nemusí být krytá, což zvyšuje palebný účinek;

— pozorované cíle budou ničit (pokud jsou v dostřelu) prostředky pro přímou střelbu;

— u nepozorovaných objektů určíme množství použitých prostředků podle rozměrů a charakteru objektu, požadovaného stupně vyřazení, ev. dalších faktorů.

Po rozdělení úkolů mezi vykonavatele štáb zapracuje přijaté řešení do příslušných bojových dokumentů. Po jejich schválení od vševojskového velitele, štáb je vydává vykonavatelům jako součást příslušných bojových nařízení (rozkazů).

Chci se ještě zmínit o některých otázkách **součinnosti**. Při její organizaci musí velitel a štáb armády (divize, pluku) věnovat patřičnou pozornost i boji s PT prostředky nepřítelů, tzn. sladit údery a palbu vlastních použitých prostředků co do objektů, prostoru i času jejich ničení. Otázky součinnosti řešíme v souladu s přijatým rozhodnutím na celou hloubku plnění úkolů daného stupně velení.

V armádě a divizi bude hlavní pozornost při součinnosti zaměřena na celkové sladění jaderných úderů, úderů letectva a paleb dělostřelectva. U pluku pak je třeba zvláště pečlivě rozebrat způsob velení prostředkům vyčleněným pro přímou střelbu (i signály), způsoby jejich vyvedení do palebných stanovišť a přemístění, sladění palby těchto prostředků s činností vlastních tanků a bojových vozidel pěchoty, způsob použití speciální munice v průběhu boje a další. Příslušný velitel se při součinnosti musí snažit rozdělit jednotlivé druhy cílů (objektů) vykonavatelům a činnost mezi nimi co nejpřesněji sladit.

Součinnost musí také vytvořit podmínky pro neefektivnější využití jednotlivých zbraňových systémů s přihlédnutím k dříve uvedenému rozdělení povinností a odpovědnosti mezi jednotlivé stupně velení.

Výsledky součinnosti musí znát všichni zainteresovaní náčelníci (velitelé) až po jednotlivé vykonavatele. To se týká i velitelů tankových a motostřeleckých jednotek, k jejichž potřebám je zaměřena.

Přitom musíme počítat s tím, že přijatá opatření pro boj s PT prostředky nepřítelů budeme v závislosti na vývoji situace v průběhu boje upřesňovat.

Závěrem chci uvést, že k vytvoření potřebných podmínek pro úspěšnou účinnou činnost vlastních tankových a motostřeleckých jednotek je třeba úderů a palbou všech použitých zbraňových systémů PT prostředkům nepřítelů způsobit ztráty nejméně 50—60 %. Toho můžeme dosáhnout tehdy, внесeme-li do boje s PT prostředky nepřítelů potřebný systém. K tomu měl čím způsobem přispět i můj článek.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM OCHRANY A OBRANY LETIŠŤ

Význam letectva v soudobé válce plně potvrdil jak průběh 2. světové války, tak i lokálních válek posledních tří desetiletí. **Ovládnutí vzdušného prostoru — vybojování nadvlády ve vzduchu** má dnes především operační a strategický význam. Vybojování vlády ve vzduchu dosahujeme zničením letectva nepřítele, proto od samotného zahájení války použijeme všech prostředků, forem a způsobů, které zabezpečují dosažení tohoto cíle. Jedním z nejúčinnějších způsobů je ničení letectva na zemi — na letištích. Dnešní letiště s pevnými (betonovými, asfaltobetonovými, kovovými) vzletovými, přistávacími a pojezdovými dráhami o délce 2—4 km s vybudovanými prostory pro rozmístění letounů, provozními objekty, objekty pro zabezpečovací techniku a sklady představují velký plošný stacionární cíl o rozměrech 300—600 ha. Na letištích je soustředěna drahá letecká technika, přímo na letištích nebo v jejich blízkosti jsou rozmístěny osádky letounů, technický a zabezpečující personál, orgány velení a řízení letectvého provozu.

Zádné letiště nemůžeme dnes při současných prostředcích průzkumu utajit, proto k ničení sil, prostředků a objektů na letištích bude použito nejrozsáhlejších prostředků. V jaderné válce především jaderných zbraní, v bezjaderném období války úderů letectva, výsadkových jednotek, diverzních skupin a v případě rychlého pronikání pozemních vojsk do hloubky obrany i tankových a obrněných útvarů a jednotek. Každý úspěšný úder na ob-

sazené letiště znamená nenahraditelné ztráty na osádkách, technickém personálu, letounech, pozemní zabezpečovací technice a na materiálních prostředcích. Tato nenahraditelnost ztrát je dána tím, že vyvíjet všestranně připraveného pilota na moderní letouny — pilota 1. nebo 2. třídy, připravit letecké techniky a jiné pozemní specialisty trvá několik let. Náročná, složitá a drahá je výroba letounů i prostředků velení a řízení leteckého provozu.

Znemožnit činnost letectva můžeme i tím, že vyřadíme vzletové a přistávací dráhy a plochy, nebo je zaminujeme časovými pumami. Krátkodobě a v kritických obdobích operací můžeme činnost letectva znemožnit blokováním letišť.

To jsou hlavní důvody k tomu, abychom otázkám ochrany a obrany letišť věnovali zvláštní pozornost. Pod pojmem **ochrana a obrana letišť** chápeme souhrn opatření, která znemožní nebo ztíží nepříteli získat údaje o přesném rozmístění objektů na letišti, zabezpečí včasné odražení nebo zničení prostředků vzdušného napadení, likvidaci vzdušného výsadku, diverzních skupin nebo pozemních vojsk. Každé letiště musíme dnes budovat a připravovat tak, aby bylo odolné proti účinkům zbraní hromadného ničení i klasických prostředků ničení. **Cílem všech těchto opatření je zabezpečit životaschopnost letectva a tím jeho bojovou použitelnost.**

Opatření ochrany a obrany letišť můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na pasivní a aktivní.

Pasívní zahrnují opatření, která nepříteli znemožní nebo ztíží získat o letištích, leteckých útvarech a objektech na nich přesné zprávy a při úderu nebo útoku na letiště nepříteli dezorientují. Dále to jsou všechna opatření, která i při úderu na letiště vytvářejí předpoklady k tomu, aby vlastní ztráty byly minimální.

K aktivním opatřením patří především obrana letišť proti pozemnímu i vzdušnému napadení.

Opatření proti získání zpravodajských údajů o letištích spočívají především v zabránění nepřátelským prostředkům průzkumu všeho druhu získat zprávy o přesném rozmístění jednotlivých prvků na letišti. Základním opatřením z tohoto hlediska je znemožnit vizuální pozorování letiště ze země a zabránit proniknutí nepovolaných osob do prostoru letiště. K zabránění pozorování letiště, identifikaci objektů na něm a zvláště činnosti na něm je třeba využít především přírodních podmínek již proto, že jsou nejméně nákladné a splňují účel. Oplocení letišť neprůhlednými materiály, pokud mají požadovanou trvanlivost, je výhodné z hlediska nákladů stavět tam, kde je to nutné. Pozorovat letiště a provoz na něm je při použití technických prostředků možné i z větších vzdáleností — několika kilometrů i desítek kilometrů z dominant v okolí letiště. Přesné údaje o letištích lze získat prostředky kosmického a vzdušného průzkumu. Proto nabývá na významu maskování letišť a výstavba klamných objektů na nich. Protože letiště jako takové nemůžeme od okamžiku zahájení provozu na něm utajit, půjde o to maskovat jednotlivé životně důležité prvky na letišti a budovat klamné objekty. Praxe potvrdila, že můžeme účinně zamaskovat i takové objekty jako je vzletová a přistávací dráha, a zřídíme-li v její blízkosti klamnou, můžeme dosáhnout stanoveného cíle. Hlavním cílem maskování letišť je znemožnit přesnou identifikaci skutečných objektů na letišti a vytvořit takovou klamnou situaci, aby nepřítel každý zásah proti letišti ze vzduchu či ze země vedl proti klamným objektům.

Proti vzdušnému průzkumu letišť používáme všech aktivních prostředků PVO v rámci protivzdušné obrany vojsk a objektů v celém pásmu frontu a pokud prostředky vzdušného průzkumu pronikly do prostoru letiště i aktivních prostředků PVO letišť.

Použití aktivních prostředků PVO určených k obraně letišť, je-li zjevné, že nepřítel vede průzkum letiště, musí být obezřetné. Jde zejména o to, abychom nepro-

zradili celý systém protivzdušné obrany letiště, což samo o sobě může být cílem vzdušného průzkumu, zvláště průzkumu přímého těsně před úderem na letiště. V některých situacích je dokonce výhodnější prostředky PVO letišť vůbec proti jednotlivým průzkumným prostředkům nepoužít, a to zejména tehdy, jsou-li klamná a maskovací opatření dokonale a je-li pravděpodobnost zničení průzkumného prostředku z jakýchkoliv důvodů malá. Také zásah stíhacích letounů proti nepřátelským vzdušným průzkumným prostředkům, pokud již pronikly do prostoru letiště, není vhodné uskutečňovat ze strachu z těch letišť, nad kterými se průzkumné prostředky právě nacházejí.

Pozemní obranu letišť budujeme především k odrazení útoku diverzních skupin a výsadkových jednotek, které byly vysazeny v určité vzdálenosti od letiště a mají úkol letiště obsadit nebo které byly vysazeny přímo na letiště, i k odrazení pozemních vojsk, zvláště tankových a obrněných jednotek, které pronikly do prostoru letiště. Pozemní obrana letiště musí být celokruhová, protipěchotní a protitanková. Kromě obrany letiště jako celku musíme bránit i jednotlivé objekty na letišti, zejména prostory rozmístění osádek letounů, technického a zabezpečujícího personálu, prostory rozmístění letounů, velitelská stanoviště, sklady materiálu, zejména leteckých pohonných hmot a letecké munice.

Jak jsem již uvedl, objekt letiště je rozsáhlý. Jeho celokruhovou obranu je nutné budovat v takové vzdálenosti, aby nepřítel nemohl účinnou palbou lehkých a středních zbraní ničit objekty na letišti, tedy ve vzdálenosti asi 1000—1500 m od krajů letiště. Tuto obranu zpravidla budujeme formou ohnisek odporu družstev a čet. Podle velikosti a významu letiště i s přihlédnutím k terénu v prostoru letiště u každého letiště budujeme 8—15 tankových ohnisek odporu. Pro bezprostřední obranu objektů na letišti je třeba mít dalších 15—25 stanovišť lehkého nebo středního typu. Tento systém pozemní obrany letiště doplňujeme protipěchotními a protitankovými minovými poli a zátarasy. Již z počtu uvedených objektů vyplývá, že nemohou být trvale a plnohodnotně obsazeny vojáků leteckých pluků a zabezpečujících útvarů. Proto ohniska odporu obsazujeme minimálním počtem osob a obranu letiště v plném rozsahu zaujímáme na signál před bezprostředním ohrožením jeho napadení.

Nepřítel může na letiště útočit na jednom nebo několika výhodných směrech.

Proto ani plná celokruhová obrana letišť nezajišťuje vždy odrazení pozemního nepřítele. Proto musíme na každém letišti vyčlenit dostatečně silnou pohyblivou zálohu, která je určena k zásahu na nejohroženější směry a prostory. Tato pohyblivá záloha v síle nejméně zesílené rotý musí být vysoce mobilní. Je výhodné, aby byla na obrněných transportérech a vybavena především protitankovými zbraněmi.

Přes všechna tato opatření však nemůžeme říci, že obrana letiště proti napadení ze země je plně zabezpečena. Proto je nezbytné, aby obranu letiště zabezpečovaly útvary a jednotky pozemního vojska, které jsou rozmístěny, byť krátkodobě, v blízkosti letiště. Při volbě prostorů soustředění motostřeleckých a tankových svazků, útvarů a jednotek je třeba tyto prostory volit v blízkosti letiště a z hlediska obrany letiště na nejohroženějších směrech. Již s příchodem svazků, útvarů a jednotek pozemních vojsk do těchto prostorů je třeba, aby velitelé leteckých pluků se dohodli s veliteli motostřeleckých nebo tankových svazků, útvarů a jednotek o zabezpečení obrany letiště. Z rozmístění frontového letectva na letištích ve vzdálenosti 50 až 200 km od čáry dotyku vyplývá, že takovouto obranu letiště mohou uskutečňovat zpravidla vševojskové svazky a útvary armády druhého sledu nebo záložní svazky a útvary frontu. V některých případech mohou tento úkol plnit i protivzdušné zálohy, svazky a útvary, které se v týlu doplňují a obnovují svoji bojeschopnost nebo se v týlu nově vytvářejí, bojově stmelují a cvičí.

Útvary a jednotky vojskového letectva rozmísťujeme zpravidla na letištích a přistávacích plochách ve vzdálenosti 20–50 km od čáry dotyku. Proto pro jejich obranu můžeme určit svazky druhého sledu prvosledových armád nebo zálohy těchto armád.

Při obraně letiště je podstatné to, aby letectví velitelé dovedli využít k obraně letiště možnosti pozemních vojsk a aby vševojskoví velitelé chápali nezbytnost obrany letiště a z tohoto pohledu iniciativně pomohli leteckým plukům a jednotkám.

Zpravidla nikdy nebude čas, abychom tuto otázku řešili na úrovni štábů letecké armády a vševojskové armády nebo dokonce frontu. Přímý dohovor velitele leteckého útvaru s velitelem vševojskové divize nebo pluku splní svůj účel. Takovýto dohovor se uskutečňuje na dobu, po kterou budou svazky a útvary pozemního vojska v blízkosti letiště, tedy do doby, než budou plnit jiný, pro ně prvořadější úkol.

Úkol obrany letiště mohou plnit v některých případech jen krátkodobě, třeba jen po několik hodin, v některých případech však podstatně déle, několik dní či týdnů. Záleží na určení, úkolech svazků a útvarů pozemních vojsk.

Tim však není vyloučeno ani to, že k obraně letiště nebudou trvale vyčleněny zvláštní jednotky pozemního vojska. To se bude týkat zejména letiště předsunutých, nepřátelských letiště obsazených vlastními vojsky, zvláště těch, která se podařilo obsadit v nepoškozeném stavu a se zásobami materiálních prostředků, nebo zvláště ohrožených letiště, např. na území nepřítele, kde není vyloučen útok na letiště silnými diverzními skupinami nebo speciálními výsady. Takovéto trvalé vyčlenění pozemních vojsk pro obranu letiště se uskutečňuje na základě rozhodnutí velitele frontu a podle plánu součinnosti mezi štábem frontu a štábem letecké armády.

Protivzdušná obrana letiště patří k nejdůležitějším opatřením z hlediska ochrany a obrany letiště. Úder na letiště ze vzduchu patří k základním způsobům boje o nadvládu ve vzduchu. Proti letištím může nepřítel použít jak taktických, tak operačně taktických raket, taktického letectva, řízených střel s plochou dráhou letu i kosmických prostředků. Všechny tyto prostředky mohou vést úderu na letiště jak klasickými, tak i prostředky hromadného ničení. Zabezpečení protivzdušné obrany letiště vyžaduje řadu opatření, která mají za cíl znemožnit přímý vzdušný průzkum letiště a odrazit úder na ně.

Hlavními objekty úderu zpravidla budou objekty, v nichž jsou ubytovány osádky letounů (pokud se nepříteli podaří je zjistit), i když zpravidla nebudou přímo na letišti, a letouny. Dále to budou všechny další objekty, a to prostředky protivzdušné obrany bránící letiště, sklady pohonných hmot a munice, vzletová a přistávací dráha, velitelské stanoviště, zabezpečovací prostředky atd. Pořadí ničení objektů na letištích bude záviset především na tom, jaké konkrétní údaje bude mít nepřítel k dispozici.

Protivzdušná obrana letiště je organizována jednak v rámci protivzdušné obrany frontu a protivzdušné obrany státu, jednak jako přímá obrana letiště. V rámci protivzdušné obrany frontu a státu patří letiště k nejdůležitějším bráněným objektům. Letiště, která nejsou rozmístěna v prostorech účinné působnosti protiletadlových raketových prostředků frontu a protivzdušné obrany státu, musí bránit především frontové stíhací letectvo a stíhací letectvo PVOS.

Přímou účinnou obranu letišť můžeme zabezpečit protiletadlovými raketovými prostředky středního a malého dosahu, které mohou doplňovat útvary a jednotky klasického malorázového nebo i středorázového protiletadlového dělostřelectva a palba ručních protiletadlových prostředků (raketových i klasických).

Vzhledem k tomu, že protiletadlových prostředků k zabezpečení protivzdušné obrany, které jsou organizačně začleněny do letištních praporů, nebude nikdy dostatek, musíme pro tento úkol využít i prostředků PVO frontu. Zde platí v podstatě stejné zásady, jako při určování mostotřeleckých (tankových) svazků, útvarů a jednotek k pozemní obraně letišť. Svazky, útvary a jednotky PVO pozemního vojska je třeba rozmísťovat tak, aby byly schopny plnit současně jak úkoly PVO pozemního vojska, tak i letišť. Pokud nebude možné rozmísťovat je přímo v prostorech letišť, musí kryt možné náletové směry, z nichž se předpokládá přílet prostředků vzdušného napadení a které jsou výhodné k vedení ztečí na letiště a objekty na nich. Kromě toho může mít front protiletadlové raketové útvary určené pouze k protivzdušné obraně letišť malého nebo středního dosahu. Tyto útvary se rozmísťují po jednotkách — po 2—3 bateriích v prostorech nejdůležitějších letišť.

Protivýsadkovou obranu letišť organizujeme v podstatě z prostředků, určených pro protivzdušnou obranu, a sil a prostředků, určených pro pozemní obranu letišť. Nepřátelský vzdušný výsadek může mít za úkol zničit letecké útvary, techniku a zařízení letišť tak, aby letiště byla nepoužitelná, nebo letiště obsadit a udržet je do příchodu nepřátelských pozemních vojsk v neporušeném stavu. Podle tohoto cíle použití nepřátelských výsadků, dále podle jeho složení, terénu a celkové situace může být vzdušný výsadek vysazen buď přímo na letiště nebo v jeho blízkosti.

Při vysazení nepřátelského výsadku na letiště musí protivýsadková obrana letišť zabezpečit zničení výsadku ještě před jeho vysazením nebo v době vysazování.

Proto musíme proti výsadku použít jak všech prostředků PVO, tak i maximum všech ostatních sil, určených k obraně letišť, zejména pohyblivé zálohy.

Při vysazení výsadku mimo letiště a mimo účinný dosah prostředků PVO obranu letišť organizujeme obdobně jako při pozemním napadení. Útvary a jednotky na letišti se v takovém případě podílejí na likvidaci výsadku společně s vševojskovými protivýsadkovými zálohami nebo teritoriálními útvary a jednotkami. Proto také vševojskové protivýsadkové zálohy a teritoriální jednotky musí mít stanoven úkol i pro protivýsadkovou obranu letišť.

Významným opatřením v ochraně a obraně letišť je jejich **zodolnění**, které spočívá v budování železobetonových úkrytů pro osoby, letouny, zabezpečující techniku a materiál. Využití těchto úkrytů je mnohoúčelové. Ztěžuje pozorování činnosti na letišti, chrání osoby, letouny i ostatní druhy techniky a materiálů před účinky jaderných zbraní i klasických prostředků ničení nebo snižuje následky jejich použití. V polních podmínkách, zejména na nově budovaných letištích, nebude možné takovéto úkryty budovat v plném rozsahu. Z části je však nahradí okopy pro živou sílu a letouny. Práce spojené s jejich výstavbou musí být zvláště příletištním manévru v útočné operaci vykonány rychle a budou je uskutečňovat především letecké stavební prapory. Každá pomoc, byť dočasná, pozemními vojsky, především ženijními a silničními svazky a útvary, bude významnou pomocí pro letectvo z hlediska uchování jeho bojeschopnosti.

V krátkém příspěvku jsem chtěl poukázat pouze na některé otázky ochrany a obrany letišť, zejména na ty, které vševojskoví a letečtí velitelé a štáby nechápou jednotně. V článku jsem proto nevedl další nezbytná opatření obrany a ochrany letišť, jako je strážní zajištění, maskování, protipožární ochrana, opatření z oblasti radioelektronického boje, odstranění následků po úderech na letiště, plánování ochrany a obrany letišť atd.

K POUŽITÍ PROSTŘEDKŮ PVO VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY V OBRANNÉ OPERACI

Pro operační použití prostředků PVO vševojskové armády jsou jedním z určujících hledisek podmínky přechodu armády do obrany. Ty mohou být různé a budou záviset na způsobu vedení válečného střetnutí, charakteru nepřátelské činnosti, vlastních možnostech, konkrétní situaci vojsk a na terénu.

Charakteristickým rysem organizace PVO v obranné operaci armády bude rozpor mezi potřebou a možností úhrady prostředků PVO. Víme, že vzdušný nepřítel bude v pásmu své předpokládané útočné činnosti soustřeďovat maximální úsilí s cílem získat převahu ve vzduchu údery proti uskupení pozemního vojska, operačnímu uskupení frontového letectva, prostředkům raketového vojska, systému PVO,

velení a řízení vojsk zabezpečovat úspěšně vedení pozemní operace. Vojsko PVO přitom bude mít určitý rozsah ztrát v prostředcích průzkumu vzdušného nepřítel, palebných prostředcích, systému velení a prostředcích materiálně technického a týlového zabezpečení. Tento rozpor však můžeme zmenšit větším rozptýlením operační sestavy, rozsáhlým využíváním ochranných vlastností terénu a jeho ženijní úpravou.

Předpokládaný charakter činnosti vzdušného nepřítel v obranném pásmu vševojskové armády

Taktické letectvo bude zabezpečovat útočnou činnost vojsk hromadnými nebo skupinovými údery v rámci letecké přípravy a letecké podpory pozemních vojsk. Před zahájením úderu pozemními silami nepřítel nebo i mezi hromadnými údery vzdušného nepřítel bude jak taktické, tak i vojskové letectvo vést intenzivní vzdušný průzkum malými skupinami nebo i jednotlivými letouny (bezpilotními průzkumnými prostředky) v různých výškách.

Hromadné údery taktickým letectvem může vést před zahájením úderu pozemními vojsky, ale i v průběhu útoku (protiúderu). Cílem hromadných úderů taktického letectva, včetně jaderných úderů, budou především raketové útvary, místa

velení, letiště, protiletadlové raketové útvary, svazky druhého sledu a důležité komunikační objekty. Jaderné údery povede zejména skupina rojů, které brání zabezpečovací skupiny, a s širokým použitím prostředků radioelektronického průzkumu a rušení.

Přímá letecká podpora bude zaměřena převážně na pohyblivé cíle, které nelze umlčet nebo zničit palebnými prostředky pozemních vojsk. Údery budou soustředěny proti palebným prostředkům všeho druhu, místům velení, přisunovaným zálohám a vojskům druhého sledu, které zjistí vzdušný průzkum taktického nebo vojskového letectva, přičemž tyto průzkumné prostředky vzdušného nepřítel mohou

zjištěné cíle i bezprostředně ničit. Údery taktického letectva mohou vést skupiny 4, 8 i 12 letounů podle úkolu, prostředků ničení a zvolené taktiky především z malých a středních výšek při použití palubní výzbroje a s využitím radioelektronického rušení.

Kromě úderů letectva bude nepřítel využívat i vzdušných výsadek vysazovaných

do hloubky od 30 do 50 i více km v obranném pásmu vševojskové armády.

Při ničení objektů v taktické hloubce můžeme předpokládat ve velké míře působení bitevních vrtulníků, jejichž možnost letu v přízemních výškách vytváří předpoklady pro napadení cílů s překvapením a snížení účinnosti protivzdušné obrany.

Cíl, objekty a úkoly PVO v obranné operaci

Cílem protivzdušné obrany v obranné operaci je způsobit vzdušnému nepříteli maximální ztráty, zabránit mu ve vedení vzdušného průzkumu, spolehlivě bránit vojska a objekty při přípravě a v průběhu operace a tak zachovat bojeschopnost vojsk pro úspěšnou realizaci cílů obranné operace.

Z uvedeného je zřejmé, že protivzdušná obrana je nedílnou součástí bojové a operační činnosti vševojskové armády a že její cíle a úkoly jsou organickou součástí cílů a úkolů armádní operace.

Splnění cíle protivzdušné obrany dosahujeme:

- pečlivě organizovaným průzkumem vzdušného nepřitele a včasným uvědomováním vojsk o něm;
- efektivním ničením všech prostředků vzdušného napadení, včetně vzdušných výsadek a aeromobilních vojsk;
- spolehlivým a nepřetržitým velením silám a prostředkům protivzdušné obrany;
- všestranným zabezpečením bojové činnosti sil a prostředků protivzdušné obrany.

Protivzdušná obrana na stupni vševojskové armády zahrnuje bojovou činnost protiletadlových raketových útvarů, protiletadlových dělostřeleckých útvarů a radiotechnického útvaru.

Úspěch bojové činnosti prostředků PVO armády bude ve značné míře záviset na stupni umlčení a zničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení údery raketového vojska a letectva již na letištích.

Možnosti vzdušného nepřitele můžeme též snížit ničením nebo alespoň narušením radioelektronických systémů navedení a bombardování, což má ve svém důsledku rovněž přímý vliv na účinnost prostředků protivzdušné obrany.

V obranné operaci nabývá na významu i realizace řady opatření k ochraně vojsk a týlu s cílem snížit účinky úderů vzdušného nepřitele, jako je např. rozptylování vojsk, ženijní budování a maskování, utahování přesunů a přeskupování atd.

Z cíle PVO a možného charakteru činnosti vzdušného nepřitele v pásmu vševojskové armády můžeme za **hlavní objekty protivzdušné obrany při přechodu armády do obrany** považovat svazky prvního sledu, raketové prostředky armády a místa velení armády.

Svazky prvního sledu jsou z hlediska protivzdušné obrany důležitými především proto, že svou bojovou činností vytvářejí příznivé podmínky pro zaujetí vhodné obranné operační sestavy činností svých předsunutých odřadů, možnou účastí tankových jednotek při protipřipravě nebo vedením úderu před přední okraj obrany, jako předpokladu pro přechod hlavních sil armády do útoku.

Všechny svazky prvního sledu však nemají stejnou důležitost. Nejdůležitější jsou ty svazky, které zaujmají obranu nebo se přeskupují na předpokládaném směru hlavního úderu nepřitele.

Raketové prostředky armády (zejména armádní raketová brigáda) zabezpečují palebně přeskupování vojsk a zaujímání obranné operační sestavy. V tomto období mohou vést údery proti nepříteli na dalekých přístupech k obrannému pásmu armády s cílem spolupodílet se na narušení nebo zmaření organizovaného přesunu a rozvinování hlavního uskupení nepřitele. Raketové prostředky armády se mohou v tomto období podílet na vedení hromadného nebo skupinového úderu na nepřítel ve vyčkávacích prostorech pro útok, zúčastnit se protipřiprav nebo palebně zabezpečovat úder před přední okraj. Tato činnost raketových prostředků armády má pro celkový záměr obranné operace prvořadý význam, proto i jejich protivzdušná obrana v tomto období musí tomu významu odpovídat.

Místa velení armády, z nichž nejdůležitější je velitelské stanoviště, jsou v podstatě malorozměrné objekty s velkou koncentrací vysoce kvalifikovaných osob a demaskující, velmi zranitelnou technikou. Jejich úloha řídících center armády je nezaměnitelná v každém období obranné

operace, proto jsou cílem vzdušného průzkumu a úderů vzdušného nepřítele všemi prostředky a za všech okolností po jejich zjištění. Z uvedeného vyplývá prvořadá a trvalá důležitost jako objektů protivzdušné obrany.

V průběhu obranné operace jsou nejdůležitějšími objekty PVO:

- svazky prvního sledu;
- raketové prostředky armády;
- místa velení armády;
- druhý sled armády nebo vševojskové zálohy;
- komunikační objekty.

Svazky prvního sledu vševojskové armády mají za úkol odrazit nepřátelský útok, způsobit nepříteli co největší ztráty, vytvořit výhodné podmínky pro protiúder (protizteč) druhým sledem (vševojskovou zálohou) a tím vytvořit podmínky pro přechod armády do útoku.

Vzhledem k tomu, že výsledek bojové činnosti svazků prvního sledu má rozhodující význam nejen pro další průběh obranné operace, ale i pro její celkový výsledek a dosažení cíle obranné operace, má rozhodující význam i jejich protivzdušná obrana a to především na směru hlavního úderu nepřítele.

Raketové prostředky armády, především armádní raketová brigáda může palbovými údery, zejména jadernými, významně přispět k tomu, aby hlavní síly nepřítele utrpěly rozhodující ztráty a jejich útok byl odražen ještě před předním okrajem obrany, nebo nejpозději v obranném pásmu svazků prvního sledu.

Raketové prostředky armády mají však i velký význam při zabezpečení armádního protiúderu mohutnými údery jaderných zbraní na hlavní uskupení nepřítele při zahájení armádního protiúderu (protizteče) a v jeho průběhu. To vše ukazuje armádní raketovou brigádu jako trvalý a prvořadý objekt protivzdušné obrany.

Druhý sled (vševojsková záloha) je určen především k vedení protiúderu (protizteče) v průběhu obranné operace a k vytvoření podmínek pro přechod armády do útoku. V některých případech může být použit k narůstání obranného úsilí zaujetím obrany v hloubce, nebo může tvořit základ útočného uskupení při přechodu do útoku.

Protože druhý sled (vševojsková záloha) vedením protiúderu (protizteče) naplňuje jeden ze základních požadavků úspěšné obrany — aktivnost, nabývá v této fázi operace na významu a proto je jedním z nejdůležitějších objektů protivzdušné obrany.

Komunikační objekty, jako jsou např. různá přepraviště přes velké vodní toky, soutěsky nebo úzké horské přechody, patří mezi důležité objekty protivzdušné obrany. Jsou to zpravidla bodové nebo malorozměrné objekty, jejichž zničením vzdušnými údery může nepřítel podstatným způsobem ovlivnit průběh obranné operace, zejména manévry a přesuny druhého sledu nebo vševojskové zálohy a tím i celkový úspěch operace.

Při přechodu do útoku za nejdůležitější objekty PVO považujeme:

- svazky druhého sledu;
- svazky v armádním protiúderu;
- raketové prostředky armády;
- místa velení armády;
- komunikační objekty.

Přechod do útoku zahájíme zpravidla ihned po protiúderu a bude jeho pokračováním. Útok povedeme silami a prostředky armády, která může být popř. posílena novými vševojskovými svazky.

Protože přechod do útoku je rozhodující fází obranné operace, budou i z hlediska protivzdušné obrany nejdůležitějšími ty objekty, které tento úkol realizují.

Na základě rozboru objektů protivzdušné obrany můžeme stanovit tyto **hlavní úkoly vojsku PVO v obranné operaci:**

a) při přechodu do obrany:

- ničit průzkumné letouny taktického a vojskového letectva v celém pásmu armády;

- odrážet údery taktického letectva i bitevních vrtulníků na vojska při přeskupení a zaujímání operační sestavy pro obranu;

- bránit síly armády při úderu před předním okrajem, zejména na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele.

b) v průběhu obranné operace:

- v součinnosti s prostředky PVO frontu a sousedních armád odrážet hromadné údery nepřátelského letectva;

- bránit hlavní uskupení armády, především na směru hlavního úderu nepřítele;
- bránit vyvedení, přesun a zasazení druhého sledu (vševojskové zálohy) do armádního protiúderu (protizteče);

- bránit vojska, která odrážejí údery nepřítele v hloubce obranného pásma armády, zejména na směru hlavního úderu nepřítele;

- ničit nepřátelské vzdušné výsadky při přeletu nebo i v prostoru vysazování;
- zajistit bezpečný průlet vlastního le-

tektiva přes prostory účinné působnosti prostředků PVO.

c) při přechodu do útoku:

— v součinnosti s prostředky PVO frontu a stíhacím letectvem frontu bránit přesun a zasažení nově přisunovaných vševojskových svazků do útoku;

— bránit uskupení, které úspěšně rozvíjí armádní protiúder (protizteč).

Ve všech obdobích obranné operace účinně bránit raketové prostředky armády s důrazem na armádní raketovou brigádu a místa velení armády, zvláště velitelské stanoviště.

Použití prostředků PVO armády v obranné operaci

Protivzdušnou obranu v obranné operaci vševojskové armády organizujeme stejnými silami a prostředky PVO armády jako v útočné operaci. V závislosti na situaci a podmínkách přechodu do obrany mohou mít prostředky PVO určité ztráty, které při přechodu do obrany nebudou zpravidla nahrazeny.

Předpokládáme, že pro organizaci protivzdušné obrany budeme u vševojskové armády mít:

— radiotechnický prapor o čtyřech radiotechnických jednotkách (rotách, uzlech) a dvou provozně spojovacích rotách;

— jeden protiletadlový raketový pluk malého dosahu o tři až pěti palebných bateriích po dvou až čtyřech odpalovacích zařízeních, velitelské a technické baterie;

— jeden malorážní protiletadlový dělostřelecký pluk o třech bateriích 57 mm PLK a třech bateriích 30 mm PLdvK a velitelské baterie;

— u každé motostřelecké divize protiletadlový raketový pluk malého dosahu (stejný jako u armády), jednotku radiolokačního průzkumu a velení a jednotky PVO u vševojskových pluků;

— u každé tankové divize protiletadlový dělostřelecký pluk malé ráže o čtyřech bateriích 57 mm PLK, popř. protiletadlový raketový pluk stejného složení jako u armády, nebo vybavený jinou raketovou technikou malého či blízkého dosahu, jednotku radiolokačního průzkumu a velení a jednotky PVO vševojskových pluků.

Kromě uvedených organických prostředků PVO mohou v pásmu vševojskové armády působit radiotechnické, protiletadlové raketové jednotky a stíhací letectvo frontu, popř. PVOS.

Radiotechnický prapor je určen k plnění těchto základních úkolů:

— vedení průzkumu vzdušného nepřítel, jeho nepřetržitému sledování a vyhodnocování;

— uvědomování vševojskových svazků a všech útvarů vojska PVO armády o vzdušné situaci;

— sledování činnosti vlastního letectva a k případnému navádění stíhacího letectva;

— rozvinování míst velení vojska PVO armády a k zabezpečení nepřetržitého velení podřízeným radiotechnickým jednotkám, protiletadlovému raketovému a dělostřeleckému pluku a náčelníkům PVO vševojskových svazků. Kromě toho zabezpečuje spojení s nadřízeným a součinnostními stranami (SBV LA, popř. svazkem PVOS).

K plnění prvních tří uvedených úkolů jsou radiotechnické jednotky (uzly, rotý) vybaveny radiolokátory typu P-12 (P-18), P-40 a výškoměry PRV-9 (PRV-16). Tato radiolokační technika umožňuje zjišťovat a sledovat vzdušné cíle ve výškách od 100 do 25 000 m na dálky od 20 do 200 km. Každá radiotechnická jednotka vytváří radiotechnickou hlásku, která může mít složení: Radiolokátor P-12 (P-18), P-40 a výškoměr PRV-9 (PRV-16), nebo dva radiolokátory P-12 (P-18) a výškoměr PRV-9 (PRV-16).

K plnění čtvrtého úkolu jsou určeny dvě provozně spojovací rotý, z nichž každá samostatně rozvíjí místo velení PVO (na VS nebo ZVS armády).

Bojovou sestavu radiotechnického praporu ovlivňuje především požadavek:

— odolnosti proti úderům pozemních palebných prostředků nepřítele, zejména dělostřelectva;

— včasného uvědomování o vzdušné situaci, zejména prvosledových divizí a protiletadlového raketového pluku;

— bojové pohotovosti většiny radiotechnických jednotek v době hromadných úderů letectva nepřítele;

— vytvoření a udržení souvislého radiolokačního pole i průběhu obranné operace.

Radiotechnický prapor vede při přeskupování vojsk radiolokační průzkum z dosazených stanovišť, zaujatých v předcházející bojové činnosti. K době pohotovosti k obraně se podle potřeby a situace přeskupují radiotechnické jednotky tak, aby bojová sestava praporu odpovídala uve-

deným požadavkům. Tyto můžeme zabezpečit vytvořením první čáry radiotechnických hlásek (RTH) ve vzdálenosti kolem 15 km od předního okraje obrany s rozestupy asi 50 km mezi jednotlivými RTH. Zpravidla tedy budou v prvním sledu rozvinuty 2—3 radiotechnické hlásky, přičemž zbývající RTH se rozvinou nejvýhodněji v prostoru druhého pásma obrany. V případě, že se bude a obsazuje zabezpečovací pásmo, rozvinou se RTH prvního sledu za tímto pásmem blíže k přednímu okraji obrany tak, aby nebyly nuceny při postupu vojsk nepřítele v zabezpečovacím pásmu opustit zaujatá stanoviště po celou dobu odrazení hromadného úderu vzdušného nepřítele.

Stanoviště RTH volíme mimo směry úderů pozemního nepřítele, za obranými postaveními v protitankovém terénu nebo za protitankovými překážkami. Pro každé stanoviště RTH určíme a připravíme 1 až 2 záložní stanoviště ve vzdálenosti 3 až 5 km od hlavního stanoviště, nebo v hloubce obranného pásma pro předpokládaný manévru v průběhu vedení obranné operace. Při výběru stanovišť RTH musíme z hlediska dodržení elektromagnetické koexistence také přihlížet k rozmístění a manévru RTH frontu, sousedních armád, popř. PVOS.

V průběhu obranné operace manévruje radiotechnický prapor svými RTH do hloubky nebo do prostorů zasazení druhého sledu k vedení protiúderu (protizteče) nebo při přechodu do útoku. Při manévru RTH je nutné zabezpečit nepřetržitost radiolokačního průzkumu v celém průběhu obranné operace.

Protiletadlový raketový pluk je vyzbrojen prostředky, které mu umožňují vést boj prakticky se všemi soudobými prostředky vzdušného napadení, které působí od malých výšek do výšky 10 000 m.

V obranné operaci může pluk bránit: — hlavní síly armády při přeskupování do obrany;

— hlavní uskupení armády při vedení obranné operace s důrazem na směr hlavního úderu nepřítele;

— druhý sled armády při přípravě a vedení protiúderu (protizteče) nebo při obraně pásem v hloubce obrany;

— úderné uskupení armády při přechodu do útoku s důrazem na směr hlavního úderu armády;

— armádní raketovou brigádu a místa velení armády;

— důležité komunikační objekty, zejména při manévru druhého sledu armády.

Z těchto úkolů bude pluk schopný plnit současně zpravidla jen jeden. Jeho volba musí vždy vycházet z analýzy vševojenské situace, činnosti vzdušného nepřítele a vlastních možností pluku a musí být v souladu se zámyslem vedení obranné operace. Jen tak zabráníme šablonovitému použití tohoto nejúčinnějšího prostředku PVO armády.

Bojovou sestavu protiletadlového raketového pluku v obranné operaci bude ovlivňovat především:

- způsob přechodu armády do obrany;
- úkol armády a způsob jeho plnění;
- požadavek odolnosti proti úderům pozemních palebných prostředků nepřítele, zejména dělostřelectva;
- nutnost odrazit hromadné úderu vzdušného nepřítele maximálním počtem palebných jednotek.

Protiletadlový raketový pluk brání vojska při přeskupování buď z dosažených palebných postavení, nebo z bojové sestavy plánované pro obranu částečným nebo úplným přeskupením sestavy. Z časového hlediska se v prvním případě manévru k zaujetí bojové sestavy pro obranu uskutečňuje po přeskupení hlavních sil armády, ve druhém případě ještě před přeskupením hlavních sil armády tak, aby celý pluk zaujal bojovou sestavu pro obranu alespoň 1—2 hodiny před nařízenou pohotovostí k obraně hlavního uskupení armády.

Použití protiletadlového raketového pluku k PVO hlavního uskupení armády na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele bude ovlivňovat především vybavenost vševojenských divizí prvního sledu prostředky protivzdušné obrany, zejména raketovými, a jejich bojeschopnost. V podmínkách, kdy prováldové vševojenské divize mají organický protiletadlový raketový pluk stejné hodnoty jako je armádní protiletadlový pluk, je jeho použití k protivzdušné obraně prvního sledu sice možné, ale ne jediné, neboť kumulace těchto prostředků ve společném prostoru způsobuje řadu problémů z hlediska dodržení elektromagnetické koexistence mezi těmito prostředky protivzdušné obrany.

Za předpokladu, že divize prvního sledu na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele není vyzbrojena protiletadlovým raketovým plukem a protiletadlové raketové pluky sousedních vševojenských divizí prvního sledu nemohou palebně ve prospěch této divize působit (nevýhodné terénní podmínky, velké ztráty, odlehlý prostor hlavního úsilí obrany divize atd.), můžeme armádního protiletadlového raketového pluku použít k proti-

vzdušné obraně hlavního uskupení armády s důrazem na uvažovanou vševojskovou divizi. Pak se palebné baterie prvního sledu rozmístí ve vzdálenosti asi 15 km od předního okraje s rozestupem mezi bateriemi zpravidla 10–15 km a baterie druhého sledu v hloubce obrany ve vzdálenosti 10–15 km od baterií prvního sledu. Buduje-li divize zabezpečovací pásmo, je účelné jednu až dvě baterie druhého sledu předsunout do vzdálenosti 4–5 km od předního okraje, popř. (podle hodnoty vybudovaného zabezpečovacího pásma) až do zabezpečovacího pásma. Technickou baterii je výhodné rozmísťovat až v prostoru druhého pásma obrany. Palebná postavení volíme za přirozeními nebo vybudovanými protitankovými překážkami, v opěrných bodech (rajónech) nebo za nimi. Pro každé palebné postavení připravujeme 1–2 záložní palebná postavení ve vzdálenosti do 5 km od hlavních.

Použijeme-li protiletadlového raketového pluku k PVO armádní raketové brigády, může svojí vhodně volenou bojovou sestavou za příznivých podmínek bránit i jedno až dvě místa velení vševojskové armády, popř. i důležité přepraviště přes vodní tok v hloubce obrany armády.

Protivzdušnou obranu armádního protiúderu nebo vojsk na druhém (třetím) pásmu obrany realizujeme vhodně zplánovaným manévrem tak, aby pluk dosáhl pohotovosti v prostoru zasazení protiúderného uskupení nejméně jednu hodinu před zasazením s bojovou sestavou zaujatou

podle zásad platných pro útok, nebo v prostoru druhého (třetího) pásma podle výše uvedených zásad pro obranu hlavního uskupení armády.

Narižené bojové sestavy zaujímá pluk buď postupným manévrem podle vývoje pozemní i vzdušné situace (v případě použití pluku k PVO hlavního uskupení armády), nebo včasným manévrem z prostoru armádní raketové brigády (v případě použití k její PVO).

Obdobný způsob bude při jeho použití k PVO úderného uskupení armády při jejím přechodu do útoku, neboť toto vyvrcholení obranné operace vychází z úspěšně rozvíjeného armádního protiúderu.

Použití armádního protiletadlového raketového pluku ve prospěch PVO druhého sledu armády při vedení armádního protiúderu a přechodu do útoku bude opět rozhodujícím způsobem ovlivňovat vybavenost divizi druhého sledu prostředky PVO a jejich bojeschopnost. Armádního protiletadlového raketového pluku použijeme k PVO protiúderného uskupení nebo úderného uskupení armády při přechodu do útoku především tehdy, kdy druholedcové divize nemají protiletadlový raketový pluk, nebo v případě jeho velkých ztrát.

Protiletadlového dělostřeleckého pluku můžeme v obranné operaci použít obdobně jako v útočné operaci, tzn. k bezprostřední protivzdušné obraně velitelského stanoviště.

Soudobé prostředky PVO vševojskové armády dávají možnost, aby protivzdušná obrana splnila svůj úkol i ve složitých podmínkách obranné operace. Vyžaduje to však abychom jich použili co nejracionálněji. Organizace PVO musí vycházet z důkladného rozboru pravděpodobné činnosti nepřítele, rozboru operační sestavy vševojskové armády a pochopení zámyslu velitele armády pro vedení obranné operace tak, aby byla oproti těmto a veškeré šablonovitosti.

VOJENSKOVĚDECKÁ KONFERENCE ŽENIJNÍHO VOJSKA

Podle plánu opatření ČSLA připravila MNO/SŽV vojenskovědeckou konferenci na téma „Optimalizace rozsahu, vyčleněných sil, prostředků a organizace ženijního zabezpečení bojové činnosti vojsk při odražení agrese nepřítele a přechodu do útočné operace“.

Cílem konference bylo rozpracovat úkoly ženijního zabezpečení bojové činnosti vojsk při odražení agrese nepřítele a přechodu do útočné operace, které vyplývají pro ženijní vojsko ze závěrů odborného shromáždění náčelníků ženijních vojsk armád členských států Varšavské smlouvy „Sbor-80“.

Hlavní referát přednesl zástupce náčelníka ženijního vojska plukovník Ing. Jiří Zelenka. V úvodu rozebral možné podmínky rozpoutání a vedení války a zdůraznil, že včasné a organizované zaujetí operační sestavy našimi vojsky je jednou z důležitých podmínek úspěšného odražení agrese nepřítele a přechodu do rozhodného protiútoků. Ukázal, že má i rozhodující vliv na charakter vedení bojové činnosti vlastních vojsk v prvních dnech války. Podrobně rozebral nejsložitější situaci, kdy se nepříteli podaří skrytě vytvořit své úderné uskupení a zahájit tak agresi s překvapením. V takové situaci nestačí naše vojska zaujmout ještě operační sestavu a budou nucena zmobilizovat a přesunout se do prostoru operační sestavy za neustálého narušování pozemními i vzdušnými silami nepřítele.

Úkolem ženijního vojska v této situaci bude zabezpečit úspěšné splnění těchto hlavních úkolů:

- přikrytí státní hranice částí sil vojsk stálé pohotovosti a tak zabezpečit mobilizační a operační rozvinutí hlavních sil;
- postupné vytvoření obranného uskupení našich vojsk na směru hlavního úderu nepřítele;
- v průběhu odražení agrese pak postupně vytvářet úderné uskupení vojsk k zabezpečení přechodu do útoku k zničení agresora.

Cílem ženijního zabezpečení bude vytvoření příznivých podmínek pro včasné a skryté rozvinutí vojsk v operační sestavě, jejich ochrana proti všem prostředkům ničení, odražení agrese nepřítele a zabezpečení přechodu hlavních sil do útočné operace. Jeho obsah je dán charakterem a způsobem vedení bojové činnosti, vytvořenou operační sestavou a množstvím vlastních vojsk, charakterem terénu v pásmu operace, stupněm ženijního vybudování válčiště, uskupením a možnostmi nepřítele a možnostmi ženijního vojska.

Nejsložitější budou úkoly ženijního zabezpečení v podmínkách oboustranného použití jaderných zbraní. Při jejich plnění budou značné ztráty živé síly a bojové techniky, nastanou výrazné změny bojové situace a může docházet i ke změně charakteru terénu a jeho průchodnosti, což podstatně ztíží jejich plnění. Proto vedle správného ohodnocení charakteru terénu musíme maximální pozornost věnovat charakteru možných opatření nepřítele, zvláště použití jeho ženijních sil a prostředků. Lhůty jejich plnění budou závislé zejména na operační situaci, čase a konkrétních úkolech vojsk. Důležitost každého z nich, jejich obsah, rozsah a pořadí i lhůty pro jejich splnění vyplývají z rozhodnutí velitele a z konkrétní situace na válčišti.

Stanovení obsahu hlavních úkolů ženijního zabezpečení je jedním z důležitých momentů vlastního plánování. Je třeba důrazně vycházet z charakteru bojové činnosti vlastních vojsk a přednostně zabezpečit úkoly, které bezprostředně ovlivňují úspěch bojové činnosti za dané situace.

Z analýzy vyplývá, že **při odražení agrese nepřítele** to budou tyto úkoly:

- aktivace připravených výbušných zátarasů a manévry zátarasy na směrech útoku úderných uskupení nepřítele;

- zřizování výbušných zátarasů v operační hloubce;

- ženijní budování postavení vojsk, která se podílejí na odražení agrese nepřítele;

- úprava a údržba cest, mostů a přeprav pro zabezpečení manévru vojsk.

Při přechodu vojsk do útočné operace položíme důraz na tyto úkoly:

- průzkum, vyhledávání a ničení jaderných min a zřizování průchodů v zátarasech a závalech;

- úprava a údržba cest pro přesun, manévry a zasazení vojsk;

- zabezpečení násilných přechodů vodních překážek pokud je to možné z chodu;

- zabezpečení míst velení;

- ženijní opatření v rámci operačního maskování.

Byla zdůrazněna správně i nutnost pro náčelníka ženijního vojska současně s organizací a řízením ženijního zabezpečení odražení agrese vytvářet uskupení ženijního vojska pro úspěšné plnění úkolů ženijního zabezpečení přechodu vojsk do útočné operace. Tento požadavek je spojen s dosažením maximální úspory ženijních sil a prostředků při zabezpečení odražení agrese, ale samozřejmě nikdy ne na úkor jejich kvality a efektivnosti. Za každé situace nesmíme dopustit předčasné zasazení ženijních záloh a musíme dosáhnout toho, aby ženijní svazky a útvary, které se podílejí na odražení agrese nepřítele, byly stále v pohotovosti k rychlému plnění úkolů při zabezpečení přechodu vojsk do útoku. Toho dosáhneme jedině dobrou znalostí nepřítele, jeho záměru a možností (to nám ukládá i RMNO pro přípravu vojsk v letošním výcvikovém roce), ale i pochopením zámyslu a plánu velitele k odražení a zničení nepřítele a k přechodu našich vojsk do útočné operace.

Zámysl operace bude mít rozhodující vliv na charakter a způsob zřizování systému ženijních zátarasů pro úspěšné odražení agrese nepřítele, ale také na lhůty a charakter ženijního vybudování výchozího prostoru. Na směrech, kde v souladu se zámyslem operace povedou vojska úpornou obranu k zastavení agrese nepřítele, nebude se ženijní úprava terénu odlišovat spolu se systémem ženijních zátarasů od zásad pro ženijní zabezpečení obranného boje. Na jiných směrech budeme naopak budovat výchozí prostor pro útok, který splní charakterem ženijní úpravy terénu potřebu možného odražení agrese i pře-

chodu do útoku. Z průběhu Velké vlastenecké války se můžeme učit na mistr-ném uplatnění těchto variant právě na kurské operaci Sovětské armády v r. 1943.

Z toho nám vyplývá, že značnou část opatření k odrazení nenadálé agrese nepřítele v počátečním období války musíme mít vyřešenu již s předstihem v míru. Týká se to i ženijních opatření operační přípravy státního území, která musí být realizována v takovém rozsahu, aby byly vytvořeny výhodné podmínky pro přesun, zaujetí sestavy a další manévry vojsk, zvýšení jejich ochrany proti zbraním hromadného ničení a zejména pro rychlé zřízení zátarasů a jejich aktivaci.

V souvislosti s tím budeme komplexněji řešit zřizování systému zátarasů a přípravu k ničení hlavních komunikací, které vedou k životně důležitým objektům v pohraniční, ale i v hloubce. Na to navazuje nutnost většího propo-vo-vání celé problematiky zásobování ženijní municí, předsunutých skladů ženijní munice a jejich životaschopnosti tak, aby lhůty pro zřízení systému zátarasů při překrytí státní hranice byly zkráceny na nejnutnější míru. Plně je třeba poznat a v součinnosti s orgány dopravy připravit využití stálých zařízení k ni-čením na objektech pozemních komunikací.

Zvláštnosti možného válčiště zvýrazňují i další úkoly, jako např. vybudování objízdek velkých měst, komunikačních uzlů a předurčení sil a prostředků pro překonání vzniklých pásem závalů, rozrušeného terénu a záplav na cestách přesunů vojsk.

V další části referátu byly rozebrány zejména tyto úkoly:

Rychlé zřizování a aktivace zátarasů

Při jeho řešení vycházíme ze skutečnosti, že se názory na použití ženijních zátarasů v současných operacích podstatně změnily. Vývoj nových zataraso-vacích prostředků, jako jsou dělostřelecké, letecké, ale i ženijní systémy pro rozptylové minování (tzv. minování na dálku) a kvalitativní změny samotných min a prostředků pro minování, dovolují nyní používat tyto nejen jako pa-sívní, které znemožňují pohyb, ale i jako aktivních prostředků. Tyto kvalita-tivní i kvantitativní změny si vynutily i změnu rozsahu a způsobů použití zatarasovacích prostředků. Odrážely se i ve změně charakteru ženijních záta-rasů při přípravě výchozího prostoru pro odrazení možné agrese nepřítele.

Nejsložitějším problémem je proto volba optimálního způsobu zřizování zátarasů tak, aby nepříteli způsobily maximální ztráty a ztížily co nejvíce jeho pohyb, ale na druhé straně neznemožnily manévry a aktivní činnost vlastních vojsk. Proto je nutné pečlivě sladit zřizovaný systém zátarasů s plánem ope-race a jeho další rozpracování podle vývoje situace. Z toho vyplývá, že na směrech, kde předstihneme nepřítele v rozvinování, bude množství předem zřízených výbušných zátarasů minimální tak, aby pouze zabezpečilo překrytí státní hranice. Případný nárůst hustoty zátarasů můžeme řešit manévrem zá-tarasy pomocí pozemních nebo vrtulníkových POZ. Na směrech, kde předpo-kládáme odrazit agresi nepřítele vedením obranného boje, budeme výbušné zátarasy zřizovat do celé hloubky obrany.

Tyto názory na použití a charakter zátarasů nás vedou k nutnému rozdělení zátarasů podle místa jejich zřízení v obraně a podle jejich určení na taktické a operační.

Taktické zátarasy budeme zřizovat v pásmech obrany nebo ve výchozích prostorech divizí 1. sledu do celé hloubky jejich sestavy. Mají způsobit ztráty na bojové technice i živé síle nepřítele, znemožnit nebo alespoň ztížit jeho útok. Zahrnují zřízená pásma a úseky výbušných zátarasů před postaveními

našich vojsk i v jejich hloubce, uzly zátarasů na cestách a horských přechodech a dále i zaminované nebo k ničení připravené objekty taktického významu. Při dostatku času můžeme v taktické hloubce obrany zřizovat i nevýbušné zátarasy.

Zátarasý zřizují zpravidla síly organických nebo přidělených divizních ženijních útvarů a jednotek. Připravené objekty k ničení taktického významu se aktivizují na rozkaz velitele divize. Pokud je v pásmu divize objekt operačního významu, ničíme jej na rozkaz nebo se souhlasem velitele armády (frontu).

Operační zátarasy zřizujeme podle plánu armády (frontu) na směrech, které vedou k velkým politickým, administrativním a průmyslovým centrům nebo prostorům, aby vytvářely odolnost obrany pro vojska při odražení agrese nepřítel. Jejich cílem je proto omezit manévry nepřítel v operační hloubce, zbavit ho možnosti zmocnit se životně důležitých objektů a využívat silniční síť.

Zahrnují přikrytí důležitých objektů operačního významu výbušnými zátarasy, přípravu důležitých mostů a objektů k ničení, zřizování zátarasů v předpokládaných prostorech vysazení vzdušných výsadků a přípravu k ničení vodních přehrad, elektráren a jiných objektů velkého významu. Aktivovat je budeme na rozkaz velitele armády (frontu) podle jejich příslušnosti a u zvlášť důležitých objektů případně až na souhlas nebo rozkaz hlavního velitele na válčišti.

Pro jejich zřízení určujeme útvary a svazky armády (frontu), popř. i ženijní svazky a útvary podřízené hlavnímu veliteli na válčišti.

Taktické a operační zátarasy v průběhu odražení agrese nepřítel zesilují pohyblivé odřady zatarasovací (včetně vrtulníkových) a organické i přidělené ženijní útvary a jednotky. Jejich hlavní úsilí soustředíme na přehrazení směrů možných úderů nepřátelských uskupení s cílem zastavit jejich útok a přehradit vlny nepřítel.

Rozsah použití výbušných zátarasů i zde bude záviset na silách a prostředcích nepřítel a možnosti vlastních vojsk soustředit úderné uskupení pro přechod do rozhodného útoku. Spotřeba munice v průběhu odražení agrese však nesmí být na úkor vezených zásob ženijní munice, nezbytných pro zabezpečení útočné operace. Zde musíme plně využít zásob ze zřízených předsunutých skladů ženijní munice.

Značné množství výbušných zátarasů vlastních i nepřítel, které budou zřízeny v průběhu odražení agrese, včetně zatarasování terénu minováním „na dálku“ vyžaduje, abychom měli přesnou evidenci a včas uvědomovali vojska o zaminovaných prostorech.

Ženijní budování výchozího prostoru s důrazem na budování postavení vojsk při odražení agrese

Agresi nepřítel může odrazet část sil. Některé svazy a svazky povedou útok a druhé přejdou do obrany a povedou obranný boj. Proto je nutné učít štáby i vojska budovat při přípravě první útočné operace výchozí prostory tak, aby byly připraveny k vedení obrany pro odražení nepřátelských úderů, ale i pro zabezpečení podmínek pro přechod vojsk do útoku.

Pro splnění tohoto cíle je třeba při přípravě výchozího prostoru vybudovat systém obranných postavení a čar, který se bude ale odlišovat od klasické obrany. Odlišné bude zejména množství připravených obranných čar a postavení, ale i charakter a stupeň jejich ženijního vybudování.

Na směrech možné agrese nepřítel v 1. pořadí budujeme zejména obranné rajóny, úseky a ochranná pásma vojsk přikrytí; obranné rajóny a úseky ve výchozích prostorech 1. sledu; obranná postavení v prostorech soustředění

divizí 2. sledu a záloh prvosledových armád; prostory soustředění svazků a svazů druhého sledu (vševojskové zálohy); čáry rozvinutí vojsk pro protiúder a příčná obranná postavení.

V pásmu přikrytí si vojska přikrytí budují četní a rotní opěrné body, praporeční rajóny obrany, palebná postavení dělostřelectva a PVO, palebné čáry tankových útvarů, čáry rozvinutí PTZ a čáry minování POZ.

Ve výchozích prostorech divizí prvního sledu budujeme 1—2 postavení pro pluky prvního sledu se systémem zákopů v praporečních rajónech obrany, pro pluky druhého sledu budujeme prostory soustředění a čáry rozvinutí pro protiútok.

Budujeme prostory bojového rozmístění raketových a PL raketových útvarů, palebná postavení dělostřelectva, čáry rozvinutí PTZ, čáry minování POZ a také klamně prostory a postavení. K budování využijeme maximálního množství sil, ženijní a ostatní techniky, včetně trhavin.

V prostorech soustředění druhého sledu armád, svazů a svazků 2. sledu (vševojskové zálohy) připravujeme 1—2 postavení, která přehrazují nejnebezpečnější směry protiútoků a protiúderů. Při dostatku času budujeme i příčná postavení. K jejich budování kromě vlastních sil využijeme i ženijních opevňovacích praporů.

Ve všech prostorech rozmístění vojsk, v místech velení atd. budujeme postavení pro jednotky bojového zajištění, okopy pro palebné prostředky, PVO, tanky, objekty pro ochranu živé síly i kryty pro techniku.

Všechny opěrné body, obranné rajóny i prostory soustředění a rozmístění vojsk připravujeme ke kruhové obraně. Na hlavních směrech předpokládaného nepřátelského úderu bude mít ženijní úprava terénu výrazně obranný charakter: výchozí prostory divizí 1. sledu budujeme jako hlavní pásmo obrany, prostory svazků 2. sledu jako armádní pásmo obrany. Pro rozvinutí armády druhého sledu a vševojskové zálohy frontu účelně budujeme frontové pásmo obrany. K přípravě těchto pásem především používáme ženijních opevňovacích jednotek, útvarů a svazků.

Zvýšený důraz na ženijní úpravu terénu a opevňovací práce si vynucuje vzrůst zbraňových systémů a prostředků ničení. Např. v pásmu frontu počet jaderných úderů dosahuje několika set, hustota palby dělostřelectva 150—200 nábojů na ha a úderů letectva 100—150 leteckých bomb na km² plochy cíle. Vzniklé ztráty vojsk v ženijně nevybudovaných prostorech v tomto případě dosahují 85—90 % od účinku jaderných zbraní a 50—80 % od palby dělostřelectva a úderů letectva. V obou případech však vojska plně ztrácejí svoji bojeschopnost.

Vysokou efektivnost ženijní úpravy terénu **proti klasickým prostředkům ničení** můžeme nejlépe dokázat na analýze zkušebního cvičení Sovětské armády — viz **tabulku**.

Ztráty na bojové technice dosahovaly asi 33 %. Příklad v tabulce dokazuje názorně všem vševojskovým velitelům známou skutečnost, že četní opěrný bod se systémem zákopů a spojovacích zákopů poskytuje dvakrát větší ochranu jak opěrný bod s jednotlivými okopy.

Rovněž **proti jaderným zbraním** snižuje samotná ženijní úprava terénu jejich ničivý účinek. Již prosté samozahloubení sestavy (tj. jednotlivé okopy a ochranné okopy) snižuje poloměr ničení dvakrát, při nakrytých okopech pro živou sílu a vybudování okopů pro tanky a BVP až třikrát. Přítom vojska jsou schopna splnit tyto práce za 6 hodin a ke konci 1. dne (tj. za 24 hodin) po vybudování úkrytů se zmenší poloměr vyřazení živé síly až 4—5krát.

Charakter ženíjního vybudování obranného postavení	Ztráty na živé síle v %
Jednotlivé okopy, hlavní okopy pro palebné prostředky, ochranné okopy pro živou sílu	24
Okopy pro družstva, hlavní a záložní okopy pro palebné prostředky, nekryté ochranné okopy	18
Zákopy pro četny, úseky spojovacích zákopů, hlavní a záložní okopy pro palebné prostředky, nakryté ochranné okopy i úseky zákopů, úkryty pro četny	12

Analýza ochrany proti ZHN by nebyla úplná bez objasnění vlivu neutronových zbraní na ochranné vlastnosti opevňovacích objektů. Je dokázáno, že poloměr vyřazení živé síly v různých opevňovacích objektech a v bojové technice je působením rychlých neutronů 2—4krát větší než od tlakové vlny. Výzkum ochranných vlastností různých materiálů překvapivě ukázal, že nejspolehlivějším, nejlacinějším a nejjednodušším materiálem pro zeslabení neutronového záření je zvlhčená zemina. Poloviční zeslabení toku neutronů můžeme dosáhnout vrstvou 18 cm (proti pronikavé radiaci obyčejného jaderného výbuchu stačilo 8—9 cm). Proto můžeme pro dosažení bezpečnosti při rozmístění vojsk v úkrytech o 20—30 % zvýšit násyp zeminy, změnit konstrukci vchodu a učinit některá doplňující opatření. Z toho vychází i celková kalkulace pro ženíjní budování pásma obrany motostřelecké divize při zabezpečení ochrany před neutronovou zbraní, kde je celkový objem prací zvýšen asi o 20 %.

Z uvedených příkladů vyplývají tyto závěry:

— vysoká pohotovost vojsk nepřítele, jeho záměry, reálná činnost, ale i vznik nových ZHN nás plně zavazuje důsledně řešit ženíjní opatření operační přípravy státního území, připravovat vojska k rychlému ženíjnímu vybudování výchozího prostoru. Čím více připravíme v míru, tím snadněji můžeme odrazit agresi nepřítele,

— budeme dále zkoumat charakter, objem i lhůty ženíjního budování výchozího prostoru a k tomu využívat všech příležitostí jak v průběhu VŠC, vojskových taktických i zkušebních ženíjních cvičení.

Úprava a údržba cest, mostů a přeprav pro zabezpečení přesunů a manévru vojsk

Zřizovaná síť cest ve výchozím prostoru musí zabezpečovat přesun a rozvinutí armád 1. a 2. operačního sledu, manévr raketového vojska a raketových útvarů PVO, manévr záloh i potřeby frontového letectva. Komunikační síť připravovaná již v míru v rámci operační přípravy státního území musí zabezpečovat rychlý, skrytý přesun vojsk ke státní hranici ze všech prostorů zaujímaných po vyhlášení bojového poplachu, z výchozích nebo vyčkávacích prostorů, ale i bezprostředně z vlastních posádek.

Celkem je třeba ve výchozím prostoru frontu upravit a udržovat 10—12 000 kilometrů komunikací. Nejvíce zranitelnými objekty na nich jsou mosty — podle vyhodnocení může jich po 1. hromadném jaderném úderu nepřítele být poškozeno až 100 % přes velké vodní překážky, do 40 % přes střední a 10—15 % přes úzké řeky a kanály. K snížení těchto ztrát je třeba soustředit pontonové a ženíjní silniční mostní pluky a útvary v určených prostorech jako zálohu pro zřizování přeprav, plně počítat s využitím stálých brodových přepravišť s vo-

zovkou ze silničních panelů a mít neustále přehled o jejich skutečném stavu i o možnosti stavět nízkovodní dřevěné mosty. V žádném případě nemůžeme však pro tyto účely používat organických nebo přidělených ženijních prostředků prvosledových divízií.

Ženíjní opatření operačního maskování

Jejich cílem je skryt skutečnou operační sestavu našich vojsk a vzbudit v nepříteli klamnou představu o rozmístění a manévru vojsk. Plní je útvary a jednotky všech druhů vojsk a služeb podle plánu operačního maskování.

Ženíjních útvarů používáme k maskování skutečných prostorů bojového rozmístění raketových útvarů a svazků, důležitých prostorů soustředění, míst velení i hlavních týlových objektů. Účelným využitím zavedených soudobých maskovacích prostředků spolu s dovedným využitím přirozeného skrytu v terénu dosahujeme skrytí 50—70 % objektů.

V současných podmínkách je i důležité vytváření klamných prostorů bojového rozmístění raketových a PL raketových vojsk, míst velení, prostorů soustředění svazků, klamných čar obrany. Na plnění tohoto úkolu se podle plánu operačního maskování podílejí ženijní maskovací jednotky a útvary a vyčleněné jednotky ostatních vojsk. Zejména k vytvoření potřebného efektu u klamného přesunu, ale i v prostoru soustředění je třeba, aby nepřítel zjistil 20—30 % tabulkového počtu bojové techniky, rozmístěných podle skutečných taktických zásad.

Ke splnění uvedených úkolů vytváříme uskupení ženijního vojska, které musí odpovídat těmto požadavkům:

- umožňovat maximální využití ženijních sil a prostředků,
- nepřetržitě zabezpečovat činnost vojsk i při změně úkolů nebo způsobů jejich plnění,
- umožňovat rychlé přenesení úsilí na jiné směry, kde mají vojska úspěch, nebo na nepředvídané úkoly,
- zabezpečit nepřetržitě velení ženijnímu vojsku ve všech podmínkách bojové činnosti.

Uskupení vytváří ženijní útvary a svazky, které zabezpečují plnění úkolů svazů a svazků (organickými a přidělenými); pohyblivé odřady zatarasovací a ženijní zálohy. Tyto ženijní útvary a svazky používáme podle předurčení s přihlédnutím k plnému využití jejich bojových možností v konkrétních podmínkách, na směrech agrese nepřítel, anebo na směru hlavního úderného uskupení frontu. V počátečním období války nebudeme uskupení ženijního vojska zpravidla plně rozvíjet. Jeho jednotlivé ženijní útvary a svazky budou zaujímat výchozí prostor v průběhu bojové činnosti postupně, v závislosti na době zmobilizování, místech dislokace a organizaci přesunů.

Vlastní sestavu ženijního vojska budeme vytvářet podle konkrétní situace, úkolu frontu, množství sil a prostředků. Charakteristickým rysem při tom bude široký manévra a přeskupování sil a prostředků v zájmu plnění hlavních úkolů. Současně s řízením ženijního zabezpečení odrážení agrese nepřítel bude nutné vytvářet i uskupení pro úspěšné plnění předpokládaných úkolů ženijního zabezpečení přechodu vojsk úderného uskupení do útoku. Úkoly ženijního zabezpečení k odrážení agrese je nutné zabezpečit vždy v plném rozsahu, ale s maximální efektivností a úsporou ženijních sil i prostředků. To znamená zejména předčasně nezasazovat ženijní zálohy, jejichž hlavní použití je třeba zaměřit na ženijní zabezpečení útočné činnosti úderného uskupení frontu.

Úkolem ženijního vojska frontu může být:

— **ženijní brigáda** (žb) bude jednotlivými prapory zesilovat prvosledové armády, plnit frontové úkoly ženijního zabezpečení a vytvářet frontovou ženijní zálohu;

— **ženijní silniční mostní brigáda** (žsilmb) bude upravovat a udržovat silnice pro zabezpečení přesunů druhosledových armád a speciálních svazků frontu. Používá se centralizovaně po praporech;

— **pontonový pluk** (ponp) bude zesilovat prvosledové armády (úderné uskupení) pro překonání širokých vodních překážek, pro plnění frontových úkolů a vytvářet frontovou ženijní zálohu;

— **ženijní opevňovací pluk** (žopevp) bude zesilovat svazy, ženijně budovat výchozí prostor a prostory bojového rozmístění raketových a PL raketových svazků;

— **ženijní zatarasovací a odtarasovací prapor** (žzopr) vytváří FPOZ a bude zřizovat zátaras, přehrazovat tankové směry předpokládaného útoku nepřátelského uskupení a přikrývat boky sestavy vlastních vojsk.

Ostatní útvary ženijního vojska frontu budou plnit úkoly v souladu s jejich organickým předurčením nebo je včleňujeme do vytvářených ženijních záloh.

Dále uvádíme hlavní myšlenky z koreferátů a z diskuse.

Z vystoupení zástupce náčelníka ženijního vojska ZVO **plukovníka Ing. Ivana Vrtěla**. Zabýval se zřizováním zátarasů ve výchozím prostoru.

V úvodu definoval systém zátarasů jako souhrn zátarasů zřizovaných ve výchozím prostoru a při vlastním odrážení agrese v souladu se zámyslem velitele, sladěný se všemi druhy paleb a přirozenými překážkami, ale i s ohledem na zabezpečení manévru. Zátaras mají svůj význam i při ničení nepřítele a zejména jeho techniku, neboť v řadě případů může být jejich efekt, dosažený v boji o získání času pro vedení operačního manévru a úderu raketových vojsk, dělostřelectva, letectva nebo druhých sledů mnohem vyšší, než efekt dosažený přímým ničením na zátarasech.

Proto se zdá být nejúčelnější, aby základní systém zátarasů v rámci armády byl zřízen s dostatečným předstihem a byl postupně rozšiřován. Vždy musí ale umožňovat činnost vlastních vojsk z těchto hledisek:

— rychlý přechod do obrany, podstatné zvýšení její odolnosti i vytváření hloubky obrany,

— zabezpečení manévru na nejvíce ohrožené směry a zesílení obrany na neplánovaných čarách,

— včasné přehrazení směrů a prostorů po nepřátelských jaderných úderech,

— jejich rychlé překonávání na směrech přechodu částí sil do útoku nebo k vedení protiúderu,

— přesunů, manévru druhých sledů a záloh i vedení střetného boje.

Bude zahrnovat zátaras v pásmu přikrytí, zátaras před předním okrajem obrany a v 1. obranném postavení, zátaras v hloubce pásma obrany divízi 1. sledu (tj. taktické zátaras) a zátaras v operační hloubce (tj. operační zátaras).

Systém zátarasů musí splňovat potřeby zámyslu vedení operace jak na taktickém, tak na operačním stupni. Musí účinně přispět k zamezení organizovaného rozvíjení hlavního uskupení nepřítele, jeho útoku a pronikání do hloubky, způsobit mu ztráty, zamezit manévru vklíněných nepřátelských vojsk

a přinutit je k soustředění ve vymezeném prostoru, kde je můžeme ničit jadernými údery, letectvem, dělostřelectvem a protiútoky.

Z dostupných materiálů vyplývá, že na středoevropském válčišti mohou být tyto hustoty předem připravených zátarasů:

- v pásmu příkrytí 0,25—0,5;
- před předním okrajem a na hloubku 1. obranného postavení do 1,0;
- v hloubce pásma obrany divize do 0,5.

Přitom víme, že na některých směrech předpokládaného útoku nepřítel může hustota dosáhnout i hodnoty 3,00 až 4,00. Je přirozené, že se bude systém zátarasů proto na jednotlivých směrech zdokonalovat, zejména při využití manévru zátarasy na všech stupních v průběhu vedení bojové činnosti.

Zkušenosti ze cvičení dokazují, že požadovaných hustot zátarasování můžeme dosáhnout v pásmu příkrytí 1. den, před předním okrajem a v hloubce pásma obrany divizí 1. sledu 2. den. Pro zřizování minových polí zpravidla v průběhu 1. dne vyčleňujeme až 70 % ženijních jednotek od útvarů a svazků příkrytí. Kromě toho předpokládáme, že minová pole budou zřizovat i další jednotky.

Za předpokladu, že motostřelecká divize zaujímá pásmo obrany v pásmu příkrytí, může za 1. den položit 8280—11 640 PT min, což při hustotě minování 0,75 představuje 11—15,2 km PT minových polí. Bude-li do zabezpečovacího pásma divize 1. sledu vyčleněn pouze motostřelecký pluk, může tento položit i s přidělenými ženijními jednotkami za 1. den 3410—4800 PT min. o celkové délce PT minových polí 4,4—6,3 km.

Bude-li příkryvat státní hranici např. 5 vševojskových divizí, a armádní i frontové ženijní útvary nebudou ještě plně bojeschopné, mohou tyto zřídít v pásmu příkrytí do 50 km PT minových polí a s dalšími jednotkami celkem 51—56 km, což umožňuje na tankových směrech dosáhnout hustoty zátarasování 0,3—0,4.

Před předním okrajem a na hloubku 1. obranného postavení divize, která zaujímá obranu na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítel, může za 1. den položit 4920—6840 PT min, 2. den dalších 5810—6240 PT min, takže na tankových směrech dosáhneme hustoty 0,78—0,82, v celém pásmu obrany 0,45—0,5.

V hloubce obrany divize 1. sledu v nejnepříznivějším případě můžeme uvažovat pouze se zásahy POZ pluků a divize, které mohou položit okolo 4560 PT min, což zabezpečuje na tankových směrech hustotu až 0,3. V době, kdy povedeme boj o 1. pásmo výchozího prostoru, můžeme zpravidla již ve prospěch divizí použít i APOZ.

Na vyšších stupních musíme však kritéria pro stanovení požadovaných hustot zátarasů ujasnit. V závěrech, které potřebuje znát velitel, nemůžeme zůstat jen u předpokládaného ničení tanků v minových polích, ale je třeba zjistit, jak zátarasy zpomalí postup nepřítel a jak ho navedou na pasívní směry. Jak tedy zátarasování z hlediska času přispěje k přípravě a přechodu hlavních sil frontu a armád do rozhodného útoku.

Bude proto třeba rozpracovat novou metodiku, která by vyjadřovala konkrétní možnosti a potřeby z hlediska dynamiky bojové činnosti a řešila danou otázku komplexně. To však předpokládá správně analyzovat bojovou činnost taktických celků při spojování jejich palebných možností s možnostmi jejich manévru, pochopit palebné možnosti dělostřelectva i úderů letectva k ničení postupujícího nepřítel.

Výsledek bude nutné zhodnotit s časovou možností nepřítele razit průchody a umlčovat nebo ničit vlastní palebné prostředky, které zatarasy přikrývají palbou. Tím se podaří samotné zatarasování posoudit v komplexu s manévrem, vedením palby vlastními vojsky a nepřítele, při respektování možností nepřítele v odtařování.

Takto řešený problém by vyústil k jednotnému chápání a k jednoznačnému vyjádření vlivu hustoty zatarasování na zastavení nepřítele nebo zpomalení jeho tempa při stanoveném poměru sil a naopak. Jeho vyřešení umožní objektivně stanovit hustotu na daných směrech v souladu se zámyslem velitelů všech stupňů a poskytné i seriózní poklady pro hledání nových způsobů zřizování minových polí.

Z vystoupení zástupce náčelníka katedry 6 VA AZ **plukovníka Ing. Josefa Žalkovského, CSc.** Zabýval se racionalizací řízení ženijního budování výchozího prostoru armády při respektování perspektiv rozvoje zbraňových systémů a způsobů ochrany živé síly a techniky.

Uvedl, jak tyto systémy ovlivňují konstrukci opevňovacích objektů a ochranných staveb. Např. vstupní části objektů vyžadují opatření k zamezení vniknutí vyšších koncentrací výbušných směsí, ale i snížení železných prvků, které vyvolávají sekundární radiaci. Účelová část objektů musí minimálně 50 cm nadloží vlhké zeminy snížit účinky pronikavé radiace a rychlých neutronů, ale i zabezpečit odolání tlakové vlně i účinkům dělostřeleckých granátů. Současně musí být i všechny otvory v objektech, umožňující vedení palby, pozorování, spojení, kouřovody apod. řešeny proti uvedeným prostředkům.

Z hlediska ochrany směřuje vývoj k nutnosti snížení počtu otevřených a zvýšení počtu nakrytých okopů. Zákopy jako nevyhnutelný prvek polního opevňování bude nutné budovat hlubší, užší a s možností rychlého překrytí prostředky, které voják bude mít u sebe. Jako nejúčinnější se však ukazují štolové úkryty, jejichž aplikace je nejvhodnější pro trvalé opevňovací stavby budované v rámci operační přípravy státního území.

Dále se zabýval možností racionalizace řízení ženijního budování výchozího prostoru. Tento požadavek je vyvolán především krátkými lhůtami vybudování tak složitého komplexu prací, nutných k zabezpečení vojsk. Např. u motostřelecké divize se požaduje ukončit práce do 4 dnů, u tankových divizí do 3,5 dne.

Velký kvalitativní skok byl udělán zavedením zahlubovacího zařízení pro tanky ZZ-T-54/55, které svými vlastnostmi a začleněním plně zabezpečí úkryt všech tanků v průběhu 1. pořadí prací. Tomu ale neodpovídá rychlost budování pohotovostních úkrytů pro posádky tanků. Obdobné progresivní řešení v mechanizaci pozemních prací by potřebovaly motostřelecké, dělostřelecké, ale i protiletadlové útvary. I zde se jako nejlepší řešení ukazuje zavést návěsná zařízení k současně technice, což by zabezpečilo rychlé budování požadovaných čar a postavení.

Další rozpory nastanou při vyčleňování potřebného množství pracovních sil. Tento požadavek ztěžuje plnění dalších bojových úkolů a jen dobrá připravenost jednotek a důsledná organizace práce velitelů všech stupňů může komplexně tento složitý a často rozporný úkol zabezpečit. Složitost úkolu spočívá v tom, že uskupení ženijního vojska musí zabezpečit jak maximální využití ženijních sil a prostředků při vlastním budování výchozího prostoru, tak i bez velkých přesunů ženijní zabezpečení vojsk při přechodu do útočné operace.

Proto nemůžeme tento úkol splnit bez racionálního řízení, které spočívá

v rychlém a přesném zplánování všech prací, v zabezpečení všech mechanizačních prostředků na jednotlivých stupních velení i plném využití vyčleněných jednotek. Zplánovat tento úkol obvyklými metodami je dnes obtížné a neodpovídá současným požadavkům.

Novou kvalitu je nutné hledat v použití výpočetní techniky a připravených programů, pomocí nichž by byly rychle a přesně zpracovány potřebné výpočty pro konkrétní situaci. S ohledem na bojovou situaci a podmínky pro zabezpečení prací musí program řešit určení potřebných výkonů ženijní techniky a návěsných zařízení s vyhodnocením vlivu charakteru terénu, stanovení potřeby hlavních druhů materiálu a ložné plochy pro jejich přepravu, stanovení potřeby sil a prostředků a stanovení maximálního účinku ochrany.

Programování těchto úloh hlavně závisí na vybavení prostředky výpočetní techniky 3. generace, jejichž parametry ovlivní vlastní sestavení programů. Jejich realizací můžeme zabezpečit včasné předání úkolů podřízeným, získat více času pro vlastní ženijní práce, uvolnit kvalifikované pracovníky od zdoluhavých výpočtů, ovlivnit výpočet všemi faktory, tím zvýšit jeho přesnost a uložit získané údaje v paměti počítače pro jejich další využití ve štábech.

V závěru ukázal na možnosti použití matematických metod pro kalkulace prací 1. a 2. pořadí. Zdůraznil, že praktické řešení tohoto problému vyžaduje všestrannou přípravu důstojníků ženijního vojska, zejména pak rozšíření jejich znalostí v oblasti používání matematických metod a výpočetní techniky. Vlastní zpracování projektu však může řešit jedině tým odborníků a programátorů.

—☆—

Náčelník katedry 18 VA AZ **plukovník doc. Ing. František Muzikář, CSc.** se zabýval racionalizací ženijního materiálně technického zabezpečení v závislosti na dalším rozvoji vojenské vědy.

Z velmi aktivní diskuse vzbudil pozornost příspěvek **podplukovníka Ing. Josefa Němce, CSc.** Seznámil účastníky konference s návrhem jednotné dokumentace výbušných zátarasů, který byl předložen vedoucím funkcionářům ženijních vojsk armád členských států Varšavské smlouvy na shromáždění „Sbor-80“. Účastníkům ukázal vzory jednotného formuláře minového pole i přehledu výbušných zátarasů a způsob jejich vyplnění. Kladem návrhu je zavedení expresní informace o zřízení minového pole, které umožní rychlé proniknutí na nadřazené stupně.

Údaje získané v Sovětské armádě ukazují snadnost a rychlost předávání potřebných informací, takže v praxi se expresní informace o minovém poli na 1. obranném postavení může doručit a zakreslit do výkazové mapy na stupni divize za 0,5 až 2,0 h, na stupni armáda za 1,0 až 3,0 h a na stupni front za 2,0 až 4,0 h. Dosažené časy splňují současné požadavky a ukazují na účelnost jednotného návrhu.

—☆—

Konferenci uzavřel zástupce náčelníka ženijního vojska **plukovník Ing. Jiří Zelenka**, který kladně zhodnotil skutečnost, že koreferáty i diskusní příspěvky přispěly k požadovanému ujednání názorů na optimální rozsah ženijních opatření, vyčleňovaných sil a prostředků při organizaci ženijního zabezpečení bojové činnosti vojsk s důrazem na ženijní úpravu terénu, zatarasování a úpravu cest.

Komplexní materiály z jednání konference vyjdou pro vojska a vojenské školy ve sborníku MNO-SŽV.

Stanovení doby vedení protiúderu

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora V. A. Koršunova a plukovníka B. I. Chabarova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 6/1980.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války přesvědčivě dokazují, že dobře připravený a včas uskutečněný protiúder, jako nejvyšší projev aktivity obrany, může značně ovlivnit výsledek operace a vytvořit podmínky pro zmaření útoku nepřítele a získání iniciativy.

Plánování a vedení protiúderu tvoří celý komplex složitých opatření. Jedním z nich je dovedné stanovení doby jeho vedení. V článku rozebíráme metodiku rozpracování operačního určení úkolu pro následné matematické modelování procesu stanovení nejvýhodnější doby vedení protiúderu.

Přijetí rozhodnutí v soudobé operaci je nemyslitelné bez všestranného kvalitativního a kvantitativního jeho zdůvodnění. K tomu využíváme různých metod, počínaje praxí ověřených metod zhodnocení vzniklé situace a metod teorie operačního výzkumu konče. Jednou z nejdůležitějších je metoda matematického modelování operací.

Vícenásobné modelování bojové činnosti v konkrétních podmínkách situace umožňuje předvídat její možný průběh, vývoj a na základě toho přijmout optimální rozhodnutí. Právě proto je nutné zvládnout metody matematického modelování a široce jich využívat v praktické práci štábů na operačním stupni.

Především musíme přesně určit podstatu procesu nebo jevu, který budeme modelovat. Podstata samotného protiúderu tkví v ničení nepřátelských uskupení, které se vklíní do obrany, a to jadernými zbraněmi a palbou, rozhodným útokem tankových a motostřeleckých vojsk, jehož cílem

je zničit toto uskupení a ovládnout důležitý prostor (čáru) v pásmu obrany nebo vytvořit podmínky pro přechod vlastních vojsk do útoku. Protiúder je účelné vést v době, kdy není narušena celková odolnost obrany a nepřítel má značné ztráty, je desorganizovaný, jeho bližší zálohy byly zasazeny do sražení a postup hlubokých záloh byl zastaven. Z toho vyplývá, že při vedení protiúderu vzniknou podmínky k podstatné změně situace a získání iniciativy na daném směru. K realizaci vytvářených podmínek je však nutné, aby protiúder byl dokonale organizovaný a včas vedený.

Co musíme chápat pod dobou vedení protiúderu?

Dobou vedení protiúderu chápeme zahájení přesunu vojsk protiúderného uskupení z prostorů rozmístění na čáry rozvíjení. Nicméně od doby zahájení přesunu tohoto uskupení do zahájení samotného úderu uplyne určitá doba, kterou rovněž

musíme brát v úvahu v souladu se vzniklou situací. Kromě toho v průběhu přesunu protiúderného uskupení mohou vzniknout takové změny v situaci, které budou mít za následek potřebu upravit čáru rozvinutí, dobu a způsob palebného ničení nepřítele a řadu dalších otázek.

Doba zahájení přesnu vojsk z výchozího prostoru je tedy důležitým momentem. Není však plně rozhodující pro zahájení samotného protiúderu.

Za stanovení doby vedení protiúderu můžeme považovat začátek palebné přípravy; je-li uskutečňován v podmínkách použití jaderných zbraní na obou stranách, pak také i začátek jederných úderů. V takovém případě, v období vedení palebné přípravy však nejsou vyloučeny události, které mohou vést k podstatným změnám v průběhu vedení protiúderu. Nepřítel může např. zjistit záměry vojsk v obraně k vedení protiúderu, zvláště při zahájení palebné přípravy útoku, a přijmout odvetná opatření dělostřelectvem, letectvem, jadernými údery a ztížit nebo dokonce zmařit protiúder. Potom stanovení doby vedení palebného (jaderného) úderu nebude mít smysl, protože samotný úder, chápaný jako útok tankových a motostřeleckých vojsk, buď ještě nezačal, nebo se nemusí vůbec konat. To znamená, že ani tento ukazatel neodpovídá plně podstatě zkoumaného procesu.

Stanovení doby vedení protiúderu bude nejvíce odpovídat moment přechodu útvarů a svazků do útoku z čáry rozvinutí po dělostřelecké a letecké přípravě. Přechod dělostřelectva a letectva k podpoře tankových a motostřeleckých útvarů a svazků v útoku a samotný postup bojových sestav proti nepříteli nenechá nikoho na pochybách, že protiúder byl zahájen.

Při rozpracování operačního popisu daného modelu proto budeme počítat s tím, že dobou zahájení protiúderu je moment přechodu útvarů a svazků protiúderného uskupení do útoku z čáry rozvinutí.

Dále se budeme zabývat faktory, které ovlivňují stanovení doby vedení protiúderu. Jsou funkcí mnoha proměnlivých veličin. Úkolem je zjistit nejdůležitější z nich, které nejvíce ovlivňují volbu doby protiúderu.

Především musíme mít na zřeteli bojové možnosti uskupení vojsk v útoku. Na začátku útoku budou zpravidla převyšovat bojové možnosti vojsk v obraně. Projevu se to obvykle v tom, že poměr sil při zahájení útoku nepřítele na rozhodujících směrech bude v jeho prospěch ve všech, nebo v nejhorším v nejdůležitějších ukazatelích. Vojska v obraně při správně a dovedně organizované obraně, s maximál-

ním využitím všech podmínek konkrétní situace a silných stránek obrany, mohou také způsobit nepříteli v útoku značné ztráty.

V souvislosti s postupem vojsk do hloubky obrany postupně se snižují bojové možnosti strany v útoku, přičemž rychleji než strany v obraně. Proces snižování bojových možností probíhá ve skocích, protože nepřítel může využívat druhé sledy svazků a svazů, zálohy a manévry sil a prostředků z jiných, méně důležitých směrů na směr hlavního úderu. Bojové možnosti nepřítele v té době se budou přirozeně dočasně zvyšovat. Vcelku můžeme ovšem říci, že obecnou tendencí je neustálé snižování útočných možností nepřítele. Tato tendence se názorně projevuje ve vyrovnávání poměru sil a prostředků stran.

Z teoretického hlediska je výhodné vést protiúder v době rovnosti sil a prostředků stran. Při vedení protiúderu, v závislosti na dovedném použití protiúderného uskupení vojsk, můžeme v takovém případě dosáhnout značné převahy nad nepřítelem, který se vklíní do obrany na daném směru. Zkušenosti z války ovšem dokazují, že stanovení doby rovnosti bojových možností v průběhu operace je velmi obtížné a odusuzuje vojska v obraně k pasivnosti, což je v rozporu s podstatou aktivní obrany.

V popisované metodice s využitím samočinných počítačů můžeme mít neustále k dispozici vypočítaný poměr sil. To umožní stanovit tendenci snižování bojových možností vojsk v útoku a tím také dobu vedení protiúderu.

Je pochopitelné, že vzniká otázka, při jakém poměru sil a prostředků můžeme vést protiúder.

Odpověď na tuto otázku je podmíněna analýzou konkrétních podmínek vzniklé situace. To dostatečně přesvědčivě potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války. V operacích prvního období války, i když bylo vedeno velké množství protiúderů, značná jejich část zásadně neovlivnila průběh bojové činnosti. Jako příklad můžeme uvést protiúder 16. a 49. armády Západního frontu v listopadu 1941 u Moskvy, protiúder 5. tankové armády Brjanského frontu v červenci roku 1942 v prostoru Voroněže. Malá účinnost protiúderu byla podmíněna velmi složitou celkovou situací, velkou převahou sil a prostředků nepřítele, vážnými nedostatky v organizaci a vedení protiúderů. [Vojska útočila v širokém pásmu, měla nízké operačně taktické hustoty. To jim neumožnilo vytvořit rozhodující převahu sil a prostředků na směrech protiúderů.]

Za výhodnějších podmínek byly připraveny a vedeny protiúderu v obranných

operací druhého a třetího období války. Značně se zvýšilo umění je připravovat a vést. Podstatně vzrostla také jejich účinnost. Např. protiúderu u Kurska byly připraveny včas s přihlédnutím k možnému charakteru útoku nepřítele a plánovány ve třech variantách. Protiúder Středního frontu 6. července roku 1943 a Voroněžského frontu 12. července roku 1943 způsobily zvrát v průběhu obranného sražení. Podařilo se zastavit nepřátelský útok, i když nepřítel vykazoval určité útočné schopnosti.

Ještě většího účinku bylo dosaženo v budapeštské obranné operaci, kdy vojska 3. ukrajinského frontu v období od 27. ledna do 7. února roku 1945 vedla mohutný protiúder silami tří armád severovýchodně jezera Balaton. V průběhu bojů sovětská vojska způsobila značné ztráty nepřátelskému uskupení a postoupila na západ o 30--35 km a téměř úplně obnovila obranu. Tento protiúder byl veden v podmínkách, kdy nepřítel již ztratil možnosti útočit.

Při vedení protiúderu je tedy důležité především stanovit začátek snížení bojových možností nepřítele. Nemůže-li přitom ani jedna strana změnit poměr sil ve svůj prospěch, může mít bojová činnost vleklý charakter. Ke změně poměru sil ve svůj prospěch může útočník použít zálohy a druhé sledy. Ty představují jeden z nejdůležitějších faktorů při hodnocení situace ve vztahu ke stanovení doby vedení protiúderu. Určení doby začátku snížení bojových možností nepřítele není ovšem jednoznačnou podmínkou pro stanovení doby vedení protiúderu. Musíme si ještě přinejmenším ujasnit dvě otázky: má-li útočník zálohy a jaké je jejich složení a hlavně kolik času potřebuje na jejich zasazení do sražení.

Velmi důležitým problémem z hlediska zlepšení poměru sil ve prospěch vojsk v obraně je manévry silami a prostředky z méně důležitých úseků obrany na směr hlavního úderu nepřítele. Na první místo patří manévry palbou. Dovedné soustředění palby raketových vojsk a dělostřelectva i úderů letectva na hlavní uskupení nepřítele může mu způsobit značné ztráty a tak snížit jeho možnosti v útoku.

Podobná situace je také se zhodnocením takového faktoru jako jsou tempo vojsk v útoku. Celkový charakter jejich změn, potvrzený zkušenostmi z Velké Vlastenecké války, svědčí o tom, že po zahájení útoku tempo vojsk narůstá do průlomu připravené obrany a po vyjití vojsk do operační hloubky. Narůstá-li na určitých čarách odpor nepřítele, pak tempo postupu vojsk v útoku se snižují. Nemá-li

útočník možnosti rozvíjet úspěch, přechází k upevnění obsazených prostorů.

Bojové možnosti stran, poměr sil a prostředků, dostatek záloh u vojsk v útoku, manévry silami a prostředky a tempo útoku jsou vzájemně spojené a ovlivňují volbu doby vedení protiúderu. Přitom musíme vzít v úvahu, že ke stanovení tohoto ukazatele má značný význam:

- vzdálenost protiúderného uskupení od čáry rozvinutí,

- dostatek os přesunu, jejich připravenost a stav,

- možnosti nepřítele působit na toto uskupení jadernými zbraněmi, letectvem a dalekonosným dělostřelectvem.

Stanovení doby protiúderu ovlivňuje dále faktor upřesnění rozhodnutí velitele k protiúderu a určení úkolů vojskům, která jej povedou nebo budou zabezpečovat. Za optimální variantu můžeme považovat tu, kdy protiúder, naplánovaný v období přípravy obranné operace, je veden v souladu s rozpracovaným plánem operace a z předem určeného prostoru. Zkušenosti z Velké vlastenecké války ovšem svědčí o tom, že tato situace vzniká jen velmi zřídka. Proto v praxi operační přípravy je účelnější zkoumat variantu, kdy velitel musí mít k dispozici určitý čas na upřesnění jednotlivých prvků rozhodnutí k vedení protiúderu.

K následnému rozpracování operačního popisu modelu musíme zvolit kritéria efektivnosti. Je to jeden z rozhodujících momentů operačního popisu, neboť na správně zvoleném kritériu závisí i správná činnost modelu.

Kritériem efektivnosti chápeme ukazatele (číselně vyjádřené), podle kterých můžeme zhodnotit stupeň dosažení stanovených cílů. Při volbě těchto kritérií efektivnosti se řídíme určitými požadavky. Kritérium musí především odpovídat cíli řešení úkolu. Musí být „kritické“ ke změnám výchozích podkladů, tzn., že při podstatných změnách výchozí situace musí kritérium také podstatně měnit svůj význam. V opačném případě můžeme zhodnotit události, které probíhají na bojišti. Zvolené kritérium musí konečně vyjadřovat fyzický smysl procesu nebo jevu a musí se dát poměrně lehce vyčíslit.

Z tohoto hlediska zhodnotíme možná kritéria při stanovení doby vedení protiúderu. K tomu vezmeme několik ukazatelů. Každý z nich může být zvolen jako hlavní kritérium. Mezi ně patří:

- vybavení stran jadernými zbraněmi,

- stav záloh nepřítele k době vedení protiúderu,

— situace a stav protiúderného uskupení,

— průměrné tempo útoku nepřítel, — poměr sil a prostředků, atd.

Vybavení vojsk jadernými zbraněmi může být hlavním kritériem v případě, že vedeme bojovou činnost s použitím ZHN. Vedou-li strany bojovou činnost s použitím jen klasických prostředků, pak je účelnější využít jako hlavní kritérium ke stanovení doby vedení protiúderu jiných ukazatelů. A protože vedení protiúderu je možné v obou podmínkách, pak jaderné zbraně není vhodné volit jako hlavní kritérium.

Přesně tak i zálohy, které má nepřítel k dispozici, jsou důležitým faktorem; ani ten však nemůže být hlavním kritériem. Předpokládáme, že zálohy nepřítel nebyly ještě vyčerpány, a že má tedy potenciální možnosti k narůstání útočné činnosti. Zvolíme-li za hlavní kritérium zálohy nepřítel, pak musíme vyloučit samotnou účinnost vedení protiúderu. Kromě toho, nejsou-li zálohy nepřítel zasazeny a jsou značně vzdáleny, pak je logické předpokládat, že je účelné vést protiúder. To umožní:

— zničit úderné uskupení nepřítel, které nemá již dostatek sil, a to do příchodu záloh,

— postupně ničit i samotné přicházející zálohy.

V tom se projevuje jeden z nejdůležitějších principů vojenského umění — ničení nepřítel po částech. Uskutečnění tohoto principu vyžaduje všestranné zhodnocení situace, především zhodnocení stavu záloh nepřítel.

Zálohy nepřítel, jako ukazatel útočnicka, není účelné určovat za hlavní kritérium stanovení doby vedení protiúderu také proto, že je samotný málo kritický. Ve dvou variantách situace, které jsou zřetelně odlišné, kde v jedné má útočník zálohy a ve druhé tyto zálohy nemá, nemůžeme s využitím tohoto ukazatele přijmout jednoznačný závěr o stanovení doby protiúderu. Přitom musíme navíc zhodnotit rozmístění záloh a jejich možnosti zasazení do sražení.

Vlastní zálohy a jejich stav jsou důležitou podmínkou k vedení protiúderu. Nemáme-li je, nemůžeme ani vést protiúder. Může být také tento ukazatel hlavním kritériem pro stanovení doby vedení protiúderu? Rozhodně ne, protože zálohy, které máme k dispozici, nedávají odpověď na otázku, kdy vést protiúder. K tomu musíme dodatečně zhodnotit celou řadu dalších faktorů, a to zejména rozmístění záloh, poměr sil a prostředků atd. Zálohy, které máme k dispozici, vytvářejí jen předpokla-

dy pro stanovení doby vedení protiúderu. Neumožňují však stanovit jeho konkrétní číselný význam. Ukazatel existence a stavu uskupení, které je určeno k protiúderu, nemůžeme proto také zvolit jako hlavní kritérium pro stanovení doby vedení protiúderu. Tento ukazatel, tak jako i předcházející, musí být však využit v modelu jako pomocné kritérium.

Tempo útoku nepřítel je nejdůležitější faktor, který předurčuje jak účinnost protiúderu vcelku, tak i dobu konkrétního uskutečnění. Snížení tempa útoku svědčí o tom, že útočné možnosti nepřítel se zmenšují a vytvářejí se objektivní předpoklady k vedení protiúderu. V souvislosti s tím uvažujeme částečně také o zálohách nepřítel. Avšak ještě nemůžeme stanovit dobu vedení protiúderu. Není vyloučeno, že vojska v obraně k nejvýhodnější době vedení protiúderu nebudou mít potřebné zálohy.

Ze všech uvedených požadavků nejvíce odpovídá ukazatel poměru sil a prostředků stran. Mnohokrát připravovaný poměr sil a prostředků pro různé varianty v průběhu operace umožní po dokonalém srovnání a vyhodnocení určit začátek snížení tempa útoku nepřítel a vypočítat dobu vedení protiúderu. To znamená, že poměr sil a prostředků nejlépe vyjadřuje fyzický smysl modelového jevu protiúderu a umožňuje zvolit výhodnou dobu jeho vedení.

Je pochopitelné, že podle jedné varianty výpočtu poměru sil nemůžeme ihned získat odpověď na otázku, ve které době vést protiúder. Avšak právě v tom tkví proces modelování: několikrát zpracovat výpočty poměru sil a prostředků, zjistit tendenci zmenšování možnosti nepřítel v útoku a na základě toho stanovit dobu vedení protiúderu.

V souladu s přijatým stanovením doby k vedení protiúderu, musí se vojska k této době přesunout z prostoru soustředění (na to pochopitelně potřebují určitou dobu) a rozvinout se do bojových sestav na čáře zteči (na to také potřebují určitou dobu). Kromě toho velitelství a štáb budou potřebovat určitou dobu na upřesnění rozhodnutí. Z toho vyplývá, že k tomu, abychom stanovili dobu vedení protiúderu v souladu s upřesněným chápáním protiúderu, musíme vypočítat dobu na upřesnění rozhodnutí, dobu na přesun z prostoru soustředění a dobu rozvinutí vojsk. To také děláme v procesu modelování.

Mezi domněnky a omezení v daném modelu můžeme zařadit:

— předpoklad, že bojové možnosti stran se snižují lineárně;

— v zájmu zvýšení účinnosti nesmí model pracovat samostatně, ale musí být součástí matematického modelu operace. To je

podmíněné také charakterem informací, využívaných v procesu modelování. Např. k vypočítání poměru sil musíme mít informace o stavu, kvalitativních ukazatelích uskupení vojsk stran a jejich situaci. Nejvyššího efektu práce modelu můžeme dosáhnout tehdy, je-li v samočinném počítači jednotná báze dat.

Mezi stálé informace daného modelu patří:

- zprávy o organizační struktuře a tabulkových počtech svazků a útvarů vlastních vojsk i nepřítele;
- koeficienty kvalitativní srovnatelnosti zbraní, bojové techniky a bojové možnosti svazků;
- koeficienty charakteru terénu, roční a denní doby;
- rychlosti přesunu protiúderného uskupení atd.

K proměnným informacím můžeme zařadit informace o:

- uskupení vojsk nepřítele;

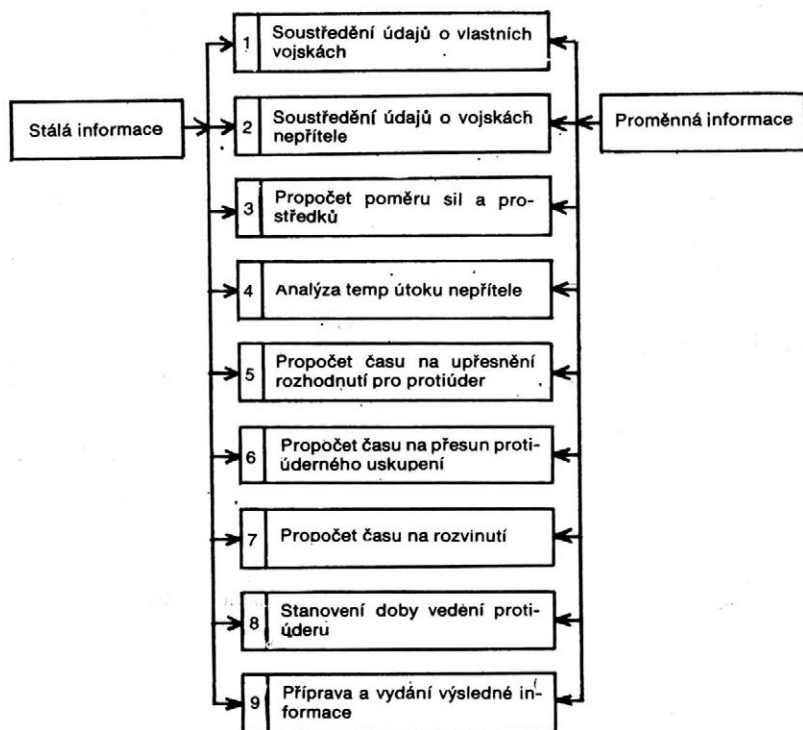
— složení protiúderného uskupení a čarách (prostorech) jeho zasazení do sražení;

— počtu os přesunu a pochodových proudů protiúderného uskupení atd.

Schéma modelu a jednotlivých bloků viz **obr. 1**.

V bloku č. 1 se neustále shromažďují a zpracovávají informace o složení a stavu vojsk, včetně uskupení, předurčeného k vedení protiúderu. Zprávy o stavu protiúderného uskupení musí být předávány podle potřeby nebo předem stanovené doby na zobrazovací technice.

V bloku č. 2 se shromažďují a zpracovávají zprávy o svazcích a útvarech nepřítele v útoku, o jeho zálohách a druhých sledech. Kromě toho se propočítává doba potřebná na přesun záloh nepřítele a zasazení z možných čar do sražení. K předávání výsledků činnosti tohoto bloku je nutné využívat rovněž zobrazovací techniku.

Obr. 1

Blok č. 3 je určen pro výpočet poměru sil stran. Je to nutné pro stanovení doby na upřesnění rozhodnutí, které je výchozím podkladem pro následnou práci modelu.

V bloku č. 4 neustále analyzujeme tempo útoku uskupení nepřítele s cílem zjistit tendence jeho snížení. Začíná-li se tempo útoku snižovat, předáme tuto informaci jiným blokům modelu. Normativní data podle ní určujeme zkušební cestou nebo metodou experimentálního hodnocení, zahrneme je do tabulky a zavedeme do samočinného počítače jako stálou informaci. Přitom bojové možnosti vojsk v útoku mohou být ještě vyšší než možnosti obrany.

Do této doby výsledky činnosti bloku modelu jako by vytvářely podmínky pro zhodnocení situace z hlediska vedení protitúderu. Při zjištění tendence vyrovnávání poměru sil a prostředků a rovněž snížení tempa útoku nepřítele, samočinný počítač může signalizovat o možnosti pokračování činnosti dalších bloků, a to již pro konkrétní výpočet doby vedení protitúderu. Po zásahu operátora zapojují se do práce další bloky modelu.

V bloku č. 5 stanovíme dobu nutnou pro upřesnění rozhodnutí k protitúderu a zejména takových prvků, jako jsou čára (prostor) rozvinutí protitúderu, osy přesunu vojsk, směr vedení úderu atd. Upřesnění rozhodnutí k protitúderu je nezbytnou podmínkou. Nemůžeme totiž počítat s tím, že všechna dříve naplánovaná opatření nedozrají změn v průběhu obranného sražení. Tuto dobu zavádí do samočinného počítače operátor jako proměnnou informaci. Na základě metod experimentálního hodnocení můžeme sestavit rovněž tabulku různých typů situací a zavést ji včas do paměti samočinného počítače jako stálou informaci.

V bloku č. 6 vypočítáváme dobu nutnou pro přesun protitúderného uskupení z prostoru rozmístění na čáru rozvonutí. Tuto dobu můžeme stanovit podle vzorce

$$\bar{C} = \frac{V_r}{R_p} + \frac{D_p \cdot P_p}{R_p \cdot P_o},$$

kde: V_r = vzdálenost z prostoru rozmístění na čáru rozvinutí;

D_p = délka proudů svazků (útvář) protitúderného uskupení;

P_p = počet proudů;

R_p = rychlost přesunu proudů;

P_o = počet os přesunu.

Při tom rychlost přesunu proudů stanovíme v závislosti na řadě faktorů:

$$R_p = f(R_t, K_1, K_2, K_3, K_n),$$

kde: R_t je technická rychlost dopravních prostředků a $K_1, K_2, \dots, K_n$ jsou koeficienty, které charakterizují roční a denní dobu, stav os přesunu, terén atd.

V bloku č. 7 určujeme dobu potřebnou pro vojska protitúderného uskupení na rozvinutí v určeném prostoru pro útok.

K tomu do paměti samočinného počítače jako stálou informaci včas zavedeme tabulku norem (nebo dat získaných metodou experimentálního hodnocení) o době, potřebné na rozvinutí svazků a útvář. Počet svazků a útvář protitúderného uskupení tvoří proměnnou informaci a získáváme ji z bloku č. 1 a 5. Na základě těchto podkladů samočinný počítač stanoví dobu potřebnou na rozvinutí vojsk.

V bloku č. 8 na základě již zpracovaných výsledků propočítáme dobu vedení protitúderu, kterou porovnáme s dobou možného příchodu záloh nepřítele (v případě, že nebyly ještě zasazeny). Je-li doba vedení protitúderu značně delší než doba možného příchodu záloh nepřítele, zapne se blok vydávání výsledné informace.

Výsledkem modelování může být vydání grafikonu přesunu vojsk protitúderného uskupení, ve kterém bude stanovena doba zahájení přesunu z prostoru soustředění, počet os přesunu, doba vyjití na čáru rozvinutí, doba zahájení a délka trvání palebné přípravy a doba zahájení útoku.

Mnohonásobným modelováním různých variant mají velitelé a štáby možnost stanovit optimální variantu doby vedení protitúderu.

Závěrem chceme ještě jednou zdůraznit, že daný model musí být součástí modelu obranné operace, tj. vstupovat do celkového modelu zvláštními hodnotami nebo blokem.

Teorie a praxe protitankové obrany

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka N. G. Popova, doktora vojenských věd, profesora a plukovníka G. V. Kirilenka, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čís. 7/1980.

V letech Velké vlastenecké války byla protitanková obrana (PTO) hlavním ukazatelem odolnosti a nepřekonatelnosti obrany sovětských vojsk v celku. Účinná a správně organizovaná PTO způsobovala značné ztráty úderným obrněným uskupením nepříteli, mařila jeho zámysly, napomáhala vysoké aktivitě vojsk a získávání iniciativy na rozhodujících operačně strategických směrech.

Bohaté zkušenosti z minulé války v oblasti organizace a vedení PTO neztratily na svém významu ani v soudobých operacích, které budou charakterizovány především bojem mohutných úderných uskupení stran s velkým množstvím tanků, BVP, obrněných transportérů, SHD a dalších obrněných objektů. Ostrý boj mezi obrněnou silou a protitankovými prostředky (jak o tom svědčí zkušenosti z lokálních válek) bude veden s nejvyšším vypětím a konec tohoto boje bude předurčovat průběh a výsledek bojové činnosti. V souvislosti s tím hluboká analýza historických tendencí rozvoje teorie a praxe PTO má aktuální význam i pro soudobé vojenství.

Teoretické základy organizace a vedení PTO sovětské vojenské vědy byly rozpracovány již před válkou. Počítalo se s tím, že obrana musí být hluboce členěná a především protitanková, která by zahrnovala systém palby dělostřelectva a využívala přírodní a ženíjný zátarasy a která by byla schopna odrazit hromadné útoky tanků. Základ PTO tvořilo dělostřelectvo. K zastavení útoku tankového uskupení nepřítel-

le s hustotou 10–20 tanků na 1 km se předpokládalo jako dostatečné mít v pásmu hlubokém 2–3 km hustotu 6–9 děl na 1 km. PTO bylo plánováno vytvářet v taktickém hloubce.

Potřebná pozornost byla věnována také zdokonalování tabulkové organizační struktury prostředků PTO. Řešení tohoto problému v celku odpovídalo úrovni rozvoje protitankových prostředků a rovněž

názorům na úlohu obrany v systému ozbrojeného zápasu. V praktickém uvážení výsledků vojenské teorie do života projevily se spolu s tím nedostatky, které negativně ovlivnily průběh a výsledek prvních operací.

V prvních měsících války byla organizována hloubka PTO jen v rámci hlavního pásma obrany. Při organizování obrany snažili se velitelé přehradit současně všechny směry bez ohledu na charakter činnosti nepřítele, který vedl úderu mohutnými uskupeními na úzkých úsecích. Výsledkem toho bylo, že protitankové síly a prostředky byly rozmísťovány lineárně. V boji s tanky nebylo plně a dovedně využíváno polní a protiletadlové dělostřelectvo, letectvo a zátaras, nebyly vyčleňovány dělostřelecké protitankové zálohy. Bylo rovněž rozměňováno úsilí protitankových dělostřeleckých brigád zálohy Hlavního velení.

Bojové zkušenosti potvrdily, že proti hromadnému použití tanků nepřítele je nutné soustředit hlavní množství protitankových sil a prostředků na nejnebezpečnějších směrech a vytvořit systém PTO do celé hloubky operační sestavy vojsk. Velitelé všech stupňů byli povinni určovat na každém jednotlivém směru, sektoru a na přístupech vhodných pro pohyb tanků a mechanizovaných útvarů nepřítele odpovědného velitele - dělostřelce ke společnému a jednotnému řízení boje děl různé ráže. Ti měli udržovat všechny baterie v plné bojové pohotovosti k boji s tanky nepřítele, a to vedením přímé střelby z hlavních nebo zvláště zvolených palebných postavení.

Systém dělostřeleckých PTO byl budován především z hlediska pravděpodobných úderů mechanizovaných uskupení nepřítele nejméně do hloubky 5–6 km od předního okraje. Baterie protitankových oddílů byly rozmísťovány na tankových směrech a připraveny k manévru na ohrožené úseky. Dělostřelectvo druhých sledů střeleckých divizí, sborových a armádních záloh bylo v neustálé pohotovosti k boji s tanky nepřítele a k manévru k odražení

úderů tanků, které pronikly do hloubky obrany. K boji s tanky bylo více využíváno veškeré protiletadlové dělostřelectvo.

Zkušenosti prvních měsíců války z organizace PTO byly vyhodnoceny a ukázaly nutnost sloučit všechno dělostřelectvo do protitankových opěrných bodů v hlavních pásmech obrany. Tvořily ženině vybudovaný úsek (prostor) terénu, kde (s roztupy 200–300 m a do hloubky až 1000 m) byla rozmístěna protitanková děla a zbraně a zabezpečen styk palbou. Do tohoto systému bylo zahrnováno rovněž divizní a částečně sborové kanónové dělostřelectvo. Velitelem protitankového opěrného bodu byl důstojník dělostřelectva. Zkušenosti potvrdily důležitost a nutnost vytváření pohyblivých protitankových záloh v taktické a operační hloubce obrany. Takovým způsobem organizovaná PTO značně zvýšila její odolnost.

Nepřátelské útoky, vedené převážně na jednotlivých směrech a podél hlavních silnic, vynutily si další soustředování protitankových prostředků. Proto u frontů a armád na hlavních tankových směrech byly v široké míře vytvářeny armádní a frontové protitankové rajóny. Byly rozmísťovány tak, aby spolehlivě přehrazovaly nejdůležitější tankové směry.

V téže době divize a armády vytvářejí dělostřelecké protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací (POZ).

V létě roku 1942 byla dále rozvinuta teorie a praxe organizace a vedení PTO. Bylo doporučeno spojovat dělostřelecké protitankové opěrné body s rajóny obrany rot a praporů; opěrné body slučovat do praporečnických protitankových uzlů a rajónů a podřadit je vševojskovým velitelům (rot a praporů).

Skloubení úsilí dělostřelectva s palebnými prostředky pěchoty a ženinými zátaras pod velením vševojskových velitelů značně zvýšilo účinnost PTO.

Bojové zkušenosti, získané v prvním období války, přesvědčivě dokázaly, že k odražení hromadných útoků tanků nepostačuje na 1 km tankového směru 6–9 pro-

titankových děl, ale jsou zapotřebí značně vyšší hustoty.

Největší rozvoj umění organizovat a vést PTO byl zaznamenán ve druhém a třetím období války. V roce 1943 byl zaveden do výzbroje nový 57mm protitankový kanón, vojska byla zásobována podkaliberními a kumulativními granáty, značně se zvýšil počet nově organizovaných protitankových dělostřeleckých brigád. Došlo k dalšímu zdokonalení způsobů organizování a vedení PTO v takových směrech, jako je zvýšení účinnosti plánování PTO v operačním měřítku, srůstání PTO s celkovým systémem obrany vojsk, skloubení palby všech prostředků ničení (děl, minometů, tanků, SHD, pěchoty a ženijních zátarasů) v jednotný systém, soustředění protitankových prostředků na hlavním směru, široce a dovedně vedený manévř tímto prostředky v průběhu operace (boje) atd.

Protitankovou obranu včas plánoval a organizoval štáb frontu (armády) za účasti štábů dělostřelectva a ženijních vojsk; důkladně byl zpracován **plán protitankové obrany**. Plán na základě rozhodnutí velitele obsahoval:

- hlavních tankových směrů, jejich kapacity a možnost použití nepřátelských tankových uskupení;
- úkoly PTO;
- rozdělení protitankových prostředků mezi svazy a jejich hustoty na tankových směrech;
- sestavu nejdůležitějších protitankových rájónů a jejich úkoly;
- pásma a prostory ženijních zátarasů;
- složení dělostřeleckých protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarašovacích, prostory jejich rozmístění a čáry rozvinování;
- možnosti zasazení tankových a mechanizovaných svazků do boje s tanky;
- sestavu a úkoly letectva, vyčleněného pro boj s tanky nepřítel.

Umění soustředit úsilí PTO na hlavních směrech bylo zdokonalováno především

vším v rámci využití manévru sil a prostředků.

Počínaje bitvou u Kurska byly vytvářeny zpravidla u svazků, armád a frontů silné dělostřelecké protitankové zálohy.

U střelecké divize byla rozmístována dělostřelecká protitanková záloha v rozmezí třetího postavení hlavního pásma obrany ve vzdálenosti 5–7 km od předního okraje obrany. Armádní PTZ byla rozmístována v prostoru druhého pásma obrany v hloubce 12–25 km. Prostor rozmístění frontové PTZ byl většinou za armádním pásmem obrany, na nejdůležitějším tankovém směru frontu, obvykle v blízkosti křižovatek silnic, ve vzdálenosti 45–50 km od předního okraje obrany.

Protitankové zálohy divizí, armád a frontů, dovedně členěné do hloubky, zvyšovaly hustotu protitankových prostředků na nebezpečných směrech, zvětšovaly manévrovost a pevnost obrany.

Dále se také zlepšilo složení a způsob použití POZ. Tyto odřady střeleckých divizí se skládaly zpravidla ze ženijních čet až roty (s výbušnými prostředky) armád a frontů z jednoho až dvou ženijních praporů. Jejich úkolem bylo položit minové zátarasy, vázat útok a manévř tankového uskupení nepřítel, snížit jeho tempo útoku, chránit rozmístění protitankových prostředků a zabezpečit jim účinně ničit tanky nepřítel. Před palebnými čarami PTZ (ve vzdálenosti 300–500 m) byly určovány k tomu účelu čáry minování. POZ byl zpravidla zasazován společně s dělostřeleckými PTZ. Mezi nimi byla organizována těsná součinnost.

Minová pole byla pokládána předem i v průběhu vedení boje. Považujeme za nutné zdůraznit, že minování, které bylo uskutečňované v průběhu odražení útoku nepřítel, bylo značně účinnější (na jeden tank, zničený na minových polích položených předem, bylo zapotřebí průměrně 2000–3000 min; na minových polích položených v průběhu bojové činnosti jen 150–240 min).

Zvláštní úlohu měly PTZ a POZ při pře-

chodu do spěšně zaujaté obrany, kdy do zahájení bojové činnosti neuspěla vojska frontu vytvořit silnou PTO. Zejména s jejich využitím dařilo se vytvářet na směrech útoku tankových uskupení nepříteli mohutné protitankové bariéry, způsobit mu ztráty a připravit vojskům podmínky pro vybudování pevné a nepřekonatelné obrany.

Při odražení tankových útoků nepříteli se plnilo významný úkol bitevní letectvo. Zkušenosti z Velké vlastenecké války

vcelku svědčí o tom, že dovedná organizace boje s tanky nepříteli zabezpečovala odolnost a nepřekonatelnost jak taktické, tak operační obrany. Jen v bitvách u Moskvy, Stalingradu a Kurska, díky neustálému zdokonalování a rozvíjení protitankových prostředků (zbraní, podvozků, munice, systémů velení, zabezpečení atd.), forem způsobů a principů budování a vedení PTO, zničilo dělostřelectvo všech druhů více než 4600 tanků a samohybných děl nepříteli.

Analýza zkušeností z Velké vlastenecké války nám umožňuje vyvodit řadu principiálních zásad a tendencí rozvoje PTO, se kterými musíme počítat při rozpracovávání problematiky soudobého vojenského umění.

1. Hloubka PTO neustále narůstala, postupně srůstala s celkovým systémem budování obrany frontu (armády). Její hloubka v prvním období Velké vlastenecké války se pohybovala v rozmezí 1–6 km. Byla charakterizována nízkými hustotami protitankových sil a prostředků [celková hustota od 1–2 do 3–5 děl a na tankových směrech od 4–6 do 8–10 kusů na kilometr fronty]. V důsledku toho nepřítel většinou lehce překonával takovou obranu a pronikal do značné hloubky. V dalších obdobích války hloubka PTO podstatně vzrůstala. Ve druhém období dosáhla 20–25 km (přibližně 18 % celkové hloubky obrany). To se okamžitě projevuje na odolnosti obrany. Nepřítel, např. v bitvě u Kurska, dokázal silami mohutných úderných uskupení proniknout do hloubky od 8–12 do 30–35 km; to nepřekročilo rámec taktického úspěchu. Ve třetím období PTO plně odpovídala celkové hloubce obrany svazků, armád a frontů.

Srůstání PTO s celkovým systémem budování obrany mělo určité závislosti. Protitankové opěrné body [které vznikly na začátku války] se změnily v rotní opěrné body; ty tvořily základ praporečnických protitankových uzlů. V řadě obranných sraže-

ni (u Kurska, jezera Balaton atd.) rájony obrany rot a praporů, často i plukovní úseky obrany byly celé jako protitankové. Systém PTO pluků, divizí (sborů), armád a frontů se rozvíjel do hloubky nejen organizací PTO v prostorech rozmístění (v pásmech) druhých sledů (záloh), ale také vytvářením dělostřeleckých protitankových záloh, POZ, systémem zátarasů, zejména výbušných (protitankových). Z důvodu zabezpečení bojové činnosti vojsk se stala PTO ke konci války základem obrany, hlavním prvkem její odolnosti a nepřekonatelnosti.

V soudobých podmínkách, tak jako i v minulosti, protitanková obrana musí být budovaná do celé hloubky sestavy vojsk, schopná úspěšně vést boj s mohutnými obrněnými silami vojsk nepříteli v útoku. Jak vyplývá ze zkušeností lokálních válek, každý prvek nejen operační (bojové) sestavy vojsk, ale také týlu musí mít potřebné síly a prostředky boje s tanky a jinou obrněnou technikou nepříteli. Pro vyzbrojení vojsk a útvarů [jednotek] týlu protitankovými prostředky pravděpodobně dosáhne značného rozmachu a PTO bude hlubší než v minulé válce.

2. Rozhodující tendenci v rozvoji teorie a praxe PTO je neustálé zvětšování hustot protitankových sil a prostředků na směrech úderů nepříteli. Tento problém byl v minulé válce řešen včasným soustředěním protitankových prostředků a jejich

manévrem na ohrožené směry v průběhu operace.

Analýza zkušeností svědčí o tom, že v obranných operacích (počínaje prvním obdobím války) hustota protitankových děl na tankových směrech se vyrovnala manévrem 2,5–3,5násobně. V podmínkách, kdy obránce neměl věrohodné zprávy o složení úderných uskupení nepřítele na směru jeho hlavního úderu, vytváření potřebných protitankových hustot manévrem z hloubky a podél fronty nabývalo na zvláštním významu. V soudobých podmínkách musíme brát v úvahu i to, že každá divize pravděpodobného nepřítele má ve své sestavě více než tisíc obrněných objektů. Útočník, jak o tom svědčí zkušenosti z arabsko-izraelské války (v roce 1973), v důsledku zvýšení palebných, úderných a manévrovacích možností vojsk může v průběhu sražení rychle přenášet úsilí z jednoho směru na druhý. Z toho vyplývá, že k realizaci principu soustředování sil a prostředků, včetně protitankových, musíme přistupovat tvůrčím způsobem a na základě zhodnocení všech faktorů operační situace.

Abychom mohli správně stanovit poměr mezi protitankovými silami a prostředky v sestavě svazků a svazů v obraně a mezi silami a prostředky, které jsou určeny k narůstání PTO formou manévru, je účelné řešit tyto nejdůležitější otázky:

— po zhodnocení nepřítele, charakteru jeho činnosti a terénu určit optimální sestavu sil a prostředků, které zabezpečí odrazení prvního úderu nepřítele během doby, kterou budou potřebovat útvary a svazky k manévru z jiných směrů, určit zdůvodněnou sestavu sil a prostředků k narůstání PTO;

— předem přijmout všechna opatření k vedení včasného manévru protitankovými silami a prostředky na kterýkoli ohrožený směr, a to i v nejsložitější pozemní a vzdušné situaci.

3. Účinné řešení problematiky PTO v minulých válkách bylo zabezpečováno komplexním využíváním všech sil, schopných vést boj s obrněnými objekty.

Boj s tanky v operacích Velké vlastenecké války se zúčastňovaly dělostřelectvo, letectvo (zvláště bitevní a bombardovací), tanky a SHD; byly rovněž používány protitankové pušky, granáty, miny atd. Hlavním prostředkem jejich ničení však bylo protitankové dělostřelectvo. V letech války se rozvíjelo jak kvalitativně, tak i kvantitativně.

Rozvoj protitankových prostředků po válce šel cestou zdokonalování dálky a přesnosti střelby, průbojnosti střel, zlepšování manévrovacích možností dělostřeleckých systémů a vytvářením principiálně nových protitankových prostředků — protitankových řízených střel (PTRS). V armádách pravděpodobného nepřítele je věnována značná pozornost vyzbrojení bitevních vrtulníků PTRS. Hlavní jejich přednost tkví v účinnosti vedení nenadálých úderů, manévrovosti a možnosti soustředění úsilí v potřebném prostoru a v nejkratší době, dále v ničení tanků dlouho před tím, než se dostanou do prostoru dostřelu pozemních protitankových prostředků. Např. v arabsko-izraelské válce 18 izraelských vrtulníků nenadálým úderem zničilo přibližně 50 % tanků egyptské tankové brigády před příchodem na bojiště.

V boji s tanky vzrostla také úloha bojových letounů. Zkušenosti z posledních lokálních válek potvrdily, že letouny v boji s tanky, kromě klasických pum, kanónů a zápalných prostředků, začaly v široké míře používat řízené střely (ŘS) s autonomním systémem navedení. Ve válce na Blízkém východě (v roce 1973) značné procento zničených tanků připadlo na letectvo.

Stále větší úlohu v PTO mají výbušné zátaras. Zvláště účinné je minování na dálku, používané s využitím reaktivních systémů salvové palby, vrtulníků a letounů. Otevírá nové možnosti pro vázání manévru nepřítele a přikrytí boků. Důležitým prostředkem v boji s tanky jsou jaderné miny.

Všechny tyto faktory svědčí o tom, že jen komplexní používání všech protitankových prostředků, s účinným doplňová-

ním silných stránek jednoho prostředku druhým, může úspěšně řešit problematiku boje s velkým množstvím tanků a jiných obrněných objektů, vytvářet na směrech jejich útoku souvislou účinnou palbu již na maximálních vzdálenostech.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a soudobých lokálních válek potvrzují rovněž důležitou úlohu protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích při plnění úkolů v boji s obrněnými silami nepřítelů. Složení PTZ divize (sboru), armády a frontu v letech Velké vlastenecké války se neustále zvyšovalo (např. frontu od 2—3 protitankových dělostřeleckých pluků do 2—3 protitankových dělostřeleckých brigád.)

Ve válce na Blízkém východě se projevila tendence vytváření smíšených PTZ. To umožňuje nejlépe využívat bojových možností PTRS, hlavněho dělostřelectva, protitankových minových zátarasů atd. PTZ

svou vysokou pohyblivostí, tak jako i v minulé válce, jsou nejdůležitějším prostředkem narůstání PTO na rozhodujících směrech úderů nepřítelů.

4. Různorodé složení sil a prostředků PTO, používaných na zemi a ve vzduchu, klade zvýšené požadavky na účinnost velení, a to jak při přípravě, tak v průběhu bojové činnosti. Základem organizace PTO je rozhodnutí pro obranu. V něm, na základě hlubokého ujasnění cíle a úkolů obrany i všestranného zhodnocení všech prvků situace, byly v letech minulé války stanoveny:

- úkoly vojskům k odrážení úderů nepřítelů, hustoty protitankových sil a prostředků na jednotlivých směrech;
- složení PTZ, POZ a jejich úkoly;
- způsob splnění úkolů;
- otázky součinnosti, zabezpečení styků a boků mezi sousedy a svazy, včetně otázek protitankové obrany.

V soudobých operacích významně vzrostl rozsah úkolů boje s obrněnými objekty. Současně se však zkrátila doba, potřebná na jejich plnění, je nutné organizovat PTO na několika pravděpodobných směrech. Toto vše má významný vliv na otázky velení silám a prostředkům PTO.

Úspěšnému řešení těchto otázek napomůže včasná příprava vojsk a štábů všech stupňů ke splnění úkolů boje s tankovými uskupeními nepřítelů, nepřetržitě vedení průzkumu, vytvoření účelného uskupení protitankových sil a prostředků, dokonalá organizace a vedení rozsáhlého manévru.

různé

DĚJINY DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY 1939-1945

11. díl. Porážka militaristického Japonska.
Ukončení druhé světové války

V polovině roku 1980 vyšel v Moskvě jedenáctý díl dvanáctisvazkových „Dějiny druhé světové války 1939–1945“ pod názvem „Porážka militaristického Japonska. Ukončení druhé světové války“. Knihu připravil Institut vojenské historie ministerstva obrany SSSR s Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, Institutem obecné historie akademie věd SSSR a Institutem historie SSSR Akademie věd SSSR.

Autorský kolektiv za řízení V. I. Ačkaso v knize objasňuje nejdůležitější události období dokončení porážky militaristického Japonska a ukončení druhé světové války. Pečlivě zkoumá z marxistickoleninského hlediska složité komplex vojenských, politických a ekonomických procesů v prostoru Tichého oceánu, v zemích jihovýchodní Asie a na Dálném východě, které probíhaly od ledna roku 1945 do května roku 1946. Autorům se podařilo ukázat skutečný a výstižný obraz událostí v této části světa. Tato etapa zaujímá zvláštní místo ve druhé světové válce.

Po porážce fašistického Německa a jeho bezpodmínečné kapitulaci ještě pokračovala válka. Japonští militaristé okupovali Koreu, Indočínu, Indonésii, Malajsko, část území Číny, Barmy a Filipinských ostrovů. I když USA a Velká Británie vedly již přes tři roky válku s Japonskem a dosáhly určitých úspěchů, nedokázaly dosáhnout rozhodujícího vítězství. Vlády USA a Velké Británie reálně hodnotily vojenskopolitickou situaci a uvědomovaly si, že válka s Japonskem vyžaduje ještě mnoho sil, času a obětí. Že dosáhnout rychlého vítězství bez Sovětského svazu není možné. Proto prezident USA a ministerský předseda Velké Británie tak naléhavě požadovali souhlas sovětské vlády ke vstupu SSSR do této války.

Souhlas vlády Sovětského svazu ke vstupu do války s Japonskem souvisel především se spojeneckými povinnostmi. Této úmluvy bylo dosaženo na Jaltské konferenci 11. února 1945, kdy představitelé tří mocností — SSSR, USA a Velké Británie — souhlasili s tím, že za dva až tři měsíce po kapitulaci Německa a skončení války v Evropě Sovětský svaz vstoupí do války proti Japonsku. Odpovídalo to

zájmům SSSR, nezbytnosti obrany jeho hranic na Dálném východě. Proto válka Sovětského svazu proti Japonsku byla logickým pokračováním Velké vlastenecké války.

K rychlému ukončení druhé světové války přešly sovětské ozbrojené síly, na základě dohovořených závazků, 9. srpna roku 1945 do rozhodného útoku proti Kuantungské armádě.

Vstup Sovětského svazu do války proti Japonsku byl nejdůležitější událostí, která měla rozhodující vliv na celý další průběh a výsledky druhé světové války na Dálném východě, v zemích jihovýchodní Asie a v prostoru Tichého oceánu. Porážka silné Kuantungské armády, nejlépe vycvičeného a dobře vyzbrojeného japonského uskupení pozemních vojsk, zbavila Japonsko hlavních prostředků dalšího vedení války a donutila Japonsko ke kapitulaci. Bez Sovětského svazu nedokázaly by USA a Velká Británie úspěšně splnit tento úkol. Sovětský svaz tak zásadním způsobem přispěl k dosažení vítězství v závěrečné etapě války s Japonskem.

Porážka více než miliónového uskupení japonských vojsk, rozvinutých u hranic Sovětského svazu a Mongolské lidové republiky, měla rozhodující vliv při osvobození mnoha národů východní a jihovýchodní Asie, především všeho čínského lidu z okupace. Sovětský svaz poskytl nesmírnou pomoc čínskému lidu v boji s japonskými okupanty, při vytvoření Mandžuské revoluční základny a k vítězství revoluce v této zemi.

Z hlediska bohatého obsahu vojenskopolitických událostí závěrečné období druhé světové války (květen až září roku 1945) má rozhodující místo. Je charakterizováno celou řadou specifických faktorů. Hlavními jsou zásadní změny ve vojenskopolitické situaci v této části světa v důsledku kapitulace fašistického Německa, vstupu Sovětského svazu do války a konečně bezpodmínečné kapitulace militaristického Japonska.

Kniha na základě dokumentů poskytuje hlubokou analýzu vojenskopolitické situace, hodnotí proces a výsledky národně osvobozenického boje v tomto prostoru, podrobně analyzuje situaci stran a jejich plány k vedení velkých operací, průběh bojové činnosti a její výsledky, objasňuje charakteristické rysy skvělých vítězství sovětských ozbrojených sil na Dálném východě. Přesvědčivě ukazuje vedoucí úlohu KSSS při porážce militaristického Japonska, statečnost, mistrovství a masové hrdinství sovětských vojáků, dále i hrdinství pracovníků týlu, především Sibiře a

Dálného východu, k zabezpečení vítězství.

V důsledku porážky militaristického Japonska dosáhly demokratické síly světa v čele se Sovětským svazem historického vítězství. Začala nová etapa v historii lidstva. Jejimi charakteristickými rysy se staly socialistická spolupráce, rozpad koloniálního systému imperialismu, růst světového komunistického a dělnického hnutí.

Kniha se skládá z úvodu, tří částí a závěru. Obsahuje kromě toho chronologický přehled hlavních událostí, abecední seznam jmen, geografických názvů, přehled map a stručné výtahy z použitých dokumentů archivů.

V souladu s konkrétními popisovanými problémy má kniha tuto strukturu:

První část — „Válečná činnost USA, Anglie a Číny proti Japonsku. Boj národů porobených zemí“ objasňuje události, které proběhly od vstupu Sovětského svazu do války s militaristickým Japonskem. Je popisován průběh operací, v jejichž důsledku americko-anglické ozbrojené síly vyšly k bezprostředním přístupům k Japonsku. Významné místo je věnováno národně osvobozenickému boji národů východní a jihovýchodní Asie proti okupantům. V této části se analyzuje činnost válečného námořnictva a letectva spojenců v jejich pokusech vyřadit Japonsko z války s využitím bombardování a námořní blokády. Má sedm kapitol:

1. Vojenskopolitická situace na Tichém oceáně, ve východní a jihovýchodní Asii.
2. Narůstání sil stran. Diplomatické manévry Japonska.
3. Výsadkové operace spojeneckých ozbrojených sil na Tichém oceáně.
4. Dokončení bojů o Barmu.
5. Válečná činnost v Číně.
6. Vzestup národně osvobozenického hnutí v okupovaných zemích Asie.
7. Boj na námořních komunikacích. Letecké a jaderné bombardování japonských měst.

Druhá část — „Vstup Sovětského svazu do války proti militaristickému Japonsku“ obsahuje rozbor událostí na Dálném východě v srpnu až září roku 1945, které rozhodujícím způsobem ovlivnily ukončení druhé světové války a bezpodmínečnou kapitulaci Japonska. V průběhu dokonale zplánovaných a vedených operací byla v nejkratší době dokončena porážka protistojícího uskupení japonských vojsk a uskutečněna osvobozenická mise Sovětské armády v Mandžusku a severní Koreji. To odhaluje pekinské falsifikátory, kteří se snaží zmenšit úlohu sovětských ozbrojených sil při osvobozování severovýchodní Číny a vytvoření mandžuské revoluční

základny, nebo o ní vůbec pomlčují. Ve svazku je ukázána aktivní účast mongolské národní revoluční armády při osvobození severovýchodní Číny. Má šest kapitol:

8. Příprava sovětských ozbrojených sil na válečnou činnost proti militaristickému Japonsku.

9. Vstup Sovětského svazu do války s Japonskem. Začátek válečné činnosti.

10. Dokončení porážky japonských vojsk. Osvobození severovýchodní Číny.

11. Osvobození severní Koreje, jižní Sachalinu a Kurilských ostrovů.

12. Komunistická strana — inspirátorka a organizátorka vítězství sovětského lidu nad imperialistickým Japonskem.

13. Přestavba národního hospodářství Sovětského svazu v roce 1945.

Třetí část — „Ukončení války proti militaristickému Japonsku“ obsahuje analý-

zu událostí, které měly vliv jak na průběh války, tak i na poválečné politické zřízení zemí východní a jihovýchodní Asie, na složité procesy přechodu od války k vytvoření poválečných vztahů na Dálném východě. Podrobně hodnotí důslednou a aktivní politiku sovětské vlády k uskutečnění demilitarizace Japonska a boj národů Východu za právo na sebeurčení. Speciální kapitolu věnují autoři rozvoji vojenského umění hlavních válčících států. Má čtyři kapitoly:

14. Kapitulační militaristického Japonska.

15. Politika imperialistických států na Dálném východě a v jihovýchodní Asii.

16. Zahraniční politická činnost sovětského státu. Řešení problémů Dálného východu.

17. Vojenské umění hlavních států, které se zúčastnily války.

V první části práce autoři objasňují průběh ozbrojeného zápasu na Tichém oceáně, ve východní a jihovýchodní Asii do doby vstupu SSSR do války s Japonskem. Vojenskopolitická situace v této oblasti byla určována především tím, že v květnu roku 1945 sovětské ozbrojené síly, vojska spojenců a bojovníci Hnutí odporu evropských států dokončili úplné zničení fašistického Německa a jeho sateelitů na západě. V Evropě nastal dlouho očekávaný mír. K té době spojenecká vojska bez ohledu na to, že vedla válku proti Japonsku již přes tři roky, byla ještě daleko od vítězství.

Americké velení předpokládalo, že konečné zničení japonské armády a námořních sil není možné dříve jak v letech 1946—1947, a to za podmínky, že SSSR vstoupí do války s Japonskem a že sovětské ozbrojené síly zničí jeho Kuantungskou armádu.

Autoři velmi podrobně popisují přípravu a vedení výsadekových operací spojeneckých ozbrojených sil na Tichém oceáně, ukončení ozbrojeného zápasu v Barmě, válečnou činnost v Číně, vzestup národně osvobozeneckého hnutí v okupovaných státech Asie a některé další otázky. Stojí za zmínku, že všechny výsadekové operace byly vedeny v podmínkách rozhodné převahy USA na moři i ve vzduchu a za převahy pozemních vojsk. Příprava těchto operací byla důkladná, utajená před nepřitelem, dokonale maskována s rozsáhlým použitím dezinformace k dosažení překvapení. Proto vzdušný průzkum i předběžná letecká příprava byly vedeny na široké frontě, často i na těch směrech, kde neby-

lo vysazení plánováno. Před zahájením operace v průběhu několika dnů probíhala předběžná letecká příprava, byly vedeny hromadné úderý letectva na japonská letiště a válečné loďstvo v daném prostoru s cílem dosáhnout absolutní převahy na moři a ve vzduchu. Bezprostřednímu vysazení výsadku předcházela mohutná letecká a dělostřelecká příprava. Téměř ve všech výsadekových operacích poskytovali významnou pomoc vojskům partyzáni a speciálně vysazené diverzní skupiny. Vedli průzkum, ničili silnice, mosty, spojovací linky, ničili malé jednotky japonských vojsk, obsazovali nebo ničili letiště, bránili plánovanému přeskupování japonských jednotek.

Válečná činnost v Číně je objasněna hluboce a objektivně, se širokým využitím archivních dokumentů a publikovaných materiálů. To umožňuje čtenáři pochopit výjimečně složitou a rozpornou situaci ve státě. Na základě analýzy historických faktů vyvozují autoři zdůvodněný a fakty doložený závěr o tom, že bojová činnost v Číně proti militaristickému Japonsku měla v posledních letech války omezený charakter a bez vojenské pomoci zvenčí nebyla by japonská vojska poražena. Vedení Kuomintangu a Komunistická strana Číny se zabývaly v té době převážně přípravou občanské války a ne válkou s Japonskem. Americké vládnoucí kruhy, ve snaze upevnit své postavení v této oblasti, vsadily na Čankajška a všestranně mu pomáhaly v boji proti komunistům. Válka s Japonskem představovala nebezpečí, že bude pokračovat ještě dlouhá léta. Pomoc čínskému lidu při porážce okupantů při-

šla ze Sovětského svazu a s jeho ozbrojenými silami.

V práci je přesvědčivě ukázáno, jak v letech války Mao-Ce-tung a jeho nejbližší spolupracovníci v tajnosti před Komunistickou stranou Číny hledali možnosti sblížení s vládou USA k uskutečnění vlastních hegemonistických záměrů. Besedy Mao-Ce-tunga s představiteli reakčních vládnoucích kruhů, které vešly ve známost v sedmdesátých letech, svědčí o tom, že již v roce 1944 nacionalistické maloburžoazní elementy ve vedení Komunistické strany Číny snily o sblížení s reakčními kruhy Ameriky na jakémkoli základě.

Mao-Ce-tung v besedě s americkým představitelem J. Servisem 13. března roku 1945 otevřeně prohlásil, že Amerika je nejen vhodným státem, který může poskytnout pomoc rozvoji ekonomiky Číny, ale také jediným státem, který se plně může podílet na rozvoji Číny. Mao-Ce-tung přesvědčoval představitele USA, že mezi Komunistickou stranou Číny a KSSS nebylo spojitosti v minulosti a není ani nyní. Zrada věci socialismu a proletářského internacionalismu dosáhla širokého rozmachu v poválečném období. Čínské vedení navázalo těsné kontakty s vládou a neagresivnějšími kruhy USA a společně s nimi se pokouší v praxi uskutečňovat hegemonistickou politiku a ohrožovat mír ve světě.

Na základě hlubokého a všestranného

zkoumání konkrétních faktů i analýzy vzniklé vojenskopolitické a strategické situace autoři názorně a srozumitelně ukazují, že jaderné bombardování japonských měst Hirošima a Nagasaki v srpnu roku 1945 na základě rozhodnutí prezidenta USA Trumana nebylo válečnou nutností a sledovalo výhradně politické cíle. Vždyť válka pokračovala i po jaderném bombardování. Jaderné zbraně se nestaly hlavním faktorem, který přinutil Japonsko přijmout podmínky Potsdamské deklarace, i když 500 tisíc civilních obyvatel Japonska zahynulo.

Použitím jaderných zbraní vládnoucí kruhy USA sledovaly cíl zastrašit národy světa, upevnit své vojenské, politické a diplomatické postavení v poválečném světě, zabezpečit strategickou převahu nad SSSR a využívat jí k politickému nátlaku na Sovětský svaz a další pokrokové státy.

Jaderné bombardování japonských měst ozbrojenými silami USA bylo předehrou „studené války“, kterou rozpoutaly imperialistické kruhy USA a Velká Británie. Velmi přesně ji zhodnotil generální tajemník ÚV KSSS soudruh L. I. Brežněv, když řekl, že „studená válka“ byla vědomou hrou na nervy sovětských lidí a našich socialistických bratrů a spojenců. Snažili se nás zastrašit s využitím jaderného vydírání a vybudování celého systému vojenských bloků a vojenských základů. Tyto snahy imperialistů byly marné.

Druhá část práce je věnována vstupu SSSR do války proti militaristickému Japonsku, zničení japonských vojsk a osvobození severovýchodní Číny (Mandžuska), severní Koreje, jižního Sachalinu a Kurilských ostrovů sovětskými vojsky. Zdůrazněna je úloha KSSS jako inspirátorky a organizátorky vítězství sovětského lidu nad imperialistickým Japonskem a přebudování národního hospodářství SSSR pro mírové potřeby v roce 1945.

V této části je dobře vysvětlena příprava a vedení mandžuské strategické útočné operace, jižní sachalinské útočné a kurilské výsadekové operace sovětskými vojsky. K jejich vedení sovětské strategické velení poprvé v historii vojenství v průběhu krátké doby uskutečnilo mohutné strategické přeskupení vojsk ze západu na východ na vzdálenosti 9–11 tisíc kilometrů. Jen v období strategického rozvíjení byly přeskupeny: 2 frontové, 4 armádní a 15 sborových velení, 36 divizí a 53 brigád hlavních druhů pozemních vojsk. Celkem za dobu tří měsíců bylo přemístěno více než 400 tisíc vojáků, přes 7130 děl

a minometů, 2119 tanků a SHD a další množství bojové techniky a výzbroje. K zabezpečení vytvořených uskupení bylo kromě toho přisunuto potřebné množství munice, pohonných hmot, proviantu a dalších materiálních prostředků.

Přeskupení takového množství sil a prostředků v omezené době, po jedné železnici a na velké vzdálenosti vyžadovalo dokonalou a promyšlenou organizaci a všestranné zabezpečení. Velitelství a štáby všech stupňů úspěšně splnily určené úkoly. Soustředění a rozvinutí úderných uskupení byly uskutečněny tak přesně, organizované a utajené, že přechod sovětských vojsk do útoku a zahájení mandžuské strategické operace bylo pro japonské velení úplným překvapením.

Cílem mandžuské strategické operace bylo zničit Kuantungskou armádu, osvobodit severovýchodní Čínu a severní Koreu. To mělo zbavit Japonsko vojenskoekonomické základy na pevnině, likvidovat nástupišť agresie proti SSSR a Mongolské lidové republice a urychlit ukončení druhé světové války. Zámysl takové mohutné

operace předpokládal vést z území Mongolské lidové republiky, Zabajkalska a sovětského Přímoří dva hlavní a několik pomocných úderů na sblíhavých směrech do středů Mandžuska s cílem obklíčit, rozdělit a v dalším po částech zničit hlavní síly Kuantungské armády. Vedení operace se zúčastnila vojska Zabajkalského (do kterého byla operačně začleněna vojska Mongolské lidové republiky), 1. a 2. dálnovýchodního frontu, síly Tichooceánského loďstva a Amurské válečné flotily.

Operace byla vedena v pásmu širokém více než 5000 km, do hloubky 200–800 km, ve složitých podmínkách válečtí. Velitelé a štáby využili při její přípravě bohatých zkušeností z Velké vlastenecké války, zejména v oblasti soustřeďování sil a prostředků na směrech hlavních úderů, dovedného vytváření úderných uskupení frontů a armád, operačních sestav vojsk a komplexního použití různých způsobů vedení bojové činnosti. Dovedné splnění těchto úkolů můžeme sledovat na zkušenostech Zabajkalského frontu. Celková šířka pásma rozvinutí vojsk frontu dosahovala 2300 km; hlavní síly působily v úseku širokém 300 km, kde bylo soustředěno 70 % všech střeleckých vojsk a do 90 % tanků, dělostřelectva a letectva.

Vojska frontu měla rozhodným způsobem překonat pouštní a stepní terén a pohorí Velký Chingan, v krátké době vyjít do mandžuské roviny a předstihnout rozvinutí hlavních sil nepřítelů určených k odrazení úderu. K tomuto cíli velitel frontu maršál Sovětského svazu R. J. Malinovský soustředil na hrot hlavního úderu v prvním sledu 6. gardovou tankovou armádu, posílenou dvěma motostřeleckými divizemi, dvěma samohybnými dělostřeleckými brigádami a dalšími útvary (armáda měla 1019 tanků a SDH, 118 obrněných vozidel). Front měl druhý sled a zálohu. V důsledku toho, že první sled měl 17., 36., 39. armádu, 6. gardovou tankovou armádu a jezdeckou mechanizovanou skupinu sovětsko-mongolských vojsk, front rychle překonal hřbet Velkého Chinganu, s překvapením vstoupil do mandžuské roviny, ochromil odpor nepřítelů a rozhodným způsobem pronikal do hloubky 800 km.

Jiný přístup k vytvoření sestavy vojsk byl u 1. dálnovýchodního frontu. Na tomto směru japonské velení v pohraničním prostoru soustředilo mohutné uskupení vojsk a vybudovalo silnou a hlubokou obranu (150–180 km). Horský a tajgový terén umožňoval činnost vojsk jen na jednotlivých směrech. Vzhledem k těmto podmínkám velitel frontu maršál Sovětského svazu K. A. Mereckov rozhodl mít

operační sestavu vojsk v jednom sledu, hlavní úder vést na Ti-lin [Kirin] silami 1. armády Rudého praporu a 5. vševojskovou armádou. K rozvíjení úspěchu na hlavním směru byl předurčen 10. mechanizovaný sbor jako rychlá skupina frontu. V záloze frontu byly dva střelecké sbory a jedna jezdecká divize. Taková operační sestava vojsk zabezpečila úspěšný průlom pevně a hluboké obrany nepřítelů.

Stojí za zmínku povšimnout si tvůrčího přístupu velitelů frontů k použití tankových vojsk. Jestliže u Zabajkalského a 2. dálnovýchodního frontu téměř všechny tankové útvary a svazky útočily vpředu a vedly vševojskové za sebou, pak u 1. dálnovýchodního frontu samostatné tankové brigády a samohybné dělostřelecké pluky působily jako tanky (SHD) přímé podpory pěchoty. Až po průlomu nepřátelské obrany a vyjití vojsk do operační hloubky dostaly tankové brigády nové úkoly a byly použity jako předsunuté odřady armád a sborů.

Autoři této práce upozorňují čtenáře rovněž na úspěšné použití předsunutých odřadů v průběhu operace. Byly vytvářeny téměř u všech divizí a sborůch prvních sledů armád, a to do zahájení operace nebo v jejím průběhu. Obvykle měly toto složení: od hodnoty střeleckého pluku na autech, 1–2 tankové prapory, oddíl SHD, do dělostřeleckého pluku, prostředky zabezpečení a velení. Průběh operace dokázal, že předsunuté odřady sehrály významnou úlohu při dosahování vysokého tempa útoku v operační hloubce nepřítelů.

Významné místo autoři věnují otázkám organizace součinnosti pozemních vojsk s letectvem a válečným loďstvem, bojového použití dělostřelectva a letectva, železničního, materiálního technického zabezpečení, stranickopolitické práce a velení vojskům.

K plnění těchto problémů přistupoval každý z frontů tvůrčím způsobem na základě konkrétní situace. U Zabajkalského frontu byl např. plánován dělostřelecký útok jen v pásmu 36. armády, která prolamovala nepřátelskou obranu a překonávala řeku Argun. U 1. dálnovýchodního frontu, který měl prolamovat opevněný prostor, byl plánován dělostřelecký útok ve prospěch všech armád, které útočily na samostatných směrech. Vzhledem k tomu, že útok byl zahájen v noci a za silného deště, dělostřelecká příprava nebyla uskutečněna. U 2. dálnovýchodního frontu byly rozpracovány plány bojového použití dělostřelectva rovněž ve prospěch každé armády a 5. samostatného sboru, které působily na samostatných směrech.

Vysoký tvůrčí přístup se projevil dále v otázkách bojového použití letectva. U 1. a 2. dálnovýchodního frontu bylo letectvo používáno k umlčení nejsilnějších opěrných bodů nepřítele a u Zabajkalského frontu k zabezpečení rozhodného útoku 6. gardové tankové armády na hlavním směru. Armády byly vyčleněny k přímé podpoře dvě bitevná a jedna stíhací letecká divize. Vzhledem k tomu, že tanková armáda mohla působit ve velkém odtržení od ostatních armád frontu, k zásobování tankových svazků pohonnými hmotami a municí byly určeny dvě dopravní letecké divize. K udržování součinnosti tanků s letectvem byla na velitelském stanovišti 6. gardové tankové armády operační skupina štábu 12. letecké armády. Velitelé bitevných leteckých divizí se svými operačními skupinami byli na velitelských stanovištích sborů.

U předsunutých oddadů a u brigád mechanizovaných a tankových sborů byli neustále důstojníci štábů leteckých divizí, kteří udržovali rádiové spojení s veliteli svých divizí, zabezpečovali rychlé vyzvání letounů a jejich navedení na cíl. Vytvořený systém velení letectvu umožnil dosáhnout pružnosti a účinnosti součinnosti s tankovými vojsky a napomáhal vysokým tempům útoku pozemních vojsk.

V knize je zdůvodněna nutnost vytvoření speciálního orgánu nejvyššího velení na Dálném východě — Hlavního velení sovětských vojsk na Dálném východě v čele s hlavním velitelem, se zástupci druhů ozbrojených sil a štábem. Hlavnímu veliteli byly podřízeny fronty, loďstvo, válečné flotily, armády PVO státu, soustředěné v této oblasti, a místní orgány vojenského velení. Tyto zkušenosti se plně osvědčily. Hlavní velitelství a štáb sovětských vojsk na Dálném východě naplánovaly bojovou činnost, přesně a operativně řídily ozbrojené síly na válčišti, zabezpečovaly přesné splnění zpracovaného strategického замыслу, důsledně, včas a pružně reagovaly na změny ve strategické a operační situaci, na dynamiku válečné činnosti.

Autoři práce správně hodnotí, že mandžuská útočná operace byla vyvrcholením sovětského vojenského umění ve druhé světové válce. Byla charakterizována:

— překvapivými zdrcujícími údery sovětských ozbrojených sil na nepřátelská uskupení;

— přesnou a trvalou součinností sovětských a mongolských vojsk, střeleckých a tankových svazků, dělostřelctva, letectva a válečného loďstva;

— rozhodnými tempy útoku a dosaže-

ním významných strategických výsledků v krátké době. Prakticky miliónové uskupení vojsk nepřítele bylo zničeno za 10 dnů, i když celá operace trvala 24 dnů.

V důsledku úspěšného uskutečnění mandžuské strategické operace sovětská vojska nejen že zničila velké uskupení pozemních vojsk Japonska, zbavila je základny pro pokračování agresivní války, ale osvobodila rovněž celé území Mandžuska o rozloze přes 1,3 mil. km² a s počtem obyvatelstva přes 40 miliónů, dále i severní Koreu od japonských okupantů. Na základě naléhavé prosby vedení Komunistické strany Číny sovětské velení předalo čínským ozbrojeným silám zbraně, bojovou techniku a výstroj bývalé Kuantungské armády. O něco později jim byla předána také část sovětských zbraní. To všechno umožnilo přezbrojit a vybavit nově vytvářené útvary a svazky čínské armády, která měla do 300 tisíc osob. S využitím mandžuské revoluční základny dokázala Komunistická strana Číny dovést čínský lid k vítězství v revoluci roku 1949.

Současně s mandžuskou strategickou útočnou operací probíhala jižní sachalinská útočná operace a kurilská výsadeková operace. Jižní sachalinská operace představovala kombinovanou činnost pozemních a námořních sil za podpory letectva. Vojska musela překonávat silné opevněné prostory nepřítele, vybudované v horském, zalesněném a bažinatém terénu. Velkou úlohu v boji s palebnými a opěrnými body nepřítele sehrály úderné skupiny, vytvářené u útvarů a svazků. Neocenitelnou pomoc v rychlém ničení nepřítele poskytlo letectvo a námořní výsadky, které zbavily nepřítele možnosti manévrovat zálohami.

Kurilská výsadeková operace byla připravena v krátké době a skvěle uskutečněna v praxi. Hlavním jejím obsahem byl boj o ostrov Šumšu, který byl dobře připravený k obraně. Bojová činnost byla vedena za značné převahy sil a prostředků nepřítele. Díky vysoké úrovni sovětského vojenského umění, mužnosti, smélosti a hromadnému hrdinství sovětských námořníků byl však nepřítel zničen.

Sovětské ozbrojené síly, které měly bohaté bojové zkušenosti a byly vybaveny soudobými zbraněmi a technikou, v rychlém válečném tažení tak zničily silné, více než miliónové uskupení japonských vojsk, připravily Japonsko o hlavní síly k dalšímu vedení války a donutily je k bezpodmínečné kapitulaci. Bez Sovětského svazu nedokázaly by USA a Velká Británie úspěšně splnit v krátké době tento úkol.

Ve třetí části práce jsou rozebírány vojenskopolitické události, které následovaly po kapitulaci militaristického Japonska. Autoři hluboce analyzují politiku USA ve vztahu k Číně, jednostrannou okupaci Japonska a hodnotí mezinárodní vztahy na Dálném východě a v jihovýchodní Asii.

Budeme analyzovat jen sedmnáctou kapitolu, která hodnotí vojenské umění ozbrojených sil hlavních států, které se zúčastnily války v této oblasti. Hlavní pozornost je pochopitelně věnována rozboru sovětského vojenského umění. Je přesvědčivě ukázána jeho převaha nad vojenským uměním japonských vojsk.

V kapitole jsou objasněna hlavní organizační opatření Hlavního stanu vrchního velení a generálního štábu k zesílení palebných možností, zvýšení manévrovosti a úderné síly vojsk, rozmístěných na Dálném východě. Neustále se zvětšoval počet útvarů a svazků, které byly vybaveny novými, dokonalejšími druhy bojové techniky a výzbroje. Podstatně vzrostlo množství automatických ručních zbraní, děl a minometů, tanků a letounů v svazcích a svazů druhů ozbrojených sil. To všechno nakonec umožnilo k době zahájení války s Japonskem spolu s vojsky, která byla přesunuta ze západu, vytvořit silná úderná uskupení ozbrojených sil, která zabezpečila úplné zničení protistojících vojsk a kapitulaci Kuantungské armády. To mělo rozhodující vliv na porážku Japonska a ukončení druhé světové války.

Vítězství ozbrojených sil SSSR na Dálném východě potvrdilo nespornou převahu sovětského vojenského umění. Mandžuská operace co do zámyslu, rozmachu, dynamiky, způsobů splnění úkolů a konečných výsledků byla jednou z vynikajících operací druhé světové války. Současné vedení několika frontových a armádních úderů s využitím sil a prostředků všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, skloubenný společný strategický zámýsl, umožnilo v krátké době dosáhnout úplného zničení nepřítele.

V mandžuské útočné operaci se projevovalo vysoké vojevůdcovské umění sovětských vojenských kádřů v uskutečnění utajeného, rozsahem a lhostout nebyvalého

přeskupení vojsk ze západu na dálnovýchodní válčiště, v plánování operace a organizaci překvapivého a současného útoku tří frontů na různých strategických směrech. Pro tuto operaci je charakteristická také velká hloubka frontových a armádních operací, vysoká tempa útoku, rozsáhlý manévr s použitím obchvatu, obejití a obklíčení nepřátelského uskupení, využívání tankových svazků k rozhodnému překonání rozsáhlých pouštních, stepních a horských prostorů.

Ukázková byla přesná součinnost pozemních vojsk s válečným loďstvem a letectva s pozemními vojsky. Plně se potvrdily zkušenosti z organizace součinnosti a velení spojeneckým vojskům. Značnou úlohu při uskutečňování pružné součinnosti a pevného velení vojskům měly operační skupiny štábů. V sestavě těchto skupin byli sovětsí a mongolští důstojníci.

Zkušenosti z velení vojskům, která působila na samostatných směrech, potvrdily, že u tankových a motostřeleckých svazků je nutné mít dostatečné množství rádiových stanic s velkým dosahem a se zvýšenou průchodností terénem nebo umístěných v bojových vozidlech. Rozsah a intenzita práce pohyblivých spojovacích prostředků na daném válčišti byly podmíněny nezbytností zvýšit jejich množství ve srovnání s klasickým válčištěm, potřebou značného zlepšení kvality a přizpůsobení ke složité tvárnosti terénu.

Podmínky horského a horského tajového terénu vyžadovaly přiblížení orgánů velení k vojskům a častější jejich přemisťování v průběhu rozhodného rozvíjení útoku na nejdůležitějších směrech. Tyto zkušenosti neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách.

Jedním ze složitých problémů vedení bojové činnosti na daném válčišti bylo materiálně technické zabezpečení, zvláště tankových a mechanizovaných útvarů a svazků. Značná (2—3× větší) spotřeba pohonných hmot ve srovnání s kalkulačními normami a přerušení přísunu materiálu na konci operace vytvářely nebezpečí zpomalení tempa postupu vojsk. V této situaci se plně osvědčilo zásobování vojsk pohonnými hmotami dopravním letectvem.

Na závěr považujeme za nutné zdůraznit, že vojenskopolitické události na Dálném východě v závěrečném období druhé světové války a jejich vliv na rozvoj národně osvobozeneckého hnutí neustále poutají pozornost vědců a specialistů mnohých států.

Poctiví a objektivní vědci zdůrazňují rozhodující úlohu Sovětského svazu a jeho ozbrojených sil při ničení mohutného uskupení pozemních vojsk Japonska na pevnině, což mělo za následek jeho bezpodmínečnou kapitulaci.

Buržoazní historiografie, zvláště falsi-

fikátoři z USA, Anglie a maoistické Číny se však snaží jakýmkoli prostředky, lží a překrucováním faktů snížit úlohu SSSR a jeho ozbrojených sil při porážce militaristického Japonska a současně zveličit úlohu USA. Pekingská propaganda šla ještě dále a postavila do popředí tezi o „rozhodující úloze čínské fronty ve druhé světové válce“. Autoři této práce na podkladě argumentů srozumitelně odhalují tuto falsifikaci. Na konkrétních faktech dokazují, že v průběhu celé druhé světové války mělo asijské válčiště podřízený a druhořadý význam. Ani na tomto válčišti neměla čínská fronta hlavní úlohu. V průběhu celé druhé světové války čínská vojska neuskutečnila ani jednu strategickou operaci, která by vážně ovlivnila průběh a výsledek ozbrojeného zápasu v této oblasti.

Autoři jedenáctého dílu svou prací významně přispěli k objektivnímu objasnění vojenskopolitických událostí v závěrečném období druhé světové války na Dálném východě, ve státech jihovýchodní Asie a v oblasti Tichého oceánu.

Čtenář najde v tomto díle rozsáhlé informace o konkrétních otázkách historie dané oblasti v letech druhé světové války, o rozvoji vojenského umění bojujících států. V závěru dílu jsou uvedeny materiály Tokijského mezinárodního soudu proti hlavním japonským válečným zločincům.

Vysoká vědeckoteoretická úroveň recenzované práce umožňuje udělat závěr, že materiály jedenáctého dílu historie druhé světové války svým obsahem jsou velkým přínosem pro historickou vědu.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Милослав Бузек полковник Йосеф Бергман	
Обеспечение высокой боевой готовности ЧНА – главная задача учебного года 1980–1981	3
Исходя из мероприятий, проводимых командованием НАТО для повышения военного соотношения сил и средств в свою пользу, главным образом с точки зрения новой концепции ядерных сил, усиления обычных средств поражения, а также создания единой системы боевой готовности, авторы подчеркивают необходимость вы- соких требований к боевой готовности войск ЧНА.	
Полковник Ян Главачик, кандидат военных наук полковник Ян Гриц, кандидат философских наук	
К некоторым вопросам связи военной школы с практической деятельностью и потребностями войск	6
Авторы характеризуют тесную связь школы с практикой, как одну из основных проблем повышения качества и эффективности воспитательно-образовательного процесса в военной школе. При этом они исходят из влияния научно-технической революции на военное дело, показывают изменения в средствах и способах ведения войны, а также их влияние на подготовку военных кадров.	
Полковник Олдриж Белогоубек, кандидат философских наук, доцент	
Забота о способе жизни в ЧНА – важнейший фактор повышения обороно-способности войск	10
Автор характеризует главные принципы социалистического образа жизни и подчеркивает факты, которые влияют на способ жизни военнослужащих. Он рассматривает проблематику военнослужащих срочной службы, а особенно офицерского состава с точки зрения социального положения, психологических аспектов военной службы, отношений между военнослужащими, использования свободного времени, а также повышения квалификации и образования.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Полковник Владимир Полцар, кандидат военных наук, доцент	
К уничтожению оперативных воздушных десантов противника	17
Автор статьи, исходя из опыта второй мировой войны, рассматривает принципы и возможности применения воздушных десантов в операции группы армий вероятного противника на Среднеевропейском театре военных действий. На основе этого он разбирает способы уничтожения оперативного десанта в исходном районе для десантирования, в ходе переправы воздухом, при десантировании, а также после него.	
Полковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент	
Оперативная маневренная группа и воздушный десант	22
Автор на основе статей напечатанных в нашем журнале, разбирает возможности применения десантов в пользу оперативных маневренных групп.	
Подполковник Карел Гейзек	
К подготовке военнослужащих запаса	32
Автор статьи разбирает формы и способы подготовки военнослужащих запаса, объясняет программу боевой подготовки солдат запаса наземных войск, офицеров и прапорщиков запаса, цели командирской подготовки, возможный способ распределения времени на подготовку (обучение), обязанности командиров и штабов в этом отношении, а также этапы боевого сколачивания военнослужащих запаса и их содержание.	

Подполковник Далибор Вондра, кандидат военных наук	
К применению дигитального модели местности	38
Автор статьи разбирает способ цифрового модели местности и его применение при решении оперативно-тактических и технических задач, особенно в вопросах топографического обеспечения. Автор обращает внимание на характеристику цифрового модели, его использование в практике, а также возможную перспективу его дальнейшего развития.	
Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент	
Бой с противотанковыми средствами противника в наступлении	42
Автор разбирает организацию и руководство боя с противотанковыми средствами противника на отдельных ступнях управления, распределение обязанностей в связи с характером противотанковых средств и их размещением. Далее он рассматривает работу начальника разведки, обязанности начальника ракетных войск и артиллерии, а наконец работу командира при принятии решения к уничтожению противотанковых средств противника.	
Генерал-майор Отакар Влаха, кандидат военных наук	
К некоторым вопросам защиты и обороны аэродромов	46
Автор, исходя из того, что аэродромы являются уязвимыми целями и их разрушение могло бы воспрепятствовать действиям своей авиации, сначала объясняет понятие защиты и обороны аэродромов, а в дальнейшем разбирает активные и пассивные мероприятия защиты и обороны аэродромов. Он обращает внимание на наземную, противовоздушную и противодесантную оборону аэродромов, а также на мероприятия повышения их живучести.	
Подполковник Йосеф Фанфуле, кандидат военных наук	
К применению средств ПВО общевойсковой армии в оборонительной операции	50
Автор на основе возможного характера действий воздушного противника в оборонительной полосе общевойсковой армии разбирает цели, объекты и задачи ПВО, применение средств ПВО армии в условиях перехода армии в оборону, в ходе оборонительной операции, а также при переходе в наступление.	
Полковник Карел Либл подполковник Йиржи Червенка	
Военно-научная конференция инженерного войска	56
Статья посвящена военно-научной конференции инженерного войска ЧНА по вопросам инженерного обеспечения боевых действий войск при отражении агрессии противника и переходе в наступательную операцию. Статья содержит выступление заместителя начальника инженерных войск МНО, заместителя начальника инженерных войск Западного военного округа, заместителя начальника кафедры 6 и начальника кафедры 18 Военной академии им. А. Запотоцкого.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Определение времени нанесения контрудара	67
Теория и практика противотанковой обороны	73

ИНФОРМАЦИИ

История второй мировой войны 1939-1945	79
(Том 11 - Поражение милитаристской Японии. Окончание второй мировой войны.) В книге рассматриваются военные, политические и экономические процессы происходящие на Дальнем Востоке, Тихом океане и в Юго-Восточной Азии в завершающий период войны (январь 1945 г. - май 1946г.). Освещаются военные действия союзников, вступление Советского Союза в войну против милитаристской Японии, разгром Квантунской армии, безоговорочная капитуляция Японии и окончание второй мировой войны.	